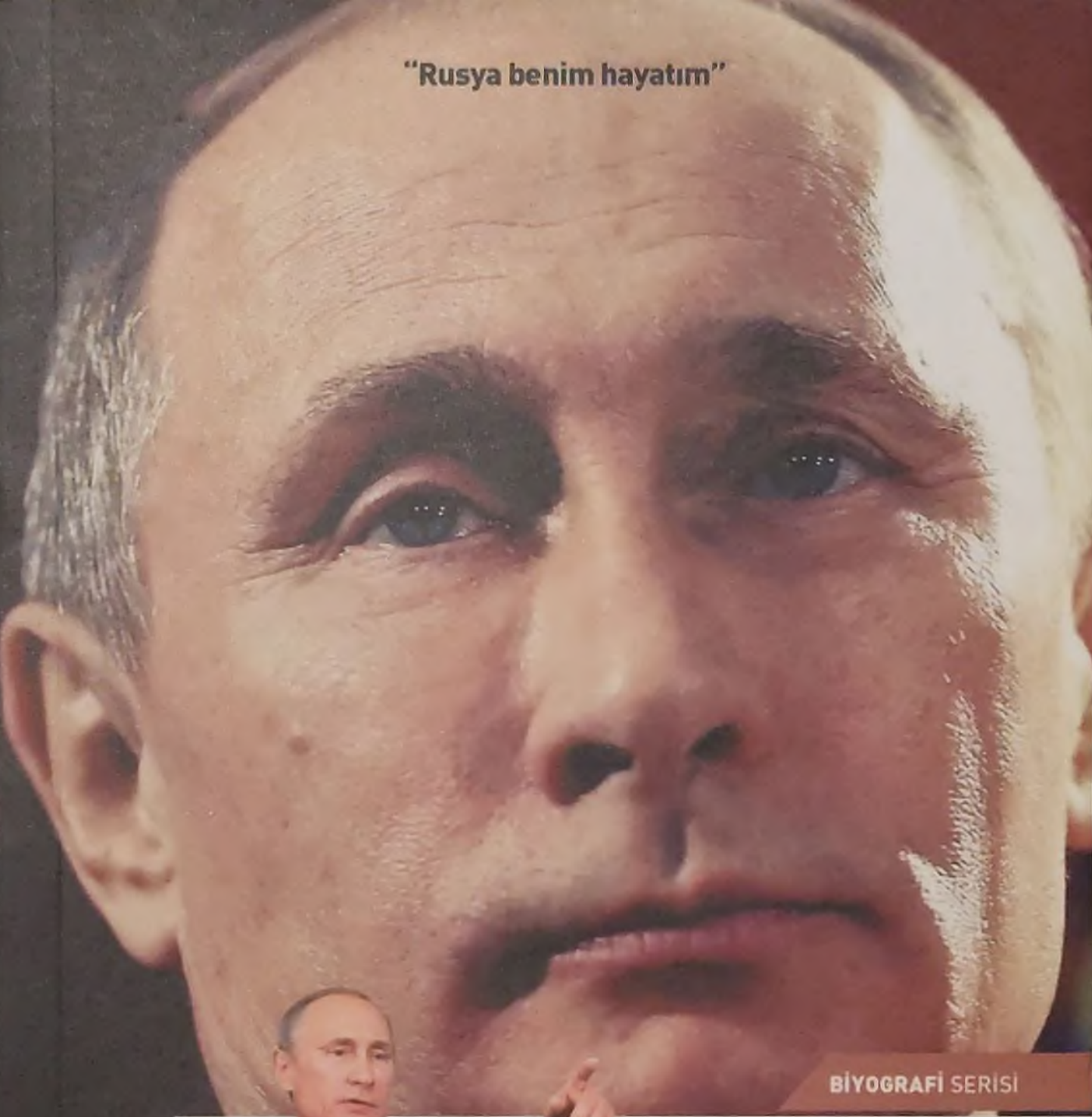
"Rusya benim hayatım"

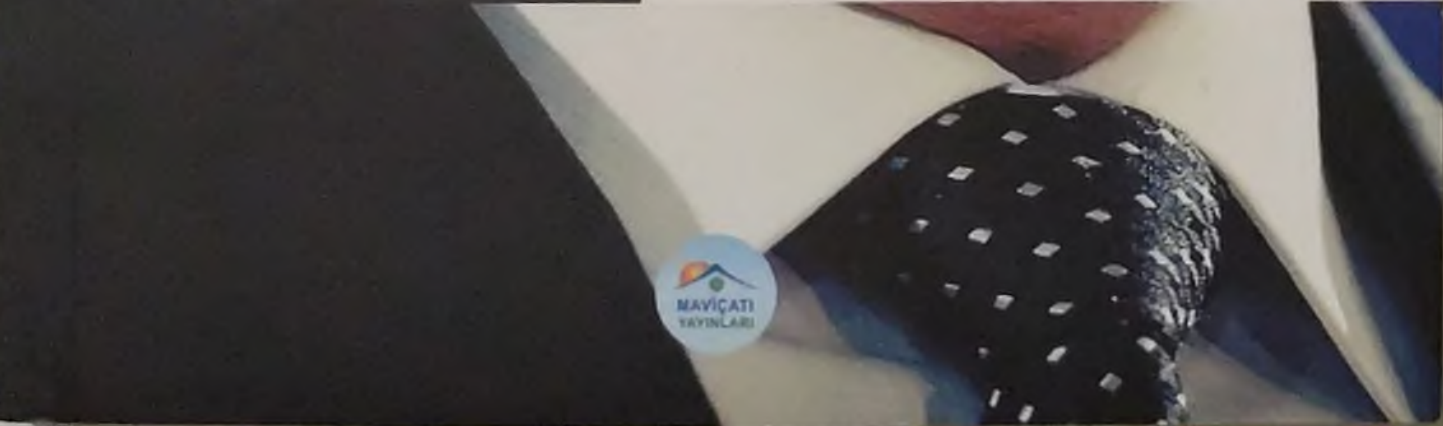

BİYOGRAFİ SERİSİ

VLADIMIR PUTIN

AHMET SEYREK

MAVİÇATI YAYINLARI

BİYOGRAFİ SERİSİ

VLADIMIR PUTIN

MAVİÇATI
YAYINLARI

MAVİÇATI
YAYINLARI

VLADIMIR PUTIN
BİYOGRAFİ SERİSİ

© Maviçatı Yayınları, 2018
İstanbul, Ekim 2018

ISBN: 978-605-294-417-2

Sertifika No: 32399

Hazırlayan: Ahmet M. Seyrek

Editör: Tuğba Aydın

Kapak Tasarım: Yunus Karaaslan

Baskı-Cilt: Melisa Matbaası
Çifte Havuzlar Yolu Acar Sitesi No:4
Davutpaşa/İstanbul Tel: 0212 674 97 23
Sertifika No: 12088

© Bütün yayın hakları Maviçatı Yayınları'na aittir. İzinsiz basılamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

ERDOĞAN KİTAP DAĞ. PAZ. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Sertifika No: 30038

Çobançesme Mah. Mithatpaşa Cad.
Elmalı Sokak No: 42 Daire: 4
Bahçelievler - İstanbul
212 515 02 55-18 55

http://www.mavicatiyayinlari.com

Maviçatı Yayınları, ERDOĞAN KİTAP DAĞ. PAZ. VE TİC. LTD. ŞTİ. markasıdır.

VLADIMIR PUTIN

Hazırlayan:
Ahmet M. Seyrek

MAVİÇATI
YAYINLARI

9 Ağustos 1999'da Boris Yeltsin Milli Güvenlik Konseyi Sekreteri Putin'i başbakanlığa atamadan önce, ne Rusya'da ne de Batı'da onu kimse tanıyordu. Yeltsin, 21. yüzyılın başında yeni Rus siyasi neslinin en tepesindeki bu adamın demokratik ve yapısal dönüşümünü gerçekleştirmiş Rusya'yı uluslararası toplumda layık olduğu saygın yerine ulaştıracağını söylüyordu. Yeltsin'in, Putin hakkındaki bu nitelemesi uluslararası kamuoyunda dudak bükmelere sebep oldu. Kremlin Sarayı'nın bu hasta sakini daha önce de birçok anlamsız sözler sarf etmişti, Putin'in kamuoyuna takdimi de bu yüzden alaya alındı. Uluslararası basın ise Putin'e güldü fakat bu gülüşmeler Çeçenistan'a karşı ikinci savaşın başlatılması ile yerini saygı ve korkuya bıraktı. Putin kararlılığını göstermiş, ayrılıkçı cumhuriyete diz çöktürmeye çalışıyordu. Birkaç hafta gibi kısa bir sürede Rusya'nın en popüler politikacısı ilan edildi.

Boris Yeltsin

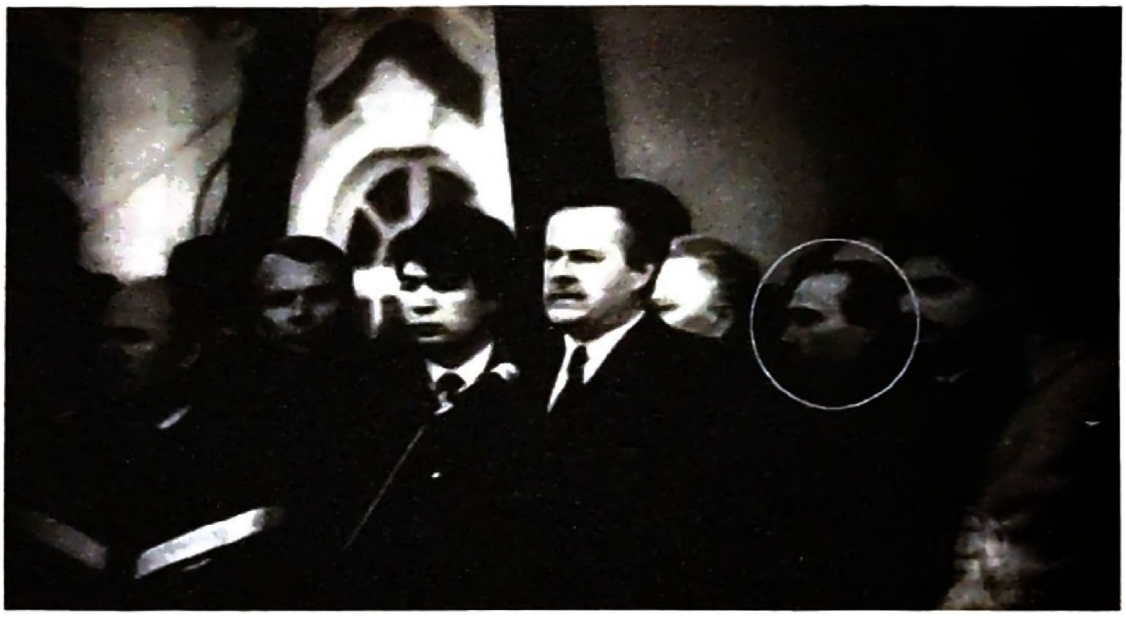
Aralık 1999'daki Duma seçimlerinde partisi "Birlik" bütün rakiplerini geride bıraktı ve Duma'da çoğunluğu ele geçirdi. Komünistler ve Demokratlar önünde şapka çıkardılar. Daha sonra milenyuma birkaç saat kala Yeltsin, sürpriz bir şekilde başkanlıktan çekildiğini ve veliahdının Putin olduğunu açıkladı. İki yıldan fazla bir zamandır Putin, Kremlin'in yeni Çar'ıdır. Yeltsin'in bu kararı, öne alınan başkanlık seçimleri ile Mart 2000 sonundaki halk oylamasında meşruluk kazandı. Bu iktidar değişikliği işleyen bir demokraside olması gerektiği gibi değil de, monarşist bir iktidar değişikliğini çağrıştırmaktadır. Dokuz ay gibi kısa bir sürede büyük bir kariyer yapan kimsenin hakkında pek fazla bilgiye sahip olmadığı Lenin'den sonra Rusya'nın bu en genç, aynı zamanda II. Dünya Savaşı sonrasında doğmuş tek başkanı olan yeni Çarı kimdir?

7 Ekim 1952'de Leningrad'da, bugünkü adıyla St. Petersburg'da, bir işçi ailesinin Vladimir Spiridonoviç Putin ve Maria İvanova'nın oğlu olarak doğdu.

Babası II. Dünya Savaşı sırasında Leningrad'ın (Petersburg) savunmasında çarpışmıştı. 1960'ta 12 yıl sürecek temel eğitim hayatına başladı. Kahramanlar şehri Leningrad'da bir vatansever ve bir komünist olarak yetiştirildi. 1970'lerin başında Leningrad Devlet Üniversitesi'nde hukuk eğitimine başladı. Almanca öğrenmeye de üniversitede başlamıştı. "Dış Ticaret Hukukunda Teşvik Prensipleri" bitirme tezi ile 1975 yılında yüksek başarı notuyla hukuk öğrenimini tamamladı. 90'lı yılların başında Putin'in Petersburg Devlet Üniversitesi'nde bir doktora çalışması yaptığı ve ekonomi doktoru unvanı aldığı biliniyor ama doktora çalışmasının konusu hakkında hiçbir bilgi bugüne kadar kamuoyuna sızmadı. Tanınmış bir hukukçu olan Profesör Valeriya Abromoviç'in yanında uluslararası özel hukuk konusunda doktora yaptığına dair söylentiler vardır. Öğrencilik yıllarında uzak doğu dövüş sporlarına merak saldı, iyi bir judo ustası oldu. Üniversitedeki hocalarından birinin, daha sonra yanında yükselişine başlayacağı Rusya'nın reformcu politikacılarından Anatoli Subçak olduğu ileri sürülmektedir ama bu bilgi doğru değildir.

İyi bir hukuk eğitimi alan Putin'in öğrenciliği sırasında azimlilik, güvenilirlik ve büyük bir organizasyon yeteneğine sahip olduğu söylenmektedir. Putin'in öğrencilik yıllarında Rus tarihinde önemli yer tutan Petro'ya ve Aleksandr Nevski'ye hayran olduğu, onları takdir ettiği bilinmektedir. Leningrad şehrinin entelektüel havasından da etkilenmiş olsa gerekir. Genç bir hukuk öğrencisiyken "Helsinki Nihai Senedi" onu etkileyen hukuk belgelerinin en önemlisidir. Bu bildirge öteden beri Batılı değerlere açık Leningrad'da özel bir ilgiye mazhar olmuş, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde insan haklarının korunması ile ilgili ilk grubun oluşmasına sebebiyet vermişti. Leningrad, Sovyet İmparatorluğu'nda Moskova'ya karşı hep dik kafalı olageldi ve şehrin entelektüelleri özgürlüklerin korunmasında ve kültürel değerlerin yaşatılmasında önemli rol oynadılar.

Anatoli Subçak

Daha öğrenciyken KGB'ye başvuran Putin, üniversiteyi bitirir bitirmez, 1975 yılında 23 yaşındayken KGB'ye girdi. Putin'in hukuk eğitimine ve Almanca öğrenmeye KGB'nin isteği

doğrultusunda başladığını ileri sürenler de vardır. Eğer böyle ise Putin daha üniversiteye başlamadan KGB tarafından devşirilmiştir. Kısa bir süre casusluk eğitimi alan Putin "bilim ve teknik" bölümünde de eğitildi. Almanca bilgisi sayesinde yurtdışı göreve gönderildi ve 1990'a kadar KGB'nin Dış Haberalma Servisi'nin Almanca konuşulan ülkelerden sorumlu 4. Seksiyonu'nda çalıştı. Almanya dışında Avusturya ve İsviçre'de de bulundu ve bu yıllarda İngilizce'nin yanında mükemmel, aksansız bir Almanca'ya sahip oldu.

KGB'de çalıştığı yıllara dair çok az bilgi kamuoyuna sızmıştır. Doğu Almanya'da Dresden, Leipzig ve Erfurt'ta, Batı Almanya'da Bonn ve Hamburg'da, Almanya dışında Avusturya Viyana'da ve İsviçre'de de bulunmuştur. İlk görevi, Sovyet resmi haber ajansı TASS kimliği ile Almanya'nın başkenti Bonn'da casusluk yapmaktı. Doğu Almanya'dan Batı Almanya'nın Bonn şehrine birçok defalar seyahat ettiği, oradaki Rus Büyükelçiliğine sık sık uğradığı ve 70'li yılların sonunda Batı Alman yetkililerin Putin'den ülkeyi terk etmesini istedikleri de bilinmektedir. Doğu Almanya, Federal Almanya ve Avusturya'daki KGB ağının koordinasyonunda da görev aldığı söylenmektedir.

Doğu Almanya'nın çöküşüne kadar Dresden şehrinde KGB bürosunda çalıştı. Askeri casusluk ve endüstri casusluğu için Batılı ülkelerdeki yüksek teknoloji firmalarına sızdırılacak Doğu Alman bilim adamları ve teknisyenlerin seçilmesinden sorumluydu. Doğu Almanya'daki en büyük Sovyet askeri garnizonunun bulunduğu Erfurt'a sık sık gittiği bilinmektedir. Dresden, Doğu Almanya'nın teknoloji merkezi ve aynı zamanda Doğu Bloku'nun 5 ileri teknoloji merkezlerinden de biriydi. Burada üretilen bilgisayarlar ve yüksek teknolojik aletler, KGB başta olmak üzere Sovyetler Birliği'nin etki alanındaki bütün bölgelerde kullanılıyordu.

Doğu Almanya'nın Sovyetler Birliği için ayrı bir önemi bulunuyordu. Komünist Blok'un Batı ile burun buruna geldiği batıdaki bu uç noktada casuslar ve Kızıl Ordu birlikleri her yerdeydi. Putin her zaman KGB'de çalışmayı çocukluğundan beri istediğini anlatır. Kendi sözleriyle bu isteğinin nedenini "Tek bir kişinin çabaları, orduların yapamadığı şeylerin yapılmasını sağlayabilir. Bir casus binlerce kişinin kaderini belirleyebilir" diyerek ifade ediyordu.

Ancak Dresden'e ilk geldiğinde Putin'in işlerinin büyük kısmı angaryalardı. Stasi arşivlerinde Putin'den Doğu Almanya yetkililerine gönderilen bir mektupta bir muhbir için telefon hattı açılması talebi yer alıyor. Kayıtlarda Putin'in sayısız Sovyet-Doğu Alman toplantısına katıldığı ve bu toplantılarda iki ülke bağlarının övüldüğü de var.

Her ne kadar KGB hayatı sanıldığı kadar heyecan verici bir şekilde başlamamış olsa da Putin ve ailesi Doğu Almanya'nın keyfini sürme şansını yakalamıştı. Putin'in o dönemdeki karısı Ludmila, Doğu Almanya'daki hayatın Sovyetler Birliği'nden çok daha farklı olduğunu söylüyor:

"Sokaklar temizdi. Herkes haftada bir camlarını silerdi. Stasi çalışanları bizimkilerden daha yüksek maaşlar alıyordu. Elimizden geldiğince para biriktirip bir araba almayı başarmıştık."

1980'lerde Doğu Almanya'daki yaşam standartları Sovyetler Birliği'ne kıyasla daha yüksekti. Putin'in KGB'den eski bir iş arkadaşı Vladimir Usoltsev, Putin'in uzun uzun Batılı şirketlerin ürün kataloglarını karıştırıp postayla siparişler verdiğini hatırlıyor. Modayı takip etmeye çalışıp farklı kıyafetler sipariş ediyormuş.

Putin Dresden'de

O dönemlerde Putin iyi de bir bira içicisiydi. Yerel Radeberger birasından haftalık stok yapıyordu. Belki de bu nedenle şu an Kremlin'in organize ettiği halkla ilişkiler operasyonlarında belden yukarısı çıplak fotoğraflarında eskisine göre çok daha zinde gözüküyor.

Doğu Almanya'yı farklı kılan bir diğer nokta ise siyasi yapısıydı. Her ne kadar komünist partinin baskınlığı olsa da, çok sayıda siyasi parti bulunuyordu. Boris Reitschuster, Putin'in Doğu Almanya'da "küçük bir cennetin keyfini sürdüğünü" söylüyor ve «siyaset anlayışını da Doğu Almanya modeli üzerine kurdu. Rusya'da bir tür Doğu Almanya'yı yeniden inşa etti" yorumunu yapıyor.

Bir yıl boyunca fuarlar şehri olarak nitelenebilecek Leipzig'de de görev yaptı. Bu dönemde "Kızılordu Kültür Evi"nde görevliydi ama asıl görevi Doğu Alman şirketi VEB-Kombinat Robotron ile Batı Almanya'nın ileri teknoloji şirketi Siemens arasındaki ilişkileri açığa çıkarmaktı. Casus Putin, ileri teknoloji

alanındaki geri kalmışlıklarının bilincinde olsa gerektir. Yüksek teknoloji sektörü her zaman çok hızlı gelişen bir sektör olagelmiştir. Casusluk sayesinde yapılan hırsızlıklarla bu alandaki farkı kapatmak şöyle dursun, asgariye indirebilmek bile mümkün değildi. Başka bir deyişle bilgi hırsızlığı yaparak açığı kapamanın imkânsızlığı aşikârdı ve yetersiz girişimler olarak kalmaya mahkûmdu. Perestroyka'nın sebeplerinden biri de yüksek teknoloji alandaki geri kalmışlıktır ancak Batı'nın yardımı ve yatırımları ile sistem modernize edilebilirdi. Batı'da casus olarak yaşadığı yıllardan edindiği deneyimle Putin'in bunun farkına vardığını söylemek mümkündür.

Putin'in son görevi Doğu Almanya'nın devlet partisi olan SED'in (Sozialistische Einheitspartei Deutschland) üst düzey yöneticilerini, Gorbaçev reformları örnek alınarak yapılması düşünülen Doğu Almanya'nın reorganizasyonu için kazanmaktı ve dolayısıyla KGB için çalışmalarını sağlamaya ikna etmekti. Putin Perestroyka'nın gerekliliğine yürekten inanıyordu. 1987 yılında Putin'e Doğu Alman Demokratik Cumhuriyeti Devlet Güvenlik Bakanlığı tarafından Rus-Alman Dostluk Derneği Şeref Madalyası verildi. 1988 yılında da Doğu Almanya İstihbarat Servisi (STASI) Şefi Erich Mielke'den "Devlet Güvenlik Bakanlığı Üstün Hizmet Madalyası" aldı.

Ancak 1989'da bu cennet bir anda cehenneme dönüştü. Putin Dresden sokaklarında öfkeli kalabalıkların toplandığını kendi gözleriyle gördü. Ekim ayının başlarında siyasi sığınma talep ederek Prag'daki Batı Almanya büyükelçiliğine giden bir grup Doğu Alman'ın Batı'ya gidişine izin verildi. Siyasi sığınmacılar trenlerle Dresden üzerinden Batı'ya geçirileceklerdi. Tren Dresden'e geldiğinde güvenlik kordonunu kıran çok sayıda Doğu Alman, trene binip ülkeden kaçmayı başardı. Dresden Belediye Başkanı Wolfgang Berghofer, yaşanan kargaşa anlarını şöyle hatırlıyor:

"Dresden'deki Kızıl Ordu tank birliği bize işleri kontrol altına almamamız halinde Moskova'nın devreye gireceğini söyledi ve 'tank paletleri döner' dedi."

9 Kasım'da Berlin Duvarı'ndan kontrollü geçişlere izin verilmesiyle kalabalıkların kendilerine olan güveni de arttı ve hem Stasi hem de KGB binalarının önünde toplanmaya başladılar. O günlerde şüphesiz Putin de sürekli temas halinde olduğu ve güvendiği üniformalı arkadaşlarının yardıma geleceğini düşünüyordu ancak beklenen olmadı. Mikhail Gorbaçov sessizdi. Tanklar harekete geçmedi. Putin o günler için "Kimse bizim için kılını bile kıpırdatmadı!" diyor. İşin başa düştüğünü anlayan KGB casusu Putin, binadaki tüm çalışanlara gizli belgeleri yaktırdı.

Erich Mielke

"Ben şahsen çok sayıda belgeyi yakarak imha ettim" diyen Putin devam ediyor: "O kadar çok şey yaktık ki sonunda soba patladı."

Ancak Putin için travmalar sonlanmamıştı. Protestolardan sadece iki hafta sonra Batı Almanya lideri Helmut Kohl Dresden'e gelip bir konuşma yaptı. Artık Almanya'nın birleşmesi ve Doğu Almanya'nın çöküşü neredeyse kesin gibiydi.

Putin'in Kohl'ün konuşması sırasında salonda olup olmadığı bilinmiyor. Ancak bir KGB ajanı olarak muhakkak olan bitenden haberdardı. Doğu Almanya'nın çöküşü Putin'in özel hayatında da büyük değişimlere yol açtı.

Putin'in o dönemdeki karısı Lyudmila "Neredeyse evimiz haline gelen bir ülke haritadan siliniyordu. Komşum bir hafta boyunca hiç durmadan ağladı. İnsanların hayatları, kariyerleri... Her şey etrafımızda yerle bir oluyordu" diyerek yaşananları aktarıyordu.

Putin'in Stasi'deki en yakın dostlarından birisi Horst Boehm, protestocular tarafından o kadar çok aşağılanmıştı ki 1990'ların başlarında intihar etti. Putin'in zihnine kazınan ise kalabalıkların gücü ele geçirmesi halinde yaşanacakların ne boyutlara gelebileceği oldu.

Vladimir ve Lyudmila Putin

Putin'in biyografisini kaleme alan yazarlardan Masha Gessen "Alman dostları Putin ve ailesine 20 yıllık bir çamaşır makinesi verdi ve aile arabayla Leningrad'a döndü" diyor.

Gessen, Putin'in o dönemde ülkesine hizmet anlayışıyla hareket edip karşılığında hiçbir şey alamadığı düşüncesine kapıldığını ifade ediyor. Putin'in döndüğü ülke de artık bıraktığı gibi

değildi. Gorbaçov'un açılım politikaları birçok şeyi değiştirmişti. Gessen, "Putin bu değişimi anlamıyor ve kabullenemiyordu" yorumunu yapıyor.

Miami Üniversitesi'nden Profesör Karen Dawisha, Putin'in Dresden'de tanıştığı birçok kişinin daha sonra Rusya Devlet Başkanı'nın en çok güvendiği isimlere dönüştüğünü ifade ediyor.

Bu isimler arasında uzun yıllar Rusya'nın silah ihracatını yöneten Sergey Çemezov ve ülkenin boru hattı üreticisi Transneft'in başkanı Nikolai Tokarev de var. Putin'le yakın ilişkileri sürdürenler sadece Rus yetkililer de olmamış. Eski bir Stasi casusu olan Matthias Warnig şu anda Baltık Denizi üzerinden Rus gazını Almanya'ya taşıyan Kuzey Akımı projesinin idari direktörü. Bu proje uzun süre Almanya ve Rusya arasında yeniden inşa edilen bağların en somut örneği olarak gösterildi. Ancak gelişen bağlar vurgusu Ukrayna kriziyle birlikte son buldu.

Putin'in Ağzından KGB Ajanlığı Yılları

Vladimir Putin, Doğu Almanya'nın Dresden bölgesinde 1985-1990 yılları arasında KGB ajanı olarak çalıştığı günlerle ilgili açıklamalarda bulundu. Duvarın yıkılmasının ardından Dresden'de çalıştığı ofise insanların geldiğini, ancak onlarla herhangi bir çatışma yaşanmadığını kaydeden Putin, "Ben kendilerine binanın Sovyetler Birliği ordusuna ait olduğunu ve belirli anlaşmalar çerçevesinde orada bulunduğumuzu anlattım. Bir müddet sonra binayı terk ettiler. Genelde fırtınalı bir dönemdi" dedi.

Rus NTV televizyonu muhabirinin sorularını yanıtlayan Putin, 1985 yıllarında Doğu Almanya'da göreve başladığı zaman, Sovyetler Birliği'nde perestroyka (yeniden yapılanma) sürecinin aktif bir şekilde uygulamaya başlandığını söyledi. Doğu Almanya'da ve Sovyetler Birliği yönetiminde önemli bir kesimin bir şey olmamış gibi yaşamaya devam ettiklerini, bunun kendisini o dönemde endişelendirdiğini kaydeden Putin, "Ben o yıllarda Dresden'de görev yapıyordum. Berlin'e de her hafta gidip geliyordum. Orada Berlin Duvarı'nı ilk gördüğümde bende büyük bir baskı oluşturmuştu. Bu nasıl bir baskı? Tabii olmayan ve gerçeklerle örtüşmeyen bir his" tespitinde bulundu.

Çin Seddi Neden Yıkılmadı?

Berlin Duvarı ile Çin Seddi'ni karşılaştıran Putin, "İnsanoğlunun eliyle yaptığı ve uzaydan görülen tek yapıt Çin Seddi. Ancak neden Çin Seddi yüzlerce yıldır ayakta kalabildi de, Berlin Duvarı yıkıldı? Çünkü Çin Seddi insanları korumak için inşa edildi. Berlin Duvarı ise bölmek için. İnsanların artık modern dünyanın gelişmelerinin dışında tutmanız mümkün değil. Toplumları bölmenin geleceği yok" ifadelerini kullandı.

1961 yılında inşa edilen 46 kilometre uzunluğundaki Berlin Duvarı, Soğuk Savaş'ın da simgesi haline gelmişti. Doğu Almanya ile Batı Almanya›yı ikiye bölen duvarı geçmek isteyen 200›den fazla kişi hayatını kaybetmişti. Sovyetler Birliği son lideri Mihail Gorbaçov›un 1980›li yılların ortalarından itibaren uygulamaya koyduğu şeffaflık ve yeniden yapılanma politikaları, komünizmin sonunu hazırlamış ve tüm Doğu Avrupa ülkelerinde yönetimler değişmişti.

Rusya Başbakanı Putin 1989 yılında "Berlin Duvarı"nın yıkılması ve iki Almanya'nın birleşmesinin Rusya ile Almanya arasında karşılıklı güven ortamının oluşmasını sağladığını söyledi. İkili ilişkilerde ilk taşın bu şekilde konduğunu kaydeden Putin, "Bizim birbirimize ihtiyacımız var" tespitinde bulundu. Baltık Denizi'nin altından geçerek Almanya'ya ulaşan "Kuzey Akım" doğalgaz boru hattını örnek gösteren Putin, Avrupa ülkelerinin de projeye ikna olacaklarını umduğunu belirtti. Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından Doğu Almanya'da komünist yönetim devrilmiş ve bir yıl aradan sonra 3 Ekim 1990'da iki Almanya birleşmişti.

Dresden'deki KGB binası

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Sovyetler Birliği istihbarat örgütü KGB için çalıştığı dönemde üstlendiği görevi 24 Haziran 2016'da ilk kez açıkladı. 1975'te KGB'ye katılan ve 1985 ile 1990 yılları arasında Almanya'nın Dresden kentinde görev yapan Putin, resmi olmayan istihbarat birimlerinde görev aldığını belirtti. Rusya Devlet Başkanı Putin, yaptığı işin sıra dışı insanlar tarafından yapılabilecek bir iş olduğunu ifade ederken, şu anda bu görevde olan ajanların da büyük fedakârlıklar yaptığını söyledi.

Putin, "Herkes hayatından, sevdiklerinden vazgeçemez. Uzun, uzun yıllar boyunca ailesini bırakamaz. Herkes hayatını ülkesine hizmet etmeye adayamaz. Bunu sadece seçilmiş insanlar yapabilir. Hiç abartmıyorum. Resmi olmayan istihbaratta çalışanlar sıra dışı insanlardır" şeklinde konuştu. Rusya Devlet Başkanı 1990'da Sovyetler Birliği'nin çökmesinin ardından KGB'deki görevlerinden istifa etmiş ancak daha sonra Rusya'nın istihbarat örgütü FSB'ye katılarak 90'ların sonuna kadar burada görev yapmıştı.

Putin'in biyografisini kaleme alan Alman yazar Boris Reitschuster, "KGB yılları Putin için kilit. Doğu Almanya'da geçirdiği dönem olmasaydı bugün karşımızda başka bir Putin ve başka bir Rusya olurdu" diyor. O yıllar Putin'e hiç unutmadığı dersler verdi. Toplumun nasıl oluşturulabileceği ve güvenilir insan ilişkilerini nasıl kurabileceği konusunda ciddi fikirleri Dresden yıllarının etkisiyle oluştu. Her şeyin ötesinde mutlak hâkim güç gibi gözüken siyasi otoritenin nasıl bir anda çaresiz hale gelebildiğini birinci elden deneyimledi.

Alman Etkisi

Putin'in KGB elemanı olarak 23 yaşından, 38 yaşına kadar Almanya'da geçirdiği yılların onun kişiliğini derinden etkilediği ileri sürülebilir. Parçalanmış Almanya'nın insanlarını, siyasi ve ekonomik yapısını yakından tanıma fırsatı buldu. Boş zamanlarında Goethe ve Schiller de dâhil Alman edebiyatının önemli örneklerini okudu. Dresden'de bir balıkçılar derneğine üye dahi olan Putin, 1983'te evlendikten sonra iki odalı bir evde oturuyordu. Putin ailesinde Almanca ve Rusça konuşulmuştur. Putin'in iki kültüre de kendisini yakın hissettiğini buradan çıkarabiliriz. Alman kökenli Katerina ve birkaç yılını sürgün olarak Almanya'da geçirmiş olan Lenin'den sonra Rusya'nın en tepesinde Almanya'yı çok iyi tanıyan Putin vardır artık.

Putin Almanları ve onların disiplinini hep takdir etti. 1990'da iki Almanya'nın birleşmesi ile ülkeye dönmek kaçınılmaz oldu. Rusya'ya dönen Putin, KGB'den yarbay rütbesi ile emekli olduktan sonra politikaya yöneldi; önce Leningrad Devlet Üniversitesi Dış İlişkiler Müdürlüğü'nde çalıştı, sivil gibi görünen bu görevde de KGB için çalıştı. Üniversiteye adım atar atmaz hukuk profesörü ve 1990'larda reformcu kimliği ile öne çıkan Anatoli Subçak ile ilişkiye geçti. Subçak'ın Leningrad Sovyeti Başkanlığı görevine yükselmesi ile Putin'de onun sağ kolu yani danışmanı oldu. 12 Haziran 1991'deki ilk serbest seçimlerin ardından Subçak belediye başkanlığını kazandı.

1991 yılının Ağustos ayında yaşanan Stalinist darbe girişiminin bastırılmasında iki önemli adam Putin'in takdirini

kazanıyordu: Bunlardan biri Başkan Boris Yeltsin, diğeri Haziran ayında Petersburg Belediye Başkanı seçilmiş olan Anatoli Subçak'tı. Moskova'da Yeltsin darbecileri durdurmayı başarırken, Subçak Petersburg'a bir askeri birliğin girişini engellemeyi başarmıştı. Moskova'da 300.000 kişi darbeyi protesto etmek için sokaklara dökülürken, Petersburg'da bu sayı 500.000'i buldu. Putin, Subçak'ı bütün enerjisi ile desteklemiş olmalıdır, özellikle öteden beri ordu ile sahip olduğu özel ilişkiler kendisine yardımcı olmuştur. Bu olaylar üzerine Subçak, Putin'i Petersburg Belediyesi Dış İlişkiler Komitesi Başkanlığı görevine getirdi.

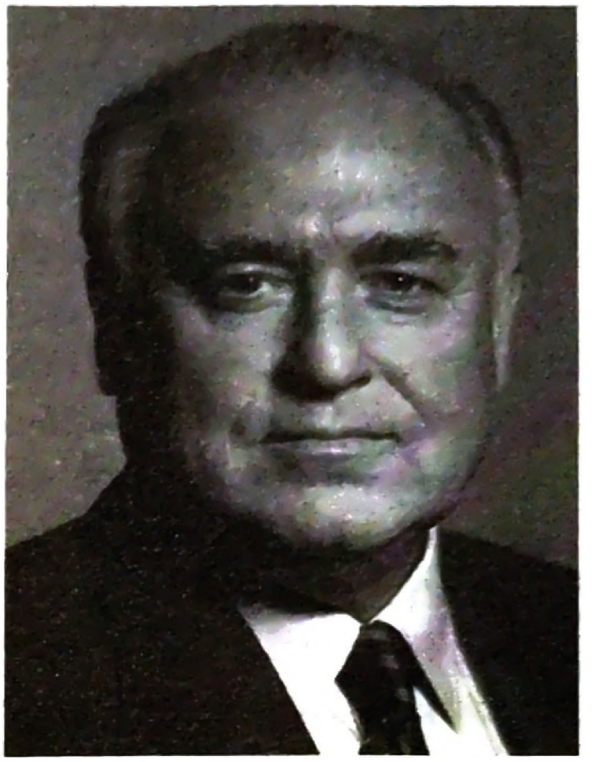

1994'ten, 1996'ya kadar da sayısı üç olan 1. Belediye Başkan Yardımcılığı görevini üstlendi, bu görevde de ekonomik alandaki dış ilişkilerden sorumlu oldu. Putin sanki perestroykayı içerden gözetlemekle görevliydi. Batılı sözleşmeli danışman firma KPMG ile işbirliğinin yürütülmesi işini de üstlenmişti, Almanya pratik olarak önem kazanıyordu ve o da Alman firmalarını Petersburg'a çekebilmeyi başardı. Dresdner Bank ile görüşmeler yaptı, banka yöneticilerini Petersburg'da şube açmaları için ikna etmeyi başardı. 1945'ten sonra Rusya'da banka işlemleri için lisans alabilen ilk banka Dresdner Bank oldu. Putin kumarhaneler ve

erotik show yapılan gösteri merkezleri gibi yerlerin % 51 hissesinin Petersburg Belediyesi'nin elinde olmasına büyük çaba sarf etti. Bu dönemde Hamburg'a gittiği ve orada erotik show merkezini gezdiği ve bu gibi yerlerin devletin tekelinde olması gerektiğine ikna olarak döndüğü söylenmektedir. Petersburg şehrinin Hamburg ile özel ilişkiler geliştirmesine de gayret gösterdi, Almanya'da Bremen kentine ve Avusturya'nın başkenti Viyana'ya Petersburg Belediyesi adına gitmişti.

Putin'in bu dönemi için Subçak'ın önceden ona danışmadan hiçbir karar almadığı söylenmektedir. Bu dönemde maden ve değerli taşlar çıkarmak için lisans hakkı alabilmeye çalışan yabancı şirketlerden 200 milyon Ruble rüşvet aldığı, bu para ile Fransa'nın Atlantik kıyılarında bir villa sahibi olduğu iddiaları ispatsız kaldı. 1993 yılında bir araştırma komisyonu Putin'in görevden alınmasını istedi ama mahkemeler olayla ilgilenmediler. Bir başka uğraşı da 1995'te Çernomirdin'in başlattığı siyasi hareket olan "Evimiz Rusya"nın (Nas dom Rossija) St. Petersburg Bölgesi Başkanlığını üstlenmek oldu ve 1995 Aralık ayında yapılan Duma seçimlerinde bu parti adına kampanya yürüttü.

Subçak'ın Haziran 1996'da yapılan belediye başkanlığı seçimlerinden başarısız çıkması ve hakkında yolsuzluk iddiaları söylentisi yüzünden Paris'e gitmesinin ardından, Putin de belediye yönetiminden ayrıldı. Yeni belediye yönetiminin başka bir görev teklifini kabul etmedi. Ağustos 1996'da Putin kendisini Moskova'da, Rusya Federasyonu Başkanlığı İdari İşler Müdürlüğü'nde buldu. Onu Moskova'ya alanın Federasyon Başkanlığı İdari İşler Müdürü kendisi gibi Petersburglu olan Anatoli Çubays olduğu iddia edilmiş olsa da inandırıcı değildir. Moskova'da Başkanlık İdari İşler'de görev almasında KGB'nin yerine kurulan FSB'nin de belli oranda etkili olduğu söylenebilir. En azından Putin Moskova'ya gideceğini FSB'ye bildirmiş ve onayını almış olmalıdır.

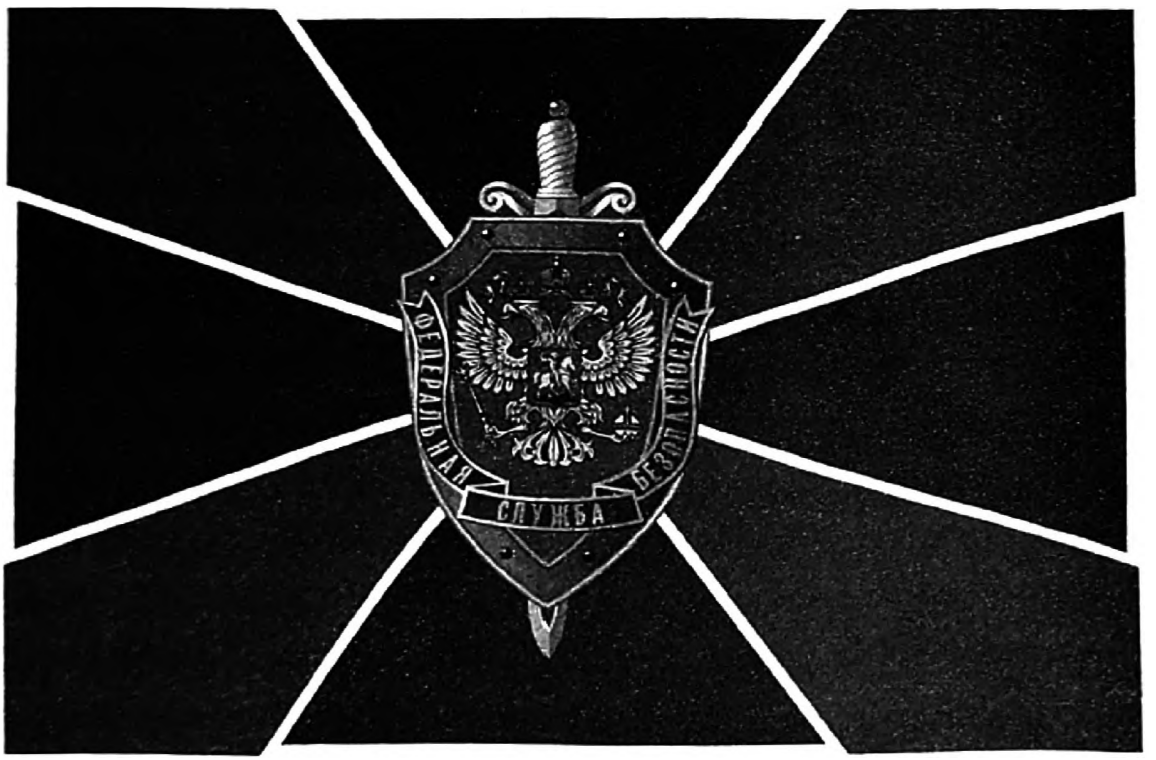

Viktor Çernomirdin

Buradaki yeni görevi hem yurtiçinde hem de yurtdışında bulunan 600 milyon dolar değerinde emlakların yönetimi olan Bütçe ve Emlak Dairesi Başkan Yardımcılığı idi. Bu dönemde, Subçak gibi reformcu bir politikacı olan amiri, Anatoli Çubays'ın kanatları altında Başkan Yeltsin'e yakın oldu, Kremlin Sarayı'nda işlerin nasıl döndüğünü öğrendi, aktif siyasete ısındı. 1997'de daha önemli bir göreve getirildi: Rusya Federasyonu Başkanlığı İdari İşler Müdürlüğü Kontrol Daire Başkanlığı. Bu fonksiyonu ile yasaların yürürlüğe konması ve tüm başkanlık genelgelerinin ülke genelinde uygulanmasından sorumluydu. Bununla birlikte yine aynı yıl, 1997'de Güvenlik Konseyi'nin ekonomik güvenlikten sorumlu üyesi oldu.

25 Mayıs 1998'den Temmuz 1998'e kadar Başkanlık İdari İşler Müdürlüğü 1. Başkan Yardımcısı olarak bölgelerle ilişkilerden de sorumluydu. Kremlin'de çalıştığı yıllarda pek öne çıkmayan Putin, organizasyon yeteneği ile göz doldurmayı başarmıştı. 25 Temmuz 1998'de Yeltsin, Putin'i KGB'nin kurumsal mirası üzerine kurulmuş olan iç istihbarat servisi FSB'nin (Federal Güvenlik Servisi) başkanlığına atadı. FSB'ye atanınca "ait olduğum yere döndüm" demiştir. FSB'nin başkanlığına atanmasında Çubays ile eskiden olan ilişkisinin rolünü reddeden Putin, bu ve daha önce Moskova'ya gelmesine sebep olan görevin kendisine, Kremlin idaresinde uzun süre görevde olan, daha sonraları Rusya-Beyaz

Rusya Birliği Başkanlığı görevini yürüten Pavel Borodin tarafından teklif edildiğini söylemiştir.

Yeltsin'in genelgesi doğrultusunda FSB'deki ilk görevleri arasında kurumun Lubyanka'daki merkezinde 6000 olan çalışan sayısını 4000 düzeyine indirmek, "Ekonomik Güvenlik" ve "Anayasayı Koruma" adı altında iki yeni birimin oluşturulması vardı. Ekim 1998'de Putin'in idaresi altındaki FSB'de diğer başka yeni yapılanma çalışmaları da başlatıldı ve tamamlandı. Moskova'nın caddelerine koydurduğu levhalara FSB'nin telefon numaralarını yazdırması ve başı derde giren vatandaşın arayacağını ummaası da Putin'in ilginç bir uygulamasıdır. FSB Başkanı olduğu dönemde, FSB'nin ilişkilendirildiği birçok skandal da kamuoyuna yansımıştır: Özellikle FSB'nin ölüm komandolarının belirli kişilere karşı kullanıldığı söylenmiştir.

FSB Bayrağı

Yeltsin ve ailesine karşı soruşturma başlatan Başsavcı Skuratov'un seks skandalı da bu dönemde patlak verdi. Bilindiği

gibi başsavcının bir otel odasında kadınlarla uygunsuz bir şekilde bulunduğu videokasetler kamuoyuna sızdırılmış, sonuçta soruşturmanın akıbeti sonuçsuz kalmıştı. Çevrecilerin batık atom denizaltısından radyoaktif sızıntı yayıldığını belgelemeleri de yine bu dönemde yaşandı. İç İstihbarat Servisi Başkanı olduğu dönemde dostlarını ve kendisine yakın siyasileri önemli kilit görevlere getirdi. Yeltsin, Putin'i 29 Mart 1999'da FSB Başkanı görevindeyken, 2 Ekim 1998'den beri sürekli üyesi olduğu Güvenlik Konseyi Sekreterliği'ne, yani Konsey Başkanlığı'na atadı. Sergey Stepaşin'in başbakanlıktan azledilmesi ile Yeltsin 9 Ağustos 1999'da Çubays'ın takdimi ile Putin'i başbakanlığa (Duma tarafından 16 Ağustos'ta onaylandı) ve 31 Aralık'ta da kendisinin istifa etmesiyle de başkanlığa getirdi. "Ben askerim, emirleri yerine getiririm" sözleri ile görevine başladı Putin.

1983'te Ludmila ile evlenen Putin'in iki kızı vardır. Her ikisi de Doğu Almanya'da, Dresden'de doğdular, orada anaokuluna gittiler ve Moskova'daki Alman okulunda eğitim gördüler. Karısı Ludmila Leningrad Devlet Üniversitesi'nde filoloji (Germanoloji) eğitimi aldı, üniversiteden sonra hostes ve Kaliningrad'da öğretmen olarak çalıştı. Ludmila Almanca, İspanyolca ve Fransızca bilmektedir.

Neden Putin?

Yeltsin'in arzusu, ailesi ve yakın çevresinin karıştığı yolsuzluklar yüzünden yok edilmekten kurtulmanın yanında, uğrunda bunca yıl uğraş verdiği ve kendi eseri olarak gördüğü bugünkü Rusya'nın mevcut durumunun korunması ve bu yolda devam edilmesiydi. Bazı gözlemciler Putin'in seçilmesini Yeltsin'in yolsuzluklar yüzünden yargılanmaktan korkmasına, Putin'in de kendisini bu durumdan koruyacağına söz vermiş olmasına bağlamaktadırlar. Yeltsin'in kişiliği göz önüne alındığında bu gözlemin tam yerine oturmadığı söylenebilir. Yeltsin sadece kişisel güvenlik ve tarihe geçmek istemenin yanında siyasi eserinin devam ettirilmesini de istemiştir. Bu açıdan bakıldığında Putin'in seçiminin doğru olduğunu söyleyebiliriz. Onun seçilmesinde en önemli iki faktör şunlar olsa gerektir: Büyük Rusya'ya inanmış olması, vatanseverliği ve seçilmiş başkana karşı kayıtsız şartsız mutlak itaati. Bunların yanında profesyonelliği, sahip olduğu düzen ve disiplin duygusu, gençliği ve enerjisi Yeltsin'i ikna eden sebepler olsa gerektir. Halk tarafından büyük kabul görmesi de yukarıda sayılan niteliklerinin halkın arzuları ile uyuşması olarak izah edebiliriz. Halk, Putin'de kendilerinden olan birini görmüştür.

Oligarkların Savaşı ve Putin'in Başbakanlığa Atanması

Putin'in başbakanlığa atanması öncesinde yaşanan gelişmeler kendisinin kişiliği hakkında da bize bazı ipuçları verecektir. Bu noktada özellikle belirtilmesi gereken Yeltsin'in ailesi, kendisi ve yakın çevresinin karıştığı yolsuzlukların, geleceğini tehdit edecek düzeyde kamuoyuna sızmış olmasıdır. IMF'in 1991'den itibaren Rusya'da uygulaya geldiği kredi politikası, belli çevreleri desteklemek ve onlarla politikasını yürütmek amacına yönelikti. Bu kişiler arasında yolsuzluğa en yatkın ve kutsalı olmayanlar Başkan Yeltsin'in de göz yumması ile ekonominin (finans ve petrol sektörü başta olmak üzere) büyük bölümünü kontrol eder hale geldiler ve buradan hortumladıkları ile etkili medya imparatorlukları kurmayı başardılar.

Rus ekonomisinin % 90'ını kontrol eden bu oligarkların en önemlileri Boris Beresovski (servetini LogoWAS ile Lada bayiliği üzerine inşa etti; ortak ya da sahibi olduğu şirketler arasında gazeteler, televizyon kanalları, petrol şirketlerinde hisseler ve Rus Hava Yolları şirketi Aeroflot vardır), Vladimir Potanin (Oneximbank'ın sahibi, Forbes 1,6 milyar dolar serveti ile Rusya'nın en zengin adamı olduğunu bildirmişti), Alexander Smolenski (SBS-Agrobank), Vladimir Gusinski (MostBank Grubu), Vladimir Vinogradov (Inkombank), Vagit Alekperov (Lukoil) ve Mihail Çodorovski'dir (Yukos-Oil).

Bu oligarkların yükselişleri çok kolay oldu: Perestroyka sürecinde ya Parti kasasından paralarla özel bankalar kurdular ya da devlet bankalarının özelleştirilen parçalarını üstlendiler. 1991'den sonraki istikrarlı olmayan ilk bir iki yıl içinde bunlara çok ucuz devlet kredisi sağlandı, yaşanan sonraki hiper enflasyon döneminde spekülasyonla dolar milyoneri olmayı başardılar. Daha sonraki yıllarda bu oligarklar kendi sahibi oldukları bankalar aracılığıyla piyasa değerinin çok altında, endüstri alanındaki şirketlerin, özellikle maden ve doğal kaynaklar başta olmak üzere hammadde işleyen şirketlerin ya sahibi ya da ortağı oldular.

1995 yılında bu oligarklara en önemli kolaylığı, önemli devlet endüstri işletmelerinin özelleştirildiği "hisseye karşılık kredi" yöntemi ile dönemin özelleştirmeden sorumlu kişisi Anatoli Çubays gösterdi. Oneximbank patronu Potanin, birkaç oligark adına bütün diğer rakiplerin saf dışı bırakıldığı bir ihaleye girerek, 2 milyar dolar kredi karşılığında özelleştirilen işletmelerin hisselerini aldı. Bresovski ve Smolenski Rusya'nın 7. büyük petrol şirketi Sibneft'in çoğunluk hisselerini bu şekilde almayı başardılar. Bu özelleştirme programının yürütülmesi sayesinde bir avuç oligark devlet işletmelerinin özelleştirilmesinden aslan payını kaptı. 1998'deki finans krizine kadar devletten bu şekilde faydalanmayı sürdürdüler.

Yurtiçi ve yurtdışındaki yatırımcıların desteklendiği kısa süreli devlet yatırımları bu bankalar aracılığıyla pazara sokuldu. Provizyonlar ve çok ucuz krediler, hiçbir yönetim ve işletme becerisine sahip olmayan, çalışarak para kazanmayı kesinlikle düşünmemiş olan, bu sonradan görme oligarkların en önemli gelir kaynaklarını oluşturdu ve durumları daha da güçlendi. 1996 yılında oligarklar, IMF, Amerikan ve Alman hükümetleri, hepsi birlikte Yeltsin'in seçim kampanyasını destekledi, hatta Amerikan hükümetinin desteklemekten öte Yeltsin'in seçim kampanyasını organize ettiği bile söylenmiştir.

Batı ile iş tutmaları ve aldıkları yoğun finans desteği oligarkların politikaya atılmasına da yol açtı. Vladimir Potanin kısa süreli başbakan yardımcısı oldu, Beresovski de güvenlik danışmanı yardımcısı. 1998'de General Alexander Lebed'in Krasnoyarsk valisi olmasında destekleyen, Yeltsin'in politikasına dolaysız etki edebilmesi yüzünden modern Rasputin olarak nitelenen Beresovski, (BDT) Bağımsız Devletler Topluluğu Genel Sekreterliği gibi başka görevler de üstlendi.

Alexander Lebed

1998'de mevcut durumun çökmesi ile dış yardımda gerçekleşen azalma iç politik güçler dengesinde de değişikliğe yol açtı. Duma'da çoğunluğu ellerinde bulunduran ve o zamana kadar muhalefetlerini sert söylem ile sınırlayan ama sürekli Yeltsin'in politikalarını destekleyen ve bundan da büyük fayda sağlayan komünistler ve milliyetçiler, kendi çıkar gruplarının seslerine kulak vermeye başladılar. Devlet işletmelerinin yönetici sınıfı komünist ve milliyetçilerin dayandıkları en önemli çıkar gruplarından biridir.

"Reform süreci"nde (hortumlama süreci de diyebiliriz) pazar paylarının çok büyük oranda düştüğünü ve yabancı üreticilerin bu payı kaptıklarını gözlemlemişlerdi. Bunların başında harp sanayi (savunma sanayi) ve çelik endüstrisi gelmekteydi. Devletin sipariş vermemesi yüzünden finans krizinden çok derin etkilenen harp sanayi, üretimini ciddi oranda sınırlamak zorunda kalmıştı. Üstelik NATO'nun doğuya genişlemesi politikası yüzünden de Doğu Avrupa'da artık alıcı bulamayacak durumdaydı. Tam bu dönemde Primakov hükümeti kuruldu ve başbakan yardımcılığına Komünist Partisi üyesi 80'li yıllarda devlet planlama işlerini yürüten Gosplan'nın müdürlüğünü yapmış olan Yuri Maslijukov getirildi.

Tam bir geçiş süreci hükümeti gibi bir yanda yabancı finans çevreleri ve yatırımcıların ve oligarkların diğer tarafta diğer komünistlerin ve milliyetçilerin çıkarlarını dengelemeyi hedefliyordu. Kosova krizi ile yeni boyutlar da kazanan bu gelişmelere paralel olarak Yeltsin'e karşı görevden el çektirme ve Boris Beresovski'ye karşı soruşturma açılması istemi ile sahneye Başsavcı Yuri Skuratov çıktı. Yeltsin'in kızı Tatyana Dyaçenko, Boris Beresovski ve eski Başbakan Viktor Çernomirdin'i 4,8 milyar dolarlık IMF kredisinin iç edilmesi ile suçlayan ve haklarında soruşturma başlatan Skuratov, Yeltsin tarafından yaş haddinden

görevden alındı. Ancak Duma'nın kendisine verdiği destekle göreve devam ederken Skuratov ile iki fahişenin bir otel odasında çekilmiş video filmi TV'de gösterildi.

Yeltsin döneminde göreve gelen Skuratov, siyasi skandalların kurbanı olan ya da çok kolay yolsuzluklar içine çekilebilen diğer savcıların aksine uzun süre görevde kalabilmeyi, değişik çıkar grupları arasında idare-i maslahat etmesi ile başarmıştı. Bu skandalın patlak verdiği dönemde iç istihbarat servisi (FSB) şefi Vladimir Putin'den başkası değildi. Filmi yukarıdaki gibi geriye sardıktan sonra Putin'in yükseliş serüvenine tekrar dönebiliriz: Stepaşin'in görevden alınıp Putin'in başbakanlığa atanması öncesinde çok şiddetli bir iktidar kavgasının yaşandığı bilinmektedir. Başkanın yakın çevresinden yolsuzluk kokulu pis kokuların etrafa yayılması ve Başsavcı Sukratov'un Yeltsin hakkında soruşturma açmak istemesi başkanı ve adamlarını kelimenin tam anlamı ile köşeye sıkıştırmıştı. Yeltsin'in başsavcıyı görevden almak istemesi de anayasa gereği başsavcılık makamının bağlı bulunduğu makam olan Federasyon Konseyi'nde beklenmedik tepkiye yol açmıştı.

Bu gelişmeler üzerine Kremlin, parlamentonun feshedilmesini ve olağanüstü hal ilanını dahi ciddi şekilde düşünür oldu. Zamanın İçişleri Bakanı Sergey Stepaşin bu gelişmelerde önemli rol oynamıştır. Yeltsin'in görevden alınması için soruşturma başlatılması yolunda komünistlerin öncülüğünde Duma'dan muhalefet sesleri yükseldi ve tam da bu dönemde NATO'nun Yugoslavya'ya hava saldırılarının başlaması ardından milliyetçi çevreler de Yeltsin'e karşı muhalefetlerini sertleştirdiler. Diğer muhalif çevrelerinde Başbakan Primakov çevresinde toparlanması Yeltsin'i kızdırmış olsa gerek ki görevden alındı ve yerine Sergey Stepaşin atandı. Stepaşin'in atanması ile Yeltsin için değişen fazla bir şey olmadı.

Sergey Stepaşin

Duma'yı sakinleştiremeyen Stepaşin kısa bir süre sonra gitmek zorunda kalacaktır. Kaldi ki başkanlık seçimleri yaklaşıyor ve Yeltsin'in en güçlü rakibi Moskova Belediye Başkanı Yuri Luşkov popülaritesini gittikçe artırıyor, bu da Yeltsin'in uykularını kaçırmaya yetiyordu. Stepaşin hükümeti iki büyük gruptan oluşan bir koalisyon hükümetiydi. Bir tarafta güçlü finans çevrelerinin desteğindeki Boris Beresovski, diğer tarafta enerji lobisinin güçlü şirketi JES-Rossija'nın Yönetim Kurulu Başkanı Anatoli Çubays'ın grupları. Hükümetin istikrarsız yapısını bilmelerine rağmen bu iki grup ülkenin finans ve diğer getirimlerin paylaşılmasında kıyasıya bir mücadele içindeydiler.

Tüm iyi niyetine rağmen Stepaşin getirim çevresindeki bu kavganın üstesinden gelebileceği konusunda Yeltsin nezdinde inandırıcı olamamıştır. Hükümet değişikliğinin en önemli sebeplerinden biri güçlü Rus oligarkları Boris Beresovski ve Vladimir Gussinski ve onların ardındaki gruplar arasında gittikçe şiddetlenen kavgaydı. Beresovski bir yandan Rus Hava Yolları Aeroflot çevresinde gerçekleşen skandalın, öte yandan kendi

güvenlik şirketi Atoll'un gerçekleştirdiği Kremlin Sarayı'nın telefonlarının dinlenmesi skandalının başkahramanıdır. Başsavcılık bu olaylar üzerine Beresovski hakkında soruşturma başlattı. Fakat Yeltsin'in çok yakın çevresinden kişilerin de bu soruşturma kapsamına gireceğinin anlaşılması üzerine Bresovski paçayı ancak kurtarabildi.

Beresovski ve onunla ittifak halindeki Yeltsin ailesinin gözdesi Roman Abramoviç, Stepaşin hükümetinde önemli bakanlıklara kendi adamlarını getirmeyi başarmışlardı. Bu adamlar Putin hükümetinde de görevlerini korudular: Başbakan Yardımcısı Nikolay Aksyenonko, Enerji Bakanı Viktor Kalyuşni ve İçişleri Bakanı Vladimir Rıyaşhaylo bunlardandır. Hükümetteki bu etkisine güvenen Brosovski pastanın paylaşılmasında saldırgan bir kavga yürütmeye başladı. Savaş özellikle yakında başlayacak olan seçim kampanyalarında çok önemli işlev görecekleri bilinen kitle iletişim araçları çevresinde yoğunlaşıyordu.

Bresovski zaten büyük gazetelerden Njesavisimaja Gaseta ve Novyje Isvestja'yı ele geçirmiş, Rus devletinin % 51 paya sahip olduğu TV Kanalı ORT'de etkisini artırmıştı. Son birkaç ayda da yerel Moskova TV Kanalı TV6'yı ve yurtdışında faaliyet gösteren bir naylon şirket üzerinden ekonomi dergisi Kommersant'ı ele geçirmişti. Elindeki bu güçlü medya araçları ile Kremlin Sarayı'nın rakibi Moskova Belediye Başkanı Yuri Luşkov'a karşı amansız bir savaşa girişti: Bu savaşta Luşkov yanlısı olan Rusya'nın güçlü medya patronu Vladimir Gussunski rakibiydi. Hükümet Gussinski'nin medya imparatorluğu Media Most'a karşı saldırıya geçti; Media Most'un yaklaşık 1 milyar dolara yakın büyük bölümü devlete olmak üzere borcu olduğu açıklaması yapıldı. Vergi borçlarının araştırılacağı açıklaması Media Most'u zora soktu.

Tüm bu gelişmelerden Yeltsin belli oranda korkmuş olacak ki geri adım attı; Stepaşin'in yıldızı da bu gelişmelerle birlikte

sönmeye başladı. Stepaşin görevden alınmasını büyük bir olgunlukla karşılamış; "Onun (Yeltsin'in) hakkıdır: Başkandır, emir verme yetkisine sahip en yüksek makamdaki kişidir. Onunla idim ve sonuna kadar onunla olacağım. Beni genç yaşımda politikaya alan bu insana karşı şükran borçluyum", halefi Putin ile ilgili olarak da, "Putin namuslu ve şerefli bir insandır. Ona başarılar diliyorum. Sorunların üstesinden geleceğinden eminim" demişti. Putin'in başbakanlığa atanması ile Çeçenistan'da yeniden çatışmaların başlaması aynı zamana denk gelmişti.

Başkanlık Seçimleri

26 Mart 2000 tarihinde yapılan ve en yakın rakibi Komünist Partisi Başkanı Gennadi Zugyanov'un ancak % 29,3 oy oranı alabildiği başkanlık seçimlerini bütün gözlemcilerin beklentisi doğrultusunda Putin % 52,6'lık oy oranı ile daha ilk turda kazandı. Nefes kesen bir kariyer ile eski KGB elemanı Putin'in başkanlığı halk tarafından da onaylanmış oldu. Putin Rus siyasetine hâkim düşünceleri kendi şahsında bir senteze ulaştırabilmiştir. Belki de tüm popülaritesini buna borçludur. Mevcut üç siyasi eğilimi, "Yeni Rusya"nın siyasi hayatının üç temel akımını, kendi şahsında birleştirebilmeyi başarabilmiştir.

Birinci akım, Zugyanov'un KP'sinde yerini bulan kızıl milliyetçiliktir. Bu akımın beslendiği yer Stalinist rejimin hatıraları, "Rus ruhu"nun mistikleştirilmesi ve tarihsel süreçte Rus devletinin oynadığı medeniyet götürücü roldür. İkinci akım Grigori Yavlinski ve partisi Jabloka'nın temsil ettiği görüştür. Buna göre kapitalizm dünya çapında toplumsal gelişmenin en son basamağıdır. Kapitalizmin gelişmesi tabi olarak demokrasinin, demokratik iktidar mekanizmalarının gelişmesini de kaçınılmaz kılacaktır. Üçüncü akım Jirinovski ve onun partisi tarafından temsil edilen antikomünist milliyetçiliktir. Bu görüş saldırgan bir yabancı düşmanlığına, şövenizme, fanatik emperyalist ve yayılmacı çabalara ve faşist demagojiye dayanmaktadır.

Bu siyasi akımlar Sovyetler Birliği sonrasında ortaya çıkan iktidar piramidinin üç sacayağını teşkil etmektedirler. Putin, devletin "genel çıkarları" adına her üç siyasi akımın uygun yanlarını aldı. Bu sentezde popülaritesinin en önemli sırrı yatmaktadır.

Jirinovski

Putin'in Petersburg Takımı

Daha seçim kampanyası sırasında Moskova kökenlilere güvenmediğini belli eden, St. Petersburg Sosyoloji Enstitüsü'nün neredeyse tüm elemanlarını seçim kampanyasını yürütmeleri için Moskova'ya çağıran Putin'in başkan olması ile Petersburgluların yıldızları da parladı. St. Petersburg'da eğitim kalitesi yüksek çok sayıda yüksekokul ve üniversite mevcuttur ama buna rağmen iş imkânları daha kısıtlıdır. Putin başkan seçildikten sonra yakın çalışma arkadaşlarını hep Petersburglulardan seçti. İktidara geldikten sonra bir yakın çevreye, ekibe ve bir dost grubuna ihtiyaç duydu. St. Petersburg'dan tanıdığı, şu ya da bu sebepten kendisine yakın hissettiği birçok kişiye Moskova'da önemli görevler verdi. General Sergey İvanov Güvenlik Konseyi Sekreterliği'ne, St. Petersburg Belediyesi Mali Komite Başkanı olan Aleksey L. Kudrin'i Rusya Federasyonu Maliye Bakanlığı Yardımcılığına, St. Petersburg'da FSB Şefi olan Viktor Çerkesov'u FSB Başkan Yardımcılığı'na, Putin'den sonra Başkanlık Yönetimi Kontrol Daire Başkanlığını yürüten General Nikolay Patruşev'i FSB'nin başkanlığına getirdi. Bakanlığa getirdiği Petersburglular arasında Sosyal İşlerden Sorumlu Başbakan Yardımcısı Valentina Matviyenko, Başbakan Yardımcısı İlya Klebenov, İletişim Bakanı Leonid Reiman, Sağlık Bakanı Yuriy Şevçenko, Hükümet Sözcüsü Dimitri Kosak, Anti-tekel Bakanı İlya Yuşhanov ve Özelleştirme Bakan Yardımcısı German Gref dikkat çeken isimlerdi. Yine başka bir Petersburglu olan emekli KGB elemanı Viktor

İvanov, Kremlin'in personel müdürü oldu. Kremlin'in bütçe müdürlüğüne Pavel Borodin'in yerine Vladimir Koçin, Kremlin sekretaryasınaysa Igor Sechin ve Dimitri Memedev getirildi.

Önemli kamu işletmelerinin birçoğunun genel müdürlüklerine de yine Petersburglular getirildiler. Putin'in yukarıda sözünü ettiğimiz Petersburg'dan bu yakın dostları bir stratejik araştırma merkezinin kurulma çalışmalarına Kasım 1999'da başladılar. Bu merkezin kamuoyu karşısına ilk çıkışı Putin'in başkan olmasının bir hafta öncesine, 23 Aralık 1999 tarihine rastlar. Putin, merkezin kamuoyuna tanıtıldığı toplantıda yaptığı konuşmada merkezi, "farklı görüşlerdeki insanların çalışmalarını paylaştıkları entelektüel bir kulüp" olarak nitelemiştir. Bu merkezin Putin'in seçim kampanyasını yürütüldüğü büroyla aynı binada olması ilginç bir ayrıntıdır. Merkezin önde gelen üç isminin de St. Petersburglu olmaları ilginçtir:

Merkezin Başkanı D. Mesenzev, 1996'da Putin ile birlikte Moskova'ya gelmiş ve basılı medya devlet komitesi müdürlüğüne yükselmişti. 1998 Ağustos'unda Moskova'ya gelen German Gref, hazinesi sorumlu bakan yardımcılığına getirilmişti. D. Kozak 1999 ilkbaharında Moskova'ya gelmiş ve önce başkanlık yönetiminde, daha sonra da hükümet sözcülüğünde bulunmuştu.

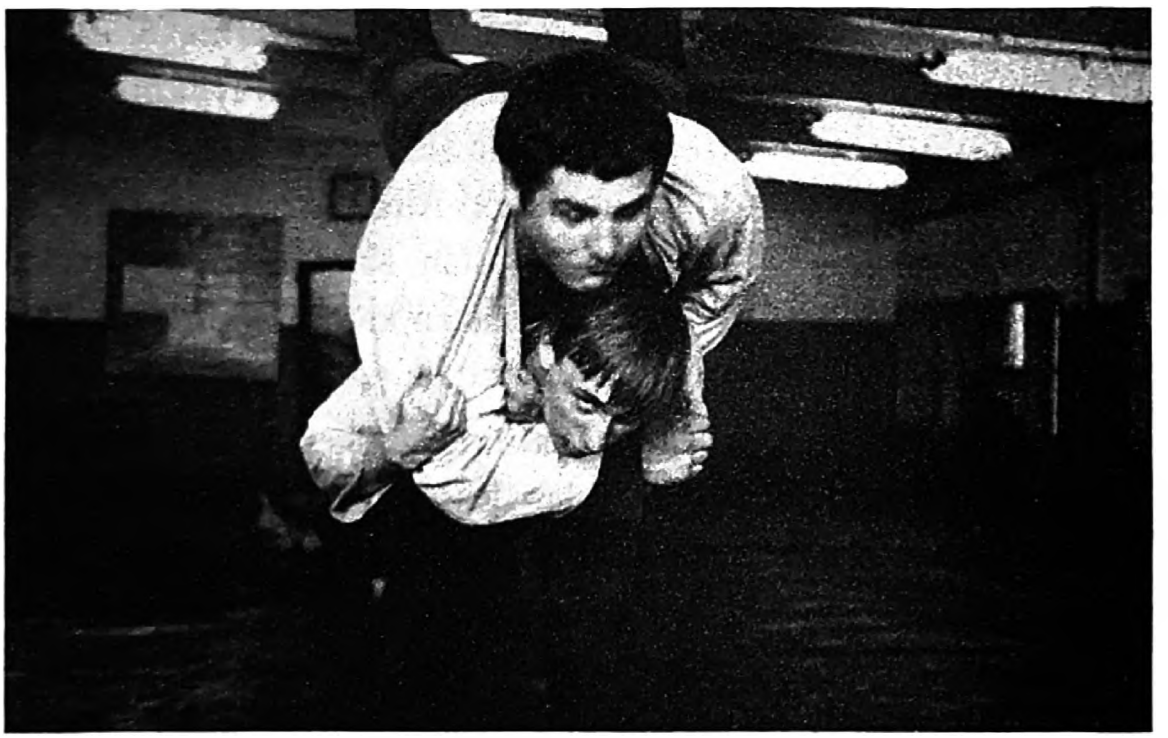
Putin ve Çeçenistan

Sık sık tekrarlanan Yeltsin'in Stepaşin yerine Putin'i atamasının sebebinin Stepaşin'in Çeçenistan konusunda yumuşak tavır takındığı görüşü doğru değildir. Putin'in başbakanlığa atanma sebepleri çok daha başkadır. II. Çeçenistan Savaşı'nın çıkma sebebi öncelikli olarak Rus siyasetine hâkim sınıfın iktidarı elinde tutma stratejisi ile direkt bağlantılıdır. Bu yüzden Çeçenistan konusuna dönmeden önce Rusya'nın yakın çevresinde yaşanan siyasi gelişmelere bir göz atmakta fayda vardır.

Sovyetler Birliği'nin çözülmesi ile onun yerine 8 Aralık 1991'de Minsk'te önce Rusya, Beyaz Rusya ve Ukrayna'nın dâhil olduğu Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) kuruldu. 21 Aralık 1991'de de Kazakistan'ın eski başkenti Alma Ata'da bir araya gelen Ermenistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldavya, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan katıldıklarını açıkladılar, Gürcistan da 1993'te BDT'ye dâhil oldu.

90'lı yılların başında daha henüz eski askeri ve siyasi gücünden fazla bir şey yitirmemiş olan Rusya, eski Sovyetler Birliği cumhuriyetlerinin iç politik çatışmalarında etkili bir rol oynayabiliyordu. Ermenistan ile Azerbaycan arasında Dağlık Karabağ konusunda çıkan çatışmalarda mevcut durumun korunması için bölgeye asker göndererek, Gürcistan'da Abhaz ayrılıkçıları destekleyerek ve Tacikistan'da Moskova yanlısı İmamoli Rahmanov'un koltuğunu korumasına destek çıkarak, Moldovya'da Rus yanlısı ayrılıkçı Dinyester Cumhuriyeti hareketine destek olarak gücünün hâlâ geçerli olduğunu göstermişti.

Bu bölgelerde eski ve yeni çatışmaların yeniden başlaması ve özellikle Kafkasya ve Orta Asya cumhuriyetlerinin başka yöne kafalarını çevirip ilişkilerini geliştirmeleri, giderek Rusya'nın kontrolü elinden çıkarması ve kendi çöküşündendir. 1991'den bugüne BDT ülkelerinin kendi aralarındaki ticaret 1/3 oranında düşerken, dış ticaretteki oran da % 78'ten % 24'e düştü. Ukrayna, Moldavya ve Gürcistan AB ile güçlü ilişkilere çaba gösterirken, Azerbaycan ve Orta Asya cumhuriyetleri Türkiye, İran ve Çin'e yöneldiler. 1998'de Rusya'da yaşanan finans krizinden sonra bu süreç hızlandı. Bu krizden önce BDT'nin en istikrarlı ekonomisine sahip olan Rusya, dünya pazarları ölçeğinde bakıldığında rekabet şansı olmayan ürünleri satarak ve çoğu zaman geri ödenmeyen krediler vererek, BDT ülkeleri arasındaki bağı yapay olarak muhafaza etmeyi başarabiliyordu. Artık BDT dahilinde bütün entegrasyon programlarının boşa çıktığı iddia edilebilirdi.

Eski Sovyetler Birliği topraklarında Rusya'nın etkisine karşı en önemli organizasyon Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Moldavya tarafından Nisan 1999'da kurulan, Özbekistan'ın

sonradan dâhil olduğu ve "İpekyolu'nun yeniden canlandırılması"nın amaç olarak ilan edildiği GUAMM'dır.

Rusya'nın yakın çevresindeki gelişmeleri bu şekilde özetledikten sonra Çeçenistan'a karşı yürüttüğü politikaya dönebiliriz: Moskova'da ağustos ve eylül aylarında peş peşe patlayan bombalarda 200'ü aşkın insan öldü ve bu bombalamalar "Çeçen teröristler"e fatura edildi. Moskova ve diğer büyük şehirlerde güvenlik tedbirleri artırılırdı. Yeltsin "Bu trajedinin faillerini biliyoruz, bunlar teröristlerdir" diye teşhisi koyarken, ameliyatı "bunlar hayvan (ordu jargonunda Çeçenler için kullanılan deyim) bile değiller, daha beterler, bunlar yaptıklarından daha serti ile karşılık bulacaklar" diyen Başbakan Putin yapacaktı.

Hem iç siyasi gelişmeler hem de dış siyasi olayların iyice köşeye sıkıştırdığı başkanı, üstelik ailesi ve aile fotoğrafına dâhil olanları da kapsayan yolsuzluk soruşturmaları bekliyor, seçimler de yaklaşıyordu. Son bir hamle olarak Stepaşin'i görevden almış yerine hiç tanınmayan Putin'i başbakan olarak atamıştı. Her ikisi kaderlerini birbirlerine bağladılar. Putin de kısa sürede kendini ispatlayabileceği bir araca ihtiyaç duymaktaydı. Hem dışarıya, Sovyetler Birliği'nin eski cumhuriyetleri ve Batı'ya ve hem de içeriye kendi gücünü göstermesi gerekiyordu.

Düzen ve istikrar adına yola çıkmıştı bu eski KGB çalışanı. Bulduğu araç Çeçenistan oldu ve birden beklenmedik şekilde Moskova'nın göbeğinde bombalar patladı. Burada okuyucuya devlet hayatında hiçbir şeyin tesadüf olmadığını hatırlatmak isteriz. Putin'in başbakan olması tesadüf olmadığı gibi göreve gelmesinin ardından yaşanan gelişmeler de tesadüf değildir. Putin'in başbakanlığa atanması ile Dağıstan ve Çeçenistan'da büyük çaplı askeri operasyonlara başlanması aynı döneme rastlamıştır.

Şöyle geriye dönüp bakıldığında, Putin'in önce başbakan ve daha sonra da başkan olarak izlediği Çeçenistan politikasının hiç

de yeni olmadığı, 1997'de Rusya ile Çeçenistan arasında kötüleşen ilişkilerin ardından 1998'de daha sert önlemler alınması ve askeri bir çözüm bulma yoluna gidilmesinin takipçisi olduğu görülür. Bu senaryoya Kuzey Kafkasya'daki ve Rusya'nın değişik yerlerinde ki (Moskova'da bombaların patlaması gibi) provokatif olaylar ve eylemlerin planlanması ve desteklenmesinin de dâhil olduğunu söyleyebiliriz. Putin'in 1996'dan beri Federasyon Başkanlığı, Ağustos 1998'den itibaren iç istihbarat servisi FSB'nin başında ve daha sonra da Güvenlik Konseyi Sekreteri olarak Yeltsin ve hükümetinin siyasi kararlarında etkili olduğu unutulmamalıdır.

1991'de Rusya'da yaşanan gelişmeler Kafkasya'da da etkisini gösterdi, özellikle siyasi sistem ve hukuk sistemi kökten sarsıldı. 90'lı yıllara kadar Moskova genel prensipler çerçevesinde kabul edilebilir bir milliyetler ve bölge politikasını, özellikle Kafkasya bağlamında uygulamaya koymayı ve gerçekleştirmeyi başarabilmişti. 90'lı yılların ikinci yarısının başında bedeli Rusya için çok ağır olan bir savaş sonrasında bir ateşkes yapıldı, ancak Moskova'daki siyaset planlayıcılarının çoğunluğu bu ateşkesi kabul etmekte zorlandılar, daha sonraki yıllarda, 1996-1999 arasında, 1996 ve 1997'de gerçekleştirilmiş olan antlaşmaları Moskova lehine revize etme çabasına girdiler.

Özellikle Hasavyurt Antlaşması Rusya'nın çıkarlarına ihanet olarak değerlendirildi. Hatta Putin 1996 "bozgununu" Bolşeviklerin I. Dünya Savaşı'ndaki politikaları ile kıyasladı ve eşit tuttu. Bu eleştiriler, o zamanlar arabulucu rolünü büyük başarı ile yürüten ve antlaşmaya Rusya adına imza atan Alexander Lebed ve Yeltsin'e karşı dile getiriliyordu. Yeltsin ise 1996'da seçim şansını yükseltebilmek için Hasavyurt Antlaşması'na yeşil ışık yakmıştı. Maşadov Rusya'nın bu antlaşmalardan doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi için defalarca Yeltsin ile görüşme talebinde bulundu ama çabaları Yeltsin'in birkaç kez görüşmeye hazır olduğunu bildirmesine rağmen sonuçsuz kaldı.

1999 ilkbaharında Moskova ile Çeçenistan arasındaki gerilim daha da büyüdü. Sahneye bu kez Mashadov'un rakibi Selimcan Candarbiyev çıktı. Candarbiyev etkisi altındaki radikal güçlerin desteğiyle Maşadov'un konumunu daha da zayıflatan bir adım attı: Şeriat anayasası ilanı. Bu anayasayı onaylamak zorunda kalan Mashadov büyük ihtimalle radikal grupların hiç değilse bir bölümünü yanına çekebilmeyi ve böylelikle konumunu güçlendirebilmeyi düşünmüş olsa gerektir. Tam da bu dönemde Rus medyasında başlatılan Çeçen karşıtı kampanyada "Çeçenistan'ın yayılmacı politikaları"ndan ve "Vahhabilerin Çeçenistan'da iktidarı ele geçireceğinden" söz ediliyordu. Yeltsin de Kuzey Kafkasya cumhuriyetleri temsilcileri ile yaptığı bir görüşmede Vahhabi tehlikesine parmak basıyor, bu bölge de iktidarı ele geçirebileceklerinden söz ediyordu.

Aslan Mashadov

Çeçenistan'ın Dağıstan'da bir askeri operasyona hazırlandığı, bu operasyonun amacının, Dağıstan üzerinden Hazar Denizi'ne bir koridor açmak olduğu ve bununla iç çekişmelerden kurtulmayı amaçladıkları yazılıp çiziliyordu. Bütün bu gelişmeler

Rusya'nın Çeçenistan'a karşı geniş çaplı bir askeri harekâta hazırlandığının göstergeleriydi aslında. Rusya'nın kanayan yarası Çeçenistan'a karşı bir askeri harekât hazırlığının çok daha önceden başladığını iddia edebiliriz.

1998 sonbaharında "Birleşik Koordinasyon Merkezi" kuruldu, Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay temsilcilerinin yanında İç İstihbarat Servisi (FSB) elemanları da burada görev aldılar. Mart 1999'dan sonra askeri müdahale hazırlıkları hızlandırıldı. Bu harekâtın amacı Çeçenistan'ın kuzey bölgelerinin işgal edilmesine yönelikti. Silahlı Çeçen birliklerin Çeçenistan'dan Dağıstan'a girmeleri, bunun ardından Eylül ve Ekim 99'da Moskova ve başka şehirlerde peş peşe sivillere yönelik bombalama olaylarının yaşanması askeri harekâtın başlatılmasına gerekçe olarak gösterildi.

Çeçenistan Devlet Başkanı Aslan Mashadov, Şamil Basayev'in silahlı adamları ile Dağıstan'a girmesine sert tepki gösterdi, Çeçen halkının olayı tasvip etmediğini açıkladı. Moskova ve diğer şehirlerdeki bombalamalarda Rus İç İstihbarat Servisi FSB'nin parmağı olduğu kısa süre sonra anlaşıldı. İngiliz Observer Gazetesi 12 Mart 2000'de 200'den fazla kişinin öldüğü Moskova'daki bombalama eylemlerini Rus gizli servisinin gerçekleştirdiğini yazdı.

Bu olayların yaşandığı dönem Putin'in başbakanlığının daha ilk ayına denk geliyordu ve bu dönemde Rusya'daki bütün siyasi güçler devlet gücünün daha da güçlendirilmesinden, polisiye ve askeri tedbirlerin artırılmasından, polis ve askerin elindeki imkânların siyasi sorunların çözümlenmesinde kullanılmasından yana tavır içindeydiler. Unutulmamalıdır ki istikrarsız ve yığınların panik halinde olduğu bir ortamda normal zamanda alınması akla dahi getirilemeyecek tedbirleri almak ve uygulamak mümkündür her zaman için. Tabii

tüm bu olayların en önemli sonucu Putin'in popülaritesinin giderek artıyor olmasıydı.

Rus birlikleri Eylül 1999'da Çeçenistan'ın başkenti Grozni'yi bombalamaya başladılar. Grozni'deki petrol rafinerisine yapılan Rus saldırısı, Rusya'nın elindeki her aracı kullanarak jeostratejik açıdan önemli bu bölgeyi kontrolüne almak istediğini açık bir şekilde gösteriyordu. Ekim ayında da ciddi bir direnişle karşılaşmadan Çeçenistan'ın kuzey bölgesini Terek Nehri'ne kadar işgal etmeyi başardılar.

Kuzey Kafkasya'da savaşın yeniden patlak vermesini, Moskova'da mevcut güç ilişkilerinin devam etmesinden yana olan, bunun için tek mümkün yolu da olağanüstü olaylarda gören Kremlin'deki bazı güç odaklarında aramak doğru olacaktır. Moskova'da patlayan bombalardan sonra Başbakan Putin Çeçenistan'da bir güvenlik koridorunun açılması gerektiğini ve bunun "teröristlere" karşı nokta operasyonları ile desteklenmesi gerektiğini söyledi. Bu gelişmelere paralel olarak Moskova başta olmak üzere büyük şehirlerde ve Rusya'nın genelinde polisiye tedbirler artırıldı, özellikle kuzey Kafkasyalı olduğu tahmin edilen kişilere karşı polisin baskısı daha da yoğunlaştı. Duma seçimlerinin yaklaşıyor olması ve Moskova Belediye Başkanı Luşkov'un seçimlere "düzen sağlayan adam" olarak gitmek istemesi de baskıların artmasına bir başka sebepti.

Toplumun Kremlin oligarşisinin yol açtığı yolsuzluklara karşı duyduğu hoşnutsuzluk ve nefret, bir başka yöne çevrildi bu şekilde. Üçüncü bin yıla girerken Rusların en büyük düşmanı küçük Kafkas Cumhuriyeti Çeçenistan ve onun mazlum halkıydı. Başbakan Putin amacını açıkladı: "Kanaatimce şu an en önemli şey toplumun konsolidasyonudur. En önemli görevi yerine getirmekle sorumluyuz: Vatandaşlarımızın terörden korunması ve devletimizin bekasının sağlanması."

Şamil Basayev

Öncelikli olarak kendi ailesi ve onların servetini koruma içgüdüsü ile hareket eden Yeltsin, Çeçenistan konusunda inisiyatifi ele alarak rakiplerinin elinde kullanacakları hiçbir koz bırakmamıştı. Yeltsin'in Putin'de karar kılması bu açıdan önemlidir. Soğukkanlı ve uzlaşmasız kişiliği ile Putin tam da aranan adamdı. Yeltsin ve adamı Beresovski gerçekleşmesi muhtemel olumsuz gelişmelerden kurtulmakla kalmadılar, rakipleri Luşkov ile Primakov'u da geride bırakmayı başardılar.

Burada özellikle belirtilmesi gereken Şamil Basayev ile Beresovski'nin aralarında ilişkiler olduğu yönündeki söylentilerdir. Çeçenistan Rusya için hep bütün aykırılıkları içinde barındıran bir barut fıçısı olmuştur. Belirtilmesi gereken bir başka önemli nokta da Çeçenistan'ın, Moskova'da kendi aralarında rekabet eden oligarklar için önemli olduğu gibi Rusya Federasyonu'nun bekasını da çok yakından ilgilendiriyor olmasıdır. Moskova'nın yeni bir askeri yenilgisinin merkezden kopma yolundaki eğilimleri giderek daha da güçlendireceği açıktı. BDT devletlerinin birçoğu yüzlerini artık neredeyse tamamen Batı'ya çevirmişlerdi, şimdi bu eğilimler Rusya Federasyonu'nun kendi içinde güçleniyordu.

Bazı gözlemciler olağanüstü olaylar gerçekleşmeden hiç tanınmayan Putin'in başkanlık seçimlerini kazanmasını imkânsız gördüklerini de açıklamışlardı. Moskova'da bir sitede bir bomba patlıyor, ardından 90 insan ölüyor. Kısa bir süre sonra ikinci, üçüncü bomba patlıyor ve sonuç aynı derecede acı... Patlamaların hemen ardından Putin Çeçen teröristlerin olaylardan sorumlu olduğunu açıklıyor ve "Tuvalette bile yakalasak onları orada da geberteceğiz" diyor. Bu patlamalardan kısa süre sonra Çeçenistan'a karşı operasyon başlatılıyor ve Putin'in popülaritesi de hiç beklenmedik şekilde yükseliyor... Artık herkes düzen ve istikrarı sağlayacak tek kişinin Putin olduğunu yürekten inanmıştır.

Putin, Kadirov ve Basayev Üçgeninde Mashadov'un Ölümü ve Çeçenistan Sorunu

6 Mart 2005 günü Çeçen lider Aslan Mashadov'un öldürüldüğü haber geldi. Rusya dahil her kes haberin doğru olup olmadığını bilmiyordu. Bunun nedeni Çeçen direnişçilerin defalarca "öldürülmesine" karşın bir anda ortaya çıkmaları idi. bu seferde birçokları böyle bir şey beklentisindeydi. Çünkü Mashadov diğer Çeçen liderlerden farklı kılan yanı vardı. Bir kere seçilmiş cumhurbaşkanları idi ve Basayev dâhil bütün direnişçiler onu seçilmiş liderleri olarak kabul ediyorlardı.

Akranları gibi sürgünde Kazakistan'da doğan Mashadov, efsane lider Dudayev gibi asker kökenli birisiydi. Albay rütbesiyle emekliğe ayrılana kadar füze ve topçu birlikleri komutanlığına yükselmişti. Ordudan ayrıldıktan sonra 1992'de Çeçenistan'a dönen Mashadov kendisini Dudayev'in ekibi içinde buldu. 1993'de Çeçenistan'ın sivil savunmasına öncülük etti. 1994'de Cumhurbaşkanlığı sarayının savunmasını üstlenen Mashadov, Dudayev tarafından Devlet Savunma Kurulu Başkan Yardımcılığına getirildi ve sonra da kendisine general rütbesi verildi. Genelkurmay başkanlığı, savunma bakanı ve daha sonra da başbakan yetkilerini aynı anda üstlenmekteydi.

Dudayev'in öldürülmesinden sonra Rus General Aleksandr Lebedev ile görüşmeler sonucu 31 Ağustos 1996'da Hasavyurt Anlaşması imzalandı. Rus ordusu Çeçenistan'ı terk etti ve I. Çeçen

Savaşı'nın bitmesiyle yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden % 51 oy alarak başkanlık koltuğuna oturdu. Şamil Basayev'in 1999'da Dağıstan'a girmesi ile Rusya ile arası açıldı ve II. Çeçen Savaşı'nın başlaması ile yeniden silaha sarılmak zorunda kaldı.

Dudayev

11 Eylül saldırısı sonrası uluslararası arenada terörizme karşı oluşan rüzgârları arkasına alan Rusya, Çeçen sorununu baskıları azaltarak çözmeye çalıştı. II. Çeçen Savaşı'nın başlaması ile Rusya Mashadov'u sorumlu tutmuş ve aleyhine davalar açılmıştı. Kendisi sivillere yönelik saldırılara karışmamasına karşın Çeçen komutanların lideri olarak gözüktüğü için hedef olmuştu.

Mashadov mücadelesinin son yıllarında bazı şahıslarla ters düştü. Bunlar Rusya Başkanı Vladimir Putin, Rusya yanlısı Çeçen hükümetinin Başbakan yardımcısı Ramzan Kadirov ve bağımsızlıktan beri beraber mücadele ettiği önemli Çeçen direniş lideri olan Şamil Basayev. Mashadov'un ölümünde bu üç şahsın önemli rolleri olmuştur.

Öteden beri söylenen bir şey vardı, Yeltsin'in Dudayev'i sevmediği gibi Putin de Mashadov'u sevmiyordu. Sevmemenin ötesinde nefret ettiğini söylersek yanılmayız. "Haydut" Basayev'in aksine Mashadov Çeçenlerin seçilmiş lideriydi ve adı sivillere karşı olaylara karışmamıştı.

Ramzan Kadirov ise babasının yanında onun gibi bir zamanlar önce Dudayev, sonra ise Mashadov liderliğindeki Ruslara karşı savaşmıştı. Kaderin garip cilvesi baba Kadirov II. Çeçen Savaşı sonrasında Rusya tarafından gerçekleştirilen seçimlerde cumhurbaşkanı seçtirilmişti. Ne var ki hiçbir zaman direnişçiler üzerinde bir ağırlığı olmamış, tam aksine iki çatışan taraf olmuşlardır. Rus yanlısı Devlet Başkanı Ahmed Kadirov 9 Mayıs törenleri sırasında statta patlatılan bomba ile öldürüldü. Babasından sonra koltukta gözü olan oğul Kadirov yaş haddine takılarak yeni cumhurbaşkanlığı seçimlerine girememişti. Kendisine en az sorun çıkaracağını düşündüğü Ali Alhanov'u devlet başkanlığına önermiş ve yapılan seçimlerde de Alhanov yeni başkan olarak seçilmişti.

Rusya yönetiminin gerçekleştirdiği bir önceki seçimde olduğu gibi bu seçimde de katılım düşük düzeyde olmuş ve direnişçiler tarafından benimsenmemiştir. Her ne kadar Kadirov devlet başkanı olamasa da, bütün güvenlik birimleri kendisine bağlı olduğundan fiili olarak yönetim kendisinde ve Çeçenistan'da onun sözü dinlenmektedir. Rusya'nın da muhatap olarak onu gördüğünü söyleyebiliriz.

Hem Rusya hem de Çeçenistan'daki Rus yanlısı hükümet Mashadov'un devlet başkanlığının düştüğünü söyleseler de fiili olarak direnişçiler onu başkan olarak görmekteydiler. Böyle bir ortamda Kadirov için her ne olursa olsun Mashadov'un oyun dışına itilmesi önem arz etmekteydi. Mashadov'un oyun dışına itilmesi ile Kadirov'un bir taşla iki kuş vuracağı kesindi. Babasının ölümünde sorumlu tuttuğu iki kişiden birisi olan Mashadov'dan intikamını alacak ve devlet başkanlığı yolundaki kendisine en önemli rakip olarak gördüğü kişi ortadan kalkacaktı. Ayrıca

hamisi ve efendisi olan Putin nezdinde de kendi hanesine artı puan yazacaktı. Böylece Putin'e başkanlık için en uygun kişi olduğunu bir daha kanıtlamış olacaktı.

1997'de Hasavyurd Antlaşması ile Çeçen güçler istediklerini ve % 80'i darmadağın olan ülkenin onarılması için vaat edilen ekonomik yardımları tam olarak alamamalarına rağmen yine de sıcak çatışmalar durmuş ve Rus ordusu Çeçenistan'dan çıkmıştı. Sadece Çeçenlerin değil tüm Kafkas halkalarının liderliğine oynadığı bilinen Basayev, birilerinin yönlendirmesi ile Dağıstan'a girmiş ve Mashadov'un bütün çabalarına rağmen II. Çeçen Savaşı başlamıştı. İyi bir asker olduğu tartışılmayan Basayev'in aynı oranda strateji ve politikadan anladığı söylenemez. Dağıstan'a girdiğinde hiçbir Rus birliği tarafından karşı konmayan Basayev'in önünü yerel milisler kesmişti.

Ramzan Kadirov

Bugün bile Rusya'nın Basayev'in Dağıstan'a girmesi için uygun olanakları sağlayarak savaşın başlamasına bahane bulduğu iddiaları Rus medyasında da yazılmaktadır. Savaştan sonra adı çeşitli olaylara karışan Basayev Mashadov'u hep zor durumda bırakmıştır. II. Çeçen Savaşı'ndan sonra ülkenin dağlık kısmına çekilen Çeçen gruplar üzerinde fiili denetimi kaybeden Mashadov'a

bu noktada en fazla sorun çıkaranın Basayev olduğu söylenebilir. Basayev her ne kadar Mashadov'un kendi başkanları ve komutanları olduğunu söylese de ona itaat ettiği ve emirlerini dinlediği söylenemez. Çeçen grupların yapmış olduğu her olaydan sonra Rusya Mashadov'u sorumlu olarak görmüştür. Olduk olmadık çıkışları ve vukuatları ile Basayev farkında olmadan Rusların eline koz vermiş ve uluslararası arenada Çeçen davasını zor durumda bırakmıştı. Beslan olayları ile Mashadov'u iyice zor duruma sokmuştu.

Putin her ne şekilde olursa olsun Mashadov'u oyun dışına itme istemişti. Bu noktada ona en büyük yardımı ise Kadirov göstermişti. Rusya'ya olan bağlılığını yaptıklarıyla gösteren Kadirov, bunun karşısında Moskova'dan özellikle de Putin'den aldığı yetkilerle konumunu giderek güçlendirmişti. Mashadov'un öldürülmesi Rusya'dan çok Kadirov'un işine gelmekteydi. Mashadov'u tuzağa düşürerek öldürdüğü ve sonra da Rus güçlerine teslim ederek olayı onların gerçekleştirdiği süsü verdiği iddiası yabana atılır cinsten değildir. Çeçenlerin büyük ve etkili bir kabilesinin ferdi olan Mashadov'un öldürülmesi ile çıkacak kan davasından korkan Kadirov'un bu yola başvurduğu düşünülmektedir. Bu kanıyı güçlendirense, Mashadov'un başına konan 10 milyon doların gerekli bilgileri verenlere FSB tarafından ödenmiş olduğudur. İşin ilginç tarafı ödül, resmi olarak açıklanan operasyonda iştirak eden güvenlik güçlerine değil de Mashadov'un yerini söyleyenlere ödenmiş olmasıdır.

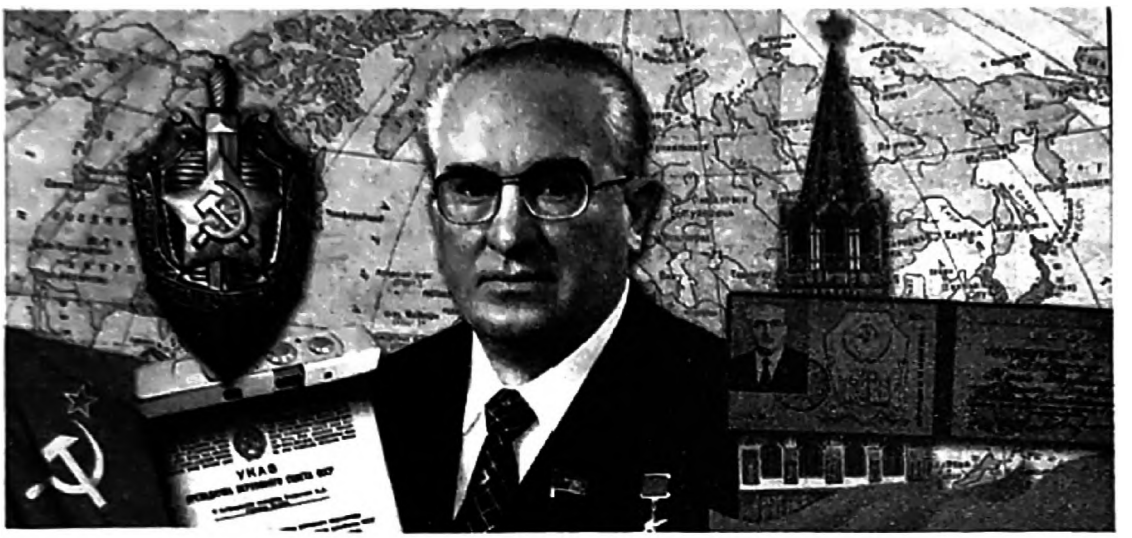
Normal şartlarda Mashadov'un yakalanması imkânsız olmasına rağmen Kadirov'un bunu nasıl yaptığı sorusuna gelince burada iki ihtimal vardır. İlk olarak, aylardan beri Mashadov'un akrabalarının Kadirov'un adamlarınca rehin tutulduğu söylenmekteydi. Kadirov bu yolla Mashadov'u tuzağa düşürmüş olabilir. İkinci olarak ise Mashadov savaşın durması için görüşmelere hazır olduğunu ve bazı tavizlerde bulunabileceğini, özellikle de Beslan olaylarından sonra daha çok dile getirmeye başlamıştı. Gizli bir görüşme ayarlanarak tuzağa düşürülmüş de olabilir.

Dünya Görüşü ve Siyasi Tasavvurları

Putin 1984'te ölen, sağlık sebepleri yüzünden ancak kısa süre Komünist Parti Genel Sekreterliği yapabilmiş, Gorbaçev reformlarının öncüsü ve teşvikçisi, 15 yıl gibi uzun bir süre KGB şefi olan Yuri Andropov'u kendisine örnek almıştır. 1998'de FSB Başkanı olduktan kısa süre sonra Lubyanka'da Andropov'un hatırasına bir kitabe diktirdi. Andropov'un 85. doğum yıldönümünde yaptığı konuşmada "Bu tarihi (Andropov'un doğum tarihini kastetmektedir) yok saymak kesinlikle yanlıştır, bir toplum ahlaki değerlerinin bütünlüğü için Andropov gibi insanlara ihtiyaç duymaktadır" demişti.

Uzun süre yurtdışı görevlerde, hem de bir KGB casusu olarak bulunmuş biri olan Putin, hiç şüphesiz Batı'nın üstünlüğünün farkındaydı. Bu yüzden olsa gerek Sovyet sisteminin kendisi ile aynı nesilden bürokratları gibi gözyaşı dökmedi. Putin'in siyasi görüşü inanmış bir komünistten sistemin eleştiricisi olmaya evrilmiştir. Gorbaçev reformlarını "mantıklı" ama "düşüncesiz çabalar" olarak niteleyen Putin, demokrasi ve pazar ekonomisine Yeltsin döneminde doğrudan yönelişi "bütün insanlığın gittiği bir yola" gidilmesi olarak görmektedir. Putin komünizmle arasına mesafe koymakta, bu dönemi "toplumun ve halkın sosyalist deney için ödemek zorunda kaldığı bir bedel" olarak değerlendirmekte ama dışarıdan alınacak modelleri mekanik bir şekilde Rusya'ya uygulamaya ve diğer devletlerin tecrübelerini kopya etmeye karşı çıkmaktadır. Açık ve kesin ifadelerle "Rus düşüncesine"

bağlılığını ifade eden Putin, bu düşüncenin bir nevi devlet ideolojisi haline getirilmesine karşı çıkmakta, özgürlük kavramına yeni anlamlar yüklenmesi gerektiğini söylemektedir.

Yuri Andropov

Bu bağlamda özgürlüğün Rusların geleneksel değerleri ile kaynaştırılmasını, vatanseverliğin, büyük güç olmanın, güçlü devlet olmanın, sosyal dayanışmanın, kolektif hayat şeklinin bireyselliğe üstünlüğünün vurgulanması gerektiği görüşündedir. Putin'in siyasi konumunu daha iyi anlayabilmek için Rusya'nın hâkim tabakaları (sınıfları) arasında geçmiş on yılın nasıl değerlendirildiğine bakmak gerektiği kanaatindeyim. Bu konuda iki genel kanaat mevcuttur: Kremlin'in resmi ideolojisi olan ilki, aynı zamanda Batı'daki liberal taraftar ve destekçileri tarafından paylaşılmaktadır. Bu anlayış, Yeltsin dönemini, "Bolşevik deneylerin çıkmazından normal modern medeniyete" büyük bir adım olarak tasvir eder. Devlet tarafından bütün toplumsal hayatın mutlak düzenlemesi ve her türlü özel inisiyatifin bastırılması yerine özgürlük ve demokrasi geldiği ileri sürülür. Her yurttaşın bundan böyle kendisini gerçekleştirebilecek imkânı vardır.

İkinci anlayış ise kızıllar, beyazlar ve kahverengiler olarak tanımlanan, çeşitli renklerden Rus milliyetçilerine aittir. Onların görüşlerine göre Rusya, Yeltsin yönetimi altında (17. yüzyıl başlarında hükümdarlığın Rurikitlerden Romanovlara geçtiği dönemle bir benzerlik kurularak) yeni bir "karmaşalar devri" yaşamaktadır. Yani, Rus devlet tarihinin gelişiminde bir kesinti ortaya çıkmıştır. Sovyetler Birliği döneminde "Sovyet halk iktidarı" tarzına dönüşen gerçek Rus toplumsal yaşama tarzı, Batı medeniyetinin etkilerine açılmaktan ötürü zarar görmüştür. Böylece, "Rus karakterinin" geleneksel özelliklerine uymayan ve Rus halkının menfaatini karşılamayan bir rejim meydana gelmiştir.

Putin her iki görüşe de yakındır. Belki de bu yüzden rahatlıkla onun yığınlar gibi düşünüp, onlar gibi hissettiği söylenebilir. Böyle olmakla sokaktaki adam onda vücut bulmaktadır. İş bitirici bir tarafı vardır ama kesinlikle Rusya gibi bir büyük devletin sahip olması zorunlu büyük vizyona sahip biri de değildir. Belki de bu zamanda Rusya'nın ihtiyaç duyduğu kişi de Putin'den başkası olmasa gerek!

Putin ve Almanya

1990'lı yıllarda hiçbir ülke Almanya kadar Rusya'daki reformları desteklememiş, hiçbir ülke Rusya'da Almanların açtığı kadar şirket ve şirket temsilciliği açamamıştır. Hatta Rusya'nın demokratik çizgiden ayrıldığına dair belirtiler görülmeye başladığında dahi hiçbir ülke Almanya kadar anlayışlı davranmamıştır. Yeltsin ile Kohl arasında gelişen "erkek dostluğu" bütün sorunların üstesinden gelmeye kadirdi. Ne 1994'te Çeçenistan'da başlayan savaş, ne ortaya çıkarılan plütonyum kaçakçılığı ne de II. Dünya Savaşı sırasında Almanya'dan kaçırılan kültürel eserlerin geri verilmemesi bu dostluğu zedeleyebilmişti. Hatta Ruslar NATO'nun doğuya doğru genişlemesinde suçu Almanya'ya değil ABD'ye attılar.

Rus elitleri post-Sovyet coğrafyasına Batı etkisinin Almanya politikaları ile değil de Amerika'nın politikaları ile geldiği görüşündedirler. Kohl eli açık davranarak büyük meblağlı kredilerle Yeltsin'i desteklemiştir. Bonn ile Moskova arasında, Antonov 70 gibi askeri uçak üretimini de kapsayan ilginç projeler hayata geçirilmek istenmiş, bu proje Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan sorunlar yüzünden gerçekleştirilememiş olsa da doğalgaz ihracı ve üretimi ve uluslararası kriminal suçlarla savaş alanında işbirliği kesintisiz yürütülmüştür.

BMW Kaliningrad'da bir otomobil fabrikası kurmuş, Ruhrgas Rusya'nın efsanevi gaz devi Gazprom'un % 5 hissesini satın almış, Daimler-Crysler Moskova'da bir büro açmıştır. Gerhard

Schröder'in Almanya'da iktidara gelmesi ile bu romantik ilişkiler son buldu. Schröder, ancak Alman ekonomik çıkarları söz konusu olduğunda bu ilişkilerin yürüyebileceği sinyalini vermişti. Almanya'nın yeniden birleşmesine Rusya'nın gösterdiği anlayışlı tavra karşı şükran dönemi sona ermişti artık. Üstelik Kosova ve Çeçenistan'daki savaş Batı ile Rusya'nın ilişkilerinin yeniden soğumasına da yol açmıştı. Tam da bu sırada 21. yüzyılda Rus-Alman ilişkilerini çok derinden etkileyecek bir kişiliğe ve özgeçmişe sahip Putin Rusya'da başkanlık koltuğuna oturdu. Almanya'nın siyasi durumunu çok iyi bilenmesi ve Alman siyasi elitleri hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olması da diğer avantajlardı.

Gerhard Schröder ve Putin

Putin ve Ailesi

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, anne ve babasının Nazi Almanya'sına karşı mücadele edilen Büyük Vatan Savaşı'nda mucizevî bir şekilde hayatta kaldığını anlattığı Rus Öncü Dergisi için bir yazı kaleme aldı.

Sovyet donanmasının denizaltı filosunda görev yapan babasının savaş patlak verdikten sonra acilen Sivastopol'e çağrıldığını belirten Putin şunları yazdı:

"Babam, bu konuya değinmeyi bile sevmezdi. Kendisi cephede savaşmak için dilekçe yazmış ama onu filoya göndermişler. Daha sonraları Leningrad›a gönderilen babam burada bir saldırı sırasında ağır şekilde yaralanmış. Ayağını kesebilirlermiş ama iyi bir doktora denk gelmiş ve kurtarmışlar. Ancak bazı parçaları, kemiklere zarar vermemek için ayağın içinde bırakmışlar ve hayatının geri kalanında, ayağındaki şarapnel parçalarıyla yaşadı."

Babası hastanedeyken annesinin onu ziyaret edişini de anlatan Putin, hikâyesini şöyle sürdürdü: "Ağabeyim henüz üç yaşındaydı. Kuşatma altında, açlık içinde yaşıyorlardı. Babam onu görmeye her gelişinde anneme, doktorlara ve hemşirelere hiç belli etmeden, hastanenin kendisine verdiği yemeği veriyormuş. Annem de yemeği gizleyip eve götürdüğünde, çocuğunun karnını doyuruyormuş. Sonra babam hastanede açlıktan bayılmaya başlamış. Neler olduğunu anlayan doktorlar da annemi bir daha hastaneye sokmamış."

Putin yazısında, babası savaştayken ağabeyinin tahliye için annesinden alınarak kreşe götürüldüğünü anlattı. Ağabeyinin kreşteyken difteri hastalığına yakalandığını ve öldüğünü ifade eden Putin, şu ifadeleri kullandı: "Annemin yalnız kalması üzerine babama izin vermişler ve koltuk değnekleriyle eve gitmiş. Eve vardığında, sağlık görevlilerinin evden cenaze çıkardıklarını görmüş. Biraz ilerlediğinde taşınan kişinin annem olduğunu fark etmiş ve 'Daha yaşıyor! Görmüyor musunuz?' demiş. Sağlık görevlileri de 'Yolda ölür!' yanıtını vermiş. Bunun üzerine babam, koltuk değnekleriyle üzerlerine atılmış ve annemin eve çıkarılmasını sağlamış. Sonuç olarak annem hayatta kaldı ve 1999 yılına kadar yaşadı. Babam ise 1998 yılında hayatını kaybetti."

Putin savaş yıllarında alındığı kreşte difteriden ölen ağabeyiyle ilgili şunları da paylaştı: "Ağabeyimi nereye gömdüklerini, anne-babama söylememişler. Oğullarının mezarının nerede olduğunu hiçbir zaman öğrenmediler. Geçen yıl ise tanımadığım bazı insanlar, kendi kendilerine arşivlerde çalışıp ağabeyimle ilgili bazı belgeler buldular."

Putin'in Çocukluğu Hâlâ Sır

Rus lider Putin'in çocukluğu gizemini koruyor. Sırrı çözmek için Putin'in gerçek annesinin yaşadığı Metehi köyüne giden gazeteciler ise öldürülüyor. Putin'in biyografisinde hiç yer vermediği gerçek annesi Vera Putina, 87 yaşında ve Gürcistan'ın başkenti Tiflis'in Metehi Köyü'nde yaşıyor. Vera Putina'nın anlattıklarını araştıran 2 gazeteci esrarengiz şekilde infaz edildi. Köyde hiç kimse bu konuyu konuşamıyor, konuşanlar ortadan kayboluyor. Taksiciler bile korkudan köye yolcu götürmüyor.

Rus gazeteci Artyom Borovik, Vera Putina'nın hayatını yazmak için araştırma yapmaya başlayınca 2000 yılında Ukrayna'nın başkenti Kiev'de bir uçak kazasında öldü. Vera Putina'nın görüntülerini çeken ve olayı araştıran İtalyan gazeteci Antonio Rossi de Tiflis yakınlarında vurularak öldürüldü. Vera Putina, Gürcistan'da hâlâ gizemini koruyor.

1999 yılında Rus gizli servisi FSB'nin başında olan Vladimir Putin'in doğduğu 1950 ile çocukluğunun geçtiği 1960 yılları arasındaki hayatı hakkında hiçbir bilgi bulunmuyor. Putin'in kendi hazırladığı biyografisinde gerçek annesinden hiç bahsetmediği, olayı sakladığı biliniyor. İddiaya göre; annesinin evliliğini hazmedemeyen ve bu nedenle öldüğünü söyleyen Rus lider Putin, gerçek hayatını içeren biyografisini özel kasasında saklıyor.

Vera Putina

Putin'in "Annem 1998'de öldü" demesine rağmen, Gürcistanlı Vera Putina, Rus liderin gerçek annesi olduğunu açıkladı. Putin 4 yaşında iken birlikte çektirdikleri fotoğrafı gösteren Vera Putina, Putin'in 4. sınıfa kadar köyün ilkokulunda öğrenim gördüğünü söyledi. Vera Putina, olayla ilgili şunları açıkladı:

"Putin'in babası Platon Privalov bir mekanikçiydi. Başkasıyla evliydi ama benimle de yaşıyordu. Putin, 1950 yılında doğdu. Daha sonra Giorgi Osepasvili adlı bir askerle evlendim ve Gürcistan'a yerleştim. Putin benim yanımdaydı. Fakat kocamın baskısı ile 1960 yılında Rusya'daki dedesi ve anneannesinin yanına bırakmak zorunda kaldım. Zorunlu olarak terk ettim. Ben çocukluğunda onu Vova diye çağırırdım."

Putin'in annesi olduğunu reddettiği Vera Putina, "Gelin, benim DNA'mı alın. Oğlum ile karşılaştırın" demesine rağmen Ruslar bunu hiçbir zaman dikkate almadı. Gürcü gazeteciler ise Amerika'nın, Vera Putina'ya DNA testi uyguladıklarını ve Putin'in annesi olduğunu doğruladıklarını söyledi.

RUSYA'NIN DÖNÜŞÜMÜ: PUTİN DÖNEMİ DIŞ POLİTİKASI

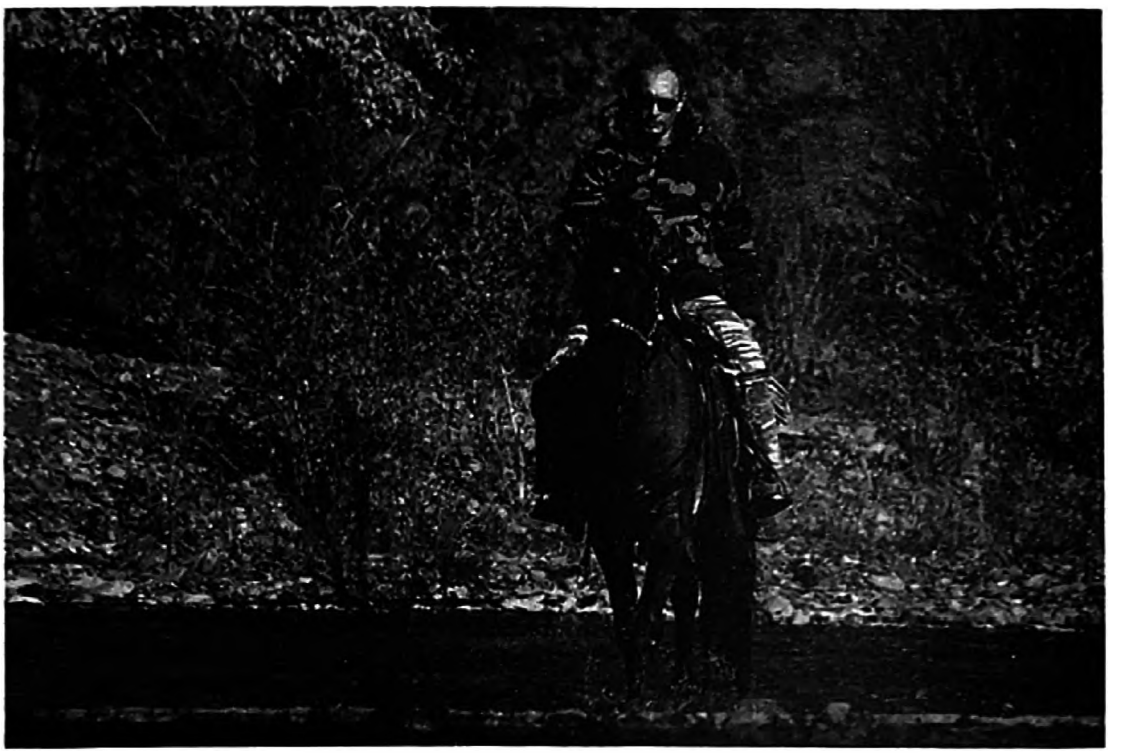
Rusya Federasyonu 21. yüzyıla girerken "geçiş dönemi"-nin siyasal, ekonomik ve toplumsal açıdan süregelen sıkıntılarını yaşamaktaydı. Ekonomik istikrarsızlık, serbest pazar ekonomisinin geleceği, silahlı kuvvetlerinin yaşadığı sıkıntılar, toplumsal bunalım ile yarattığı mutsuzluk ve devlet aygıtının güçsüz durumu, Rusya'nın ve Putin'in çözüm bulması gereken sorunlar olarak göze çarpmaktaydı. Rusya'ya Rus bakış açısıyla yaklaşan Putin, bu sorunlar arasında öncelikle güçlü ve merkezi devletin gerekliliğine dönük politikalar yürütmüştür. Geçici olarak başkanlığa terfiinden önce 31 Aralık 1999 tarihinde kaleme aldığı yazısında güçlü devleti, Rusya'da düzenin garantörü, herhangi bir değişikliğin fişekleyicisi ve başlıca itici gücü olarak gördüğünü belirtmiştir. Bu açıdan Putin'in iktidara gelmesi ile devletin yeniden tanımlanması, hükümet dışı politik/ekonomik aktörlerin etki alanlarının sınırlandırılması ve federal merkez ile federal birimler arasındaki yetki ve sorumluluk paylaşımının yeniden yapılandırılması yoluna gidildiği görülmüştür. Ekonomik ve siyasal açıdan istikrarlı bir Rusya'nın orta ve uzun vadede uluslararası sistemde gerçek yerini alacağı ve ulusal çıkarlarını daha iyi koruyacağı düşüncesiyle sorunlara çözüm aranmıştır. Pragmatik ve gerçekçi yaklaşımlar ile olumlu iç/dış koşullar Rusya'nın dönüşüm yaşamasına ya da diğer bir deyişle uluslararası sisteme dönüşüne elvermiştir. Rusya'nın "ayağa kalkması" için

Putin'in önüne koyduğu hedefler şunlardı: Rusya'nın uluslararası prestijini ve gücünü yeniden arttırmak; dünyanın Rusya'yı tekrar ciddiye alması için silahlı kuvvetleri yeniden canlı kılmak; Rusya'nın dünya ekonomisinde uygun bir yer almasını sağlamak; vatandaşların yaşam düzeylerini iyileştirerek bir yandan iç düzeni pekiştirirken diğer yandan güçlü ve merkezi bir devlet yapısını yeniden inşa etmek.

Rusya'nın geleceğini ilgilendiren önemli sorunlardan biri olan ekonominin devingen durumu, bu görevler arasında en çok aciliyet içeren sorun olarak göze çarpmıştır. Bu açıdan Ağustos 1998 ekonomik bunalımının etkilerinin aşılmaya başlandığı 1999 yılından sonraki ekonomik göstergeler önemlidir. Milli gelir ile devletin kaynak yaratma ve toplama kapasitesinde önemli artışlar olmuştur. Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) 1998'de % 4,9'luk bir azalma gösterirken, 1999 yılında % 5,4, 2000 yılında % 8,3 ve 2001 yılında % 5,5 oranında artış yaşamıştır. Devletin kaynakları GSMH'ye koşut olarak 1998 yılında % 8,9, 1999'da % 12,6 ve 2000 yılında % 16 oranında bir çıkış seyri göstermiştir. 2000 yılında GSMH'nin % 2,3 ü kadar bütçe fazlası kaydedilmiştir. Bu dönemde yeniden güvenilir bir mali ortak olma yolunda ilerleyen Rusya'nın vergi toplama kapasitesi artarken, dış borç ödemelerinde sorun yaşanmamaktır. Enflasyon oranındaki iyileşmeye, döviz rezervlerindeki artış ve kalkınma hızının yüksekliği eşlik etmiştir.

Diğer devletlerle karşılaştırıldığında ise Rusya'nın gücünün sınırı ve gerçek durumu ortaya çıkmaktaydı. 2001 yılı itibariyle Rusya Federasyonu'nun GSMH'si 395 milyar dolar ile Hollanda'nın 403 milyar dolarlık GSMH'sinden küçük bir yapıdaydı. Gelirleri de Florida'nın 41 milyar dolarına karşılık 40 milyar dolarlık bir büyüklüğe sahipti. Nüfusunun onda biri olan Macaristan'ın aldığı dış yatırımın, onda birini çekebilmekteydi. İçeride yatırımları ise 1998 yılı itibariyle GSMH'nin % 11'i ile

Macaristan'ın % 30 ve Meksika'nın % 25 olan oranlarının gerisinde kalmaktaydı. Rusya'da yılda ortalama olarak 18-20 milyar dolarlık sermaye çıkışı (kaçışı) yaşanması, yatırım eksikliğinin başlıca kaynağı olarak görülmekteydi.

Rusya'nın yaşadığı ekonomik ve toplumsal zorlukların farkında olan Putin yönetimi, yerli ve yabancı sermayenin verdiği zararların giderilmesine ve dış kaynaklara muhtaç olmayan, daha bağımsız bir ekonomi yaratılmasına dönük bir politika yürütmeye çalışmıştır. Devletin ekonomiye müdahalesini pazar ekonomisinin kanunlarının bir gerekliliği şeklinde görerek ekonominin güç unsurları ile ilişkilerini yeniden tanımlama yoluna gitmiştir. Putin, yaptığı tespitlerde yeni yüzyılın başında Rusya'nın ikinci, belki de üçüncü dünya ülkeleri grubuna kayma tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu belirtmiştir. Rusya'nın reformdan başka bir seçeneği olmadığı ve suçlu aramaktansa gerçekçi saptamalarla ekonomik iyileşmeyi sağlamanın gerekliliğini ortaya koymuştur.

Rusya'nın bu dönemde karşılaştığı diğer bir sorun, Rus ulusal güvenliğine ve devletin üniter yapısına yönelik tehditlerin varlığı idi. Putin, Başbakan olduğu dönemden beri, Rusya'nın karşı karşıya olduğu başlıca tehdidi terörizm olarak tanımlamıştır. Rus ulusal güvenliğine yönelen bir tehdide karşı olduğunu belirttiği Çeçenistan'a yönelik başlatılan Ağustos 1999 askeri saldırıları ile devletin üniterleşmesi arasında doğrudan bağlantı kurmuştur. Rus toplumundaki güvensizlik hissini hem kendi iktidarı hem de güçlü bir devlet oluşturma açısından stratejik bir şekilde değerlendirmiştir. Putin, Birinci Çeçen Savaşı'na nazaran medyanın da desteğini alarak ya da sağlayarak, Rus insanının güvenliği için sorumluluk alan bir lider olarak öne çıkmıştır. 1999 sonunda sürdürdüğü politikalara yönelik kamuoyu desteği, % 72'lere varan bir orana ulaşmıştır. Mart 2000 Başkanlık Seçimleri kampanyası boyunca % 60'lardan aşağı inmeyen Çeçen Savaşına yönelik kamuoyu desteğinin, Putin'in Başkan seçilmesinde en önemli etken olduğu dile getirilmiştir. Yeltsin'in küçük bir azınlık lehine politikaları yanında Putin'in çoğunluğun gereksinimlerine cevap veren tercihlerle davranması kamuoyunda inandırıcılığını artırmıştır. Çeçen Savaşı, insan hakları içeriği ve meşruiyeti Batı tarafından tartışmaya açılsa da Putin'in bu olayı Rusya'nın içinde bulunduğu psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve politik durumu dönüştürme ve kendi iktidarını sağlama yolunda akıllıca kullandığı söylenebilir.

Rusya'nın radikal İslam tehdidi ile eş tuttuğu Çeçen Savaşı, Batı tarafından insan hakları bağlamında sert bir şekilde eleştirilmiştir. Putin, eleştirilerin haksız ve tek taraflı olduğunu belirterek ülkesine dönük terörizmin uluslararası boyutta bir tehlike arz ettiğini vurgulamıştır. 11 Eylül 2001 saldırılarından çok önce hem Rusya'nın hem de uluslararası sistemin güvenliği için ortak hareket etmenin gerekliliğini vurgulayan Putin, Çeçen Savaşı'na meşruiyet kazandırma çabasında olmuştur. Bu açıdan Rusya'ya

11 Eylül 2001 saldırıları, toprak bütünlüğüne dönük saldırılar şeklinde gördüğü Çeçen sorununa yönelik daha rahat hareket etme ve uluslararası terörizmle doğal bir bağlantı kurma fırsatı sağlamıştır.

Çeçen Savaşı, diğer bir bakımdan Yeltsin döneminde itibarını kaybetmiş bazı kurumlar için ön plana çıkma bulduğu bir zemin olmuştur. Rus ordusu ve silah sanayisi kendini gösterme fırsatı bulurken, Savunma Bakanlığı iç ve dış politika yapım sürecinde ağırlığını hissettirmiştir. Bu açıdan Çeçen sorunu, toprak bütünlüğünün sağlanması, toplumsal kimlik bunalımının aşılması, enerji güvenliğinin sağlanması ve Putin'in liderliğinin sağlamlaştırılması açısından yaşamsal öneme sahip olmuştur.

1990'lı yıllarda devletin kaybolan otoritesini ve etkinlik sağlama yeterliliğini yeniden kazanma gerekliliği, bu dönemde elzem olarak görülen konular arasında yer almıştır. Putin de bu açıdan federal unsurlarla ilişkileri düzenlemek ve merkezi otoriteyi güçlendirmek için istikrarlı bir hukuk sistemi ve işleyen bir idari yapı oluşturmaya çabalamıştır. Bu açıdan güçlü devlete dayanan iktidarın, totaliter bir yönetim anlamına gelmediği ve demokratik, hukuka dayanan federal bir devletin vazgeçilmez unsuru olduğu dönem politikalarında hissettirilmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda Putin, federal bölgelerin oluşturulması ve Başkanlık temsilcilerinin statülerinin yeniden düzenlenmesi gibi içeride siyasal yapının içeriğine yönelik reformlar yapmıştır. 13 Mayıs 2000 tarihinde bir kararname ile Federasyonun unsurları 7 büyük bölge altında birleştirilmiş ve doğrudan Başkan'ın sorumluluğunda tam yetkili temsilciler atanmıştır (Merkez, Kuzey-Batı, Ural, Kuzey Kafkasya, Volga, Sibirya ve Uzak Doğu). Bu amaçla federal bölge temsilcileri, federal normlara aykırı işlemleri denetleme, çatışan durumları düzeltme ve yasalar arasında uyum sağlama yolunda görevler üstlenmiştir.

20. yüzyılın sonunda ekonomik ve siyasi açıdan yaşadığı kötü gidişatı tersine çevirmeye çalışan Rusya, aynı zamanda var olan fosilleşmiş sorunların da üstesinden gelmek zorunda idi. Yoksulluk, işsizlik, organize suçlar, alkolizm, ahlaki sorunlar artma eğiliminde; ortalama yaşam süresi, beklentisi ve nüfus azalma eğiliminde olan çeşitli problemler geçiş döneminin mirası olarak çözüm beklemekteydi. Bu problemler içinde Rusya'nın demografik yapısındaki değişim sosyoekonomik yapının gerçek tablosunu açıkça yansıtmaktaydı. 1992 yılında 148,7 milyon olan toplam nüfus, % 25 oranında bir azalma ile 2000 yılı başında 145,5 milyona gerilemişti. Düşen doğum oranları ve artan ölüm oranı ile her yıl 750 bin azalan Rus nüfusunun dengesizliği vahim bir görünüm vermekteydi. Erkeklerde 59,8, kadınlarda 72,2 olan ortalama yaşam süresi ile 2000 yılı verilerine göre 202.000 kişiye varan intihar oranı gibi göstergeler sosyoekonomik koşullara yönelik aciliyeti yansıtmaktaydı.

Putin dönemi bu göstergeler karşısında Rusya'nın toplumsal istikrara kavuşmayı ve ekonomik sorunlara çözüm bulmayı aradığı bir dönem olmuştur. Ekonomik verilerdeki iyileşmeler toplumun devlete duyduğu güvenin artmasına yardım etmiştir. Artan yolsuzluk ve yoksulluğa son verecek güçlü bir lider ve devlet arzusu içinde olan Rus toplumu, bu beklentilerini Putin'de birleştirmiştir. İç ve dış politika önceliklerinde Rus toplum ve devletinin endişe ve çıkarlarını gözeterek hareket eden Putin, güçlü ve merkezi devlet yaratma gerekliliği üzerinden sorunlara çare aramıştır.

Putin'in federal bölgeleri ve iktidarı yeniden düzenleme yoluna gitmesi, bazı Batılı gözlemciler tarafından Rusya'nın otoriter bir yapıya doğru gittiği ve girişimlerin anayasaya aykırı olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Bu noktada yapılan düzenlemelerin amacının, federal hükümet ile federasyon unsurları arasındaki farklı uygulama ve kanun uyuşmazlıklarının anayasaya uygun

hale getirmek mi, yoksa temsilcilerin gitgide artan yetkilerinin yerel liderlerin işlerine doğrudan müdahale eden bir içerik mi alacağı şüphesi doğal olarak gündeme gelmiştir.

Devlet yapısının güçlendirilmesi çabalarının diğer bir boyutu da, siyasal yaşamın askeri araçlarla güvenlik sorunsalı üzerinden "güvenlikleştirmesi" (securitization) ve Kremlin kadrolarının askeri istihbarat kökenli kişilerle doldurulması olmuştur. Eski bir KGB ajanı olan Putin düşünüş biçimini ve karakter özelliklerini çevresindeki ekibinde görmek istemesi nedeniyle güvenilecek bir çevre yaratma yoluna gitmiştir.

26 Mart 2000 tarihinde yapılan Başkanlık Seçimi'nde ilk turda aldığı % 52,6'lık oy oranı ile Başkan seçilen Putin'in bu seçimlerde güvenlik ağırlıklı politikalarına Rus halkının onay verdiği görülmüştür. Moskova ve diğer şehirlerde gerçekleşen bombalamalar ile Çeçen operasyonu, Rus toplumunun güvenlik merkezli algılamasına doğrudan katkıda bulunmuştur. Putin, aldığı kamuoyu desteği ile içeride reform içerikli mevcut durum karşıtı, dışarıda da Rusya'nın tercih ve çıkarlarının gözetilmesi yolunda

denge ile rekabetin eş zamanlı yürütüldüğü politik açılımlar yapmaya başlamıştır.

Federasyon Konseyi'nde yaptığı değişiklikler, Duma'da sağladığı sadakat ve uyum ile medyanın kontrol altına alınması, Putin'in Başkanlık gündeminin ilk eylemlerini oluşturmuştur. 1990'lı yılların yarattığı, Rus ekonomisinin kötü durumundan yararlanan oligarkları tasfiye ederek denetim altına almaya başlamıştır. Medya imparatorluğunun (Media-Most) sahibi Vladimir Gusinski'nin tutuklanması Putin'in ciddiyetini gösteren bir gelişme olmuştur. Putin'in yükselişinde önemli bir paya sahip olan Boris Berezovski ile Noritsk Nikel'in sahibi Vladimir Potanin ulusal sermaye sınıfının ilk zamanlarda hedef alınan diğer temsilcileri olmuştur. Bu baskı ve denetim ile hem ekonominin güçlendirilmesi için vergi kaçakçılığının önlenmesi hem de devletin etkisinin arttırılması için merkez dışı aktörlerin kontrol altına alınması amaçlanmıştır. Ayrıca Putin, ileride ekonomik güçlerini siyasal güce dönüştürme ihtimali olan oligarkları iktidarına doğrudan bir tehdit olarak algılamıştır. Mihayl Hodorkovski'nin Başkanlık adaylığı ile tutuklanma süreci aynı döneme denk gelmiştir. Diğer bir sebep de enerji sektörünün baronları olan oligarkların elindeki Gazprom, Lukoil, Yukos gibi önemli şirketlerin hisselerinin ya da kendilerinin devletin eline geçmesini sağlayarak Putin'in etki alanını genişletmek amacı olmuştur.

Putin'in İktidarının Dış Politika Açısından Anlamı

Putin, başkan seçilmesiyle birlikte Rus dış politikasına faydacı, öngörülebilen ve istikrarlı bir yön çizmeye çalışmıştır. İçeride ekonomik ve siyasi olarak güçlenmenin dış politika konularında başarılı olmanın önkoşulu olduğu ilkesinin bilincinde hareket etmiştir. Putin bu açıdan Primakov'un Dışişleri Bakanlığı'ndan o yana Rusya'da benimsenen Gorçakov tarzı dış politika oluşumunun güçlü bir destekçisi olarak görülmüştür.

Putin'in iktidara geldiği dönemde, Rusya'da dış ilişkilerin içerik, değer yargıları ve yönü açısından değişim geçirip geçirmeyeceği belirsizliği hissedilmekteydi. Yeltsin dönemi boyunca salt çıkarlar üzerinden sıfır toplamlı ve jeopolitik algılamalar ile yürütülmeye çalışılan dış politikada, süreklilik ya da dönüşüm olup olmayacağı başlıca bilinmeyen olarak ortada durmaktaydı.

İçeride siyasi eylem ve etki alanını genişletme çabasına giren Putin, dış politikanın da, Rusya'nın kendine özgü tarihsel, kültürel ve politik duruşundan kaynaklanan bağımsız bir konumda olması için çabalamıştır. Süper güç statüsünü yeniden kazanma ümidi olarak değerlendirilen Putin'in Rusya'nın uluslararası sistemdeki yerini sağlamlaştırma çabaları, öncelikle güçlü ekonomik yapı ve ilişkiler üzerine oturan bir dış politika yaratmak amacını içermiştir. Ekonomik çıkarların maksimize edilme amacının yanında, politik açılımların çeşitliliği ile dış politikaya daha bağımsız bir pozisyon ve hareket alanı yaratma amacı da

güdülmüştür. Kosova örneğinin gösterdiği gibi Rus çıkar ve endişelerinin gözetilmesi için aktif ve seçenekleri geniş olan bir dış politika yürütülmüştür. Salt jeopolitik bakış açısı ile yaklaşılmayan çok yönlü ancak ulusal çıkarların gözetildiği istikrarlı bir dış politika çizgisi yaratılmaya çalışılmıştır. Putin'in başkanlığının ilk aylarından itibaren İran ve Irak ile yoğunlaşan ilişkiler, Çin, Kuzey Kore ve Küba'ya yapılan ziyaretler bu açılımın göstergesi olarak algılanmıştır. Aynı zamanda bu açılım ABD ile sürdürülen stratejik ilişkilerin devamının yanında ABD'nin tek taraflı hegemon davranışlarına karşı "çok kutuplu bir dünya" ilkesinin arkasında durma şeklinde uygulamaya çalışılmıştır.

Rusya'da bu dönemde ikinci ya da üçüncü dünya ülkesi olmanın önüne geçilmeye çalışılmıştır. Rus stratejik düşüncesindeki "büyük güç" statüsünün faydacı yaklaşımlarla kabul görmesi amaçlanırken Rusya'nın güç ve kapasitesi dengeli bir şekilde kullanılmıştır. Putin, bu anlamda Rusya'nın uluslararası ilişkileri algılamasını sıfır toplamlı anlayıştan pozitif toplamlı bir bakış açısına dönüştürmeye çalışmıştır. Rus çıkarlarının uzlaşmacı ve soğukkanlı olunarak korunabileceğinin bilincinde Rusya'nın orta ve uzun vadede uluslararası itibar ve gücünü yeniden kazanmasını amaçlamıştır. Önemli bir örnek olarak, bir yandan ABD'nin 1972 tarihli Anti Balistik Füze (ABM) Antlaşması'ndan çekilme kararı Putin tarafından hatalı bir davranış olarak nitelendirilirken öte yandan Rusya'nın kendini savunma yeteneğine sahip olduğunu belirtmiştir. Tek taraflı kabullenmeyi andıran politik çıktıların arkasında Rusya'nın gücünün sınırlılığı yattığı anlaşılabilir. Ancak Rus dış politika karar vericilerinin konjonktürel koşulları ve değişimleri en iyi şekilde değerlendirerek NATO ya da ABD ile ilişkilerde önemli edinimler sağladığı da gözden kaçmamalıdır. Bu açıdan karşılıklı fayda içeren dış politika yaklaşımları, Putin döneminin dinamik karakterini yansıtmaktadır.

Putin diğer bir açıdan Avrupa bütünleşmesine verdiği önem ve Rusya'nın bu kıtaya aidiyetine yönelik söylemleri ile Avrupa güvenliği ve sorunları içinde Rusya'nın yerini sağlamlaştırmayı hedeflemiştir. AB'nin askeri yapılanmasına ve AB genişlemesine sempati ile bakan Rusya, ABD ile AB arasındaki ihtilaflı konularda iyi bir denge politikası yürütmüştür. Dış politik söylemlerde Çin, Hindistan ve İran ile " stratejik ortaklık" vurgusu ağır basmıştır. Putin'in Rusya'nın ABD ile kurduğu stratejik istikrara dayalı yapıcı diyaloğun devamını, küresel sorunlara çözüm bulmada temel alması dış politikanın realist yanını ortaya koymuştur.

Dönemin Rus Dışişleri Başkanı İgor İvanov, Rus dış politikasının özel çıkar alanı olan Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) coğrafyasının daha sıkı bütünleşmesinin ve uluslararası politikada etkili bir birlik olması yolunda dönüşümünün gerekliliğine vurgu yapmıştır. İvanov, BDT'nin bu yöndeki derinleşmesini Rusya'nın güvenliği ve çıkarlarının devamı açısından vazgeçilmez olarak nitelemiştir. ABD'nin Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması'nda (NAFTA) ve Almanya'nın AB'de oynadığı rolü Rusya'nın oynaması, Rusya'nın büyük güç statüsünün tanınması ve uygulaması şeklinde görülmüştür. Rusya, ortaya koyduğu çabalar ile BDT politikasını etkinleştirmeye ve olası üçüncü ülkelerin Rus çıkarlarını ikincil konuma indirgeyecek müdahaleleri bu bölgeden uzak tutmaya çalışmıştır.

Putin, BDT ülkeleri ile ilişkilerin yeniden tanımlanmasına faydacı hesaplarla yaklaşmıştır. Rusya'nın doğal kaynaklarından ve ulaşım güzergâhlarından elde ettiği ekonomik ve lojistik avantajları öne çıkarması ile sağlanacak karşılık bağımlılık bu yaklaşımın zeminini oluşturmuştur. Bu şekilde coğrafi bütünlük ile ekonomik entegrasyon sağlanırken, Rusya'nın BDT'yi ve kendisini uluslararası sistemde etkin bir güç haline getirmek amaçlanmıştır. Bu açıdan Avrasya Ekonomik İşbirliği Alanı (1995 yılında Rusya ve Beyaz Rusya arasında kurulan ve Gümrük Birliği şeklinde adlandırılan oluşum, aynı yıl Kazakistan'ın, 1997'de

Kırgızistan'ın ve 1999'da Tacikistan'ın katılımı ile üye sayısını arttırmıştır. Serbest ticaret bölgesi oluşturma da zorluklar yaşayan oluşum, Putin'in iktidara gelmesi ile Rusya'nın girişimi sayesinde 2001 yılında Avrasya Ekonomik Birliği'ne dönüşmüştür) ile Kolektif Güvenlik Paktı oluşumları, bu politikanın çeşitli açılardan pratiğe yansımış yanlarını oluşturmuştur.

Putin dönemi Rus dış politikası, ilk açılımlarına bakıldığında "Avrasyacı" olarak nitelendirilmiştir. Rusya'nın uluslararası sistemde büyük bir güç olduğu söylemini dilinden düşürmeyen Putin, sık sık "Asyalı" kimlik öğelerini atıf yapmıştır. Bu söylemleri yansıtacak şekilde Putin dönemi Rus dış politikası dönemlere de ayrılmıştır. Putin'in Başbakan olarak atanması ile Başkanlık seçimleri sonrası dönemde ulusçu söylemlerin, Başkanlık Seçimleri sonrası dönemde Avrasyacı yaklaşımların ve 11 Eylül sonrasındaki dönemde ise Atlantikçi paradigmanın tonlarının ağır bastığı ve Avrasyacı kimliğin yumuşatıldığı politikaların hakim olduğu şeklinde değerlendirmeler yer almıştır. Temmuz 2000 tarihli Dış Politika Algılaması'nda da Rusya'nın büyük bir Avrasya gücü olduğu, çok kutuplu uluslararası sistemde bir güç merkezi olma arzusunun devam ettiği ve dış politikasının dengeli bir karakterde olduğu vurgulanmıştır. Aynı belgede Rus dış politikası tutarlı, önceden bilinebilen ve karşılıklı yarar esasına dayanan bağımsız ve yapıcı nitelikte tanımlanmıştır.

Putin, açıkça Avrasya gücü olarak tanımlanan Rusya'yı aslında mevcut koşulları ile tarihi mirası arasında bir dengeye oturtmayı amaçlamıştır. Sorokin'in "dengeli uzak durma stratejisi" ile açıkladığı, Anatoli Adamişin'in çok yönlü olmak zorunluluğu getirdiği Rus dış politikası, realizm ve faydacılık eksenleri arasında ülkenin mevcut koşullarının küresel şartlar çerçevesinde etkin kullanımına dayanmaktaydı. Bu yaklaşıma göre Rusya, dünya politikasını etkileyebileceği bütün olanaklarını azami ölçüde kullanarak belirli bir jeopolitik eksenin güçlenmesini engellemelidir. Dünya güçleri ve ittifakları arasındaki mevcut ve potansiyel çatışmaları Rus

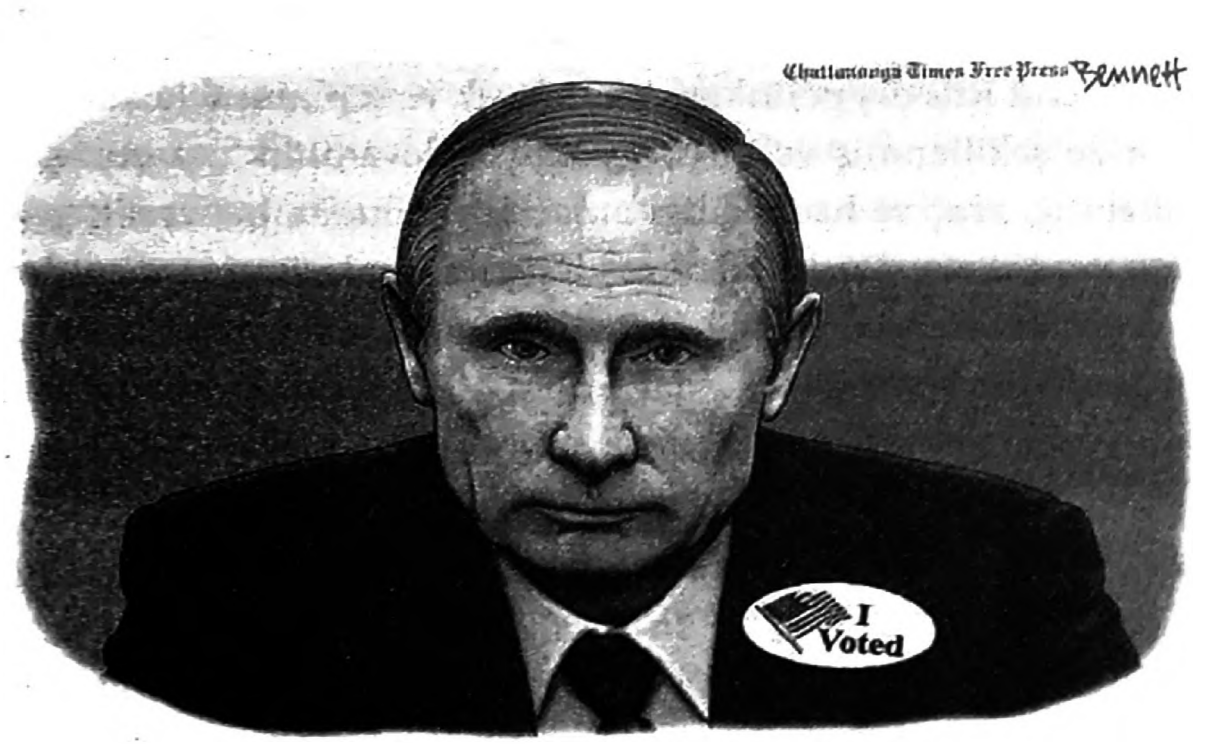
çıkarları için kullanmalı ve kendi dış politikasını karşılıklılık esasına göre yürütmelidir. Putin, bu politikanın önceliğini iç ekonomik ve siyasal gelişmeler ışığında güçlü devlet, güçlü ekonomi ve güçlü ordu yaratmak şeklinde belirlemiştir.

Rus dış politikasının dengeli ve uzlaşmacı karakteri Avrupa ile ilişkilerinde açıkça sergilenmiştir. ABD ile stratejik istikrara dayalı ilişkiler devam ederken, Rusya, özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları öncesi dönemde ağırlıklı olarak Avrupa merkezli bir politika izlemiştir. Rusya'yı Batı Avrupa kültür ailesine mensup bir ülke olarak tanımlayan Putin'in bu yöneliminin ardında önemli faydacı nedenler vardı. Rusya'nın dış ticaretinin üçte birinden fazlasının Avrupa ülkeleriyle yapılması, AB ve ABD arasındaki ekonomik, siyasal ve güvenlik konularına yaklaşım farklılıklarından yararlanma arzusu ve doğrudan Putin'in Avrupa'ya, özelde Almanya'ya, ilgi duyması bu nedenler arasında sayılabilir.

Putin, Avrupa merkezli politikalar yanında ABD ile ilişkilerinin kötüleşmesinin ağır maliyetlere yol açacağının bilincinde politik açılımlar yapmıştır. Rusya'nın güçsüzlüğünün yaşattığı deneyimlerin ışığında ikili ve çok taraflı ilişkiler yürütülmüştür. Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik, dış yatırım çekme ve borç sorunu gibi konularda hem ABD ile ilişkiler hem de G-8'de çok taraflı ilişkiler üzerinden destek ve yardım almak hedeflenmiştir. Öte yandan Çeçenistan olayları Rusya'nın ABD ve AB ile ilişkilerinde önemli bir sorun oluşturmuştur. Dönemin ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Condolezza Rice, Rusya ile ilgili olarak büyük bir güç statüsünde tanıdıkları, güvenlik konularında ayrıca önem verdikleri bu ülkenin demokratik kurumlar, ekonomik reformlar ve özellikle Çeçen Savaşı ile ilgili gelişmelerde endişe verici bir görünümde olduğunu belirtmiştir. Avrupa Konseyi'nce Parlamento toplantılarına katılma hakkı askıya alınan Rusya, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi

değerler açısından ABD'ye kıyasla Avrupa'dan daha çok eleştiri almıştır. Putin döneminde devletin yeniden inşası ve tanımlanması süresince iç ve dış çevre koşulları değerlendirerek RF temel belgelerinin de analitik bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ulusal güvenlik, askeri ve dış politika doktrinlerinin gözden geçirilmesi Rusya'nın hedeflerini, tehdit algılamalarını ve değer yargılarını açıklığa kavuşturmada yardımcı olmuştur.

Söz konusu üç temel belgenin ortak vurgusuna bakıldığında, Rus ulusal çıkarlarına en büyük tehdidin ülke içinden kaynaklandığı ve Rusya'nın en önemli önceliğinin ekonomik reform ve istikrar olduğu göze çarpmaktadır. 10 Ocak 2000'de yürürlüğe giren Rusya Federasyonu Ulusal Güvenlik Doktrini ile Rusya'nın yaşadığı ekonomik ve sosyal yaşam koşullarından kaynaklanan sorunlar ile ulusal güvenlik tehditleri arasındaki bağ vurgulanmıştır. Rusya'nın dünya üzerindeki siyasi, askeri ve ekonomik etkisini zayıflatma ve BDT gibi Rus ulusal çıkar alanlarında ihtilaflar ya da doğrudan müdahale ile etkinlik sağlama girişimleri dış tehditler arasında gösterilmiştir.

Nisan 2000 tarihli yeni "Askeri Doktrin" ise büyük ölçekli savaşlardan çok, etnik ve dinsel radikalizmin neden olduğu iç savaşların yaratabileceği tehlikeler üzerinde durmuştur. Belgede Rusya'da askeri siyasal durumu belirleyen faktörler arasında bölgesel güç merkezlerinin güçlenmesi; ulusal, etnik ve dinsel aşırılıkların artması; bölücülüğün giderek daha etkin bir hale gelmesi; yerel silahlı çatışmaların giderek yayılması; kitle imha silahlarının elde edilmesinin yayılması ve BM, AGİT gibi uluslararası güvenlik örgütlerinin güç kaybetmesi sayılmıştır.

Putin, iktidara gelişi ile birlikte Rusya'nın güçsüzlüğüne yol açan müdahalelerin iç ve dış politikaya zarar verdiği kadar, Rus toplumunun eşitlikçi ve kolektivist değerlerini de hedef aldığının bilincinde hareket etmiştir. Bu açıdan Putin tarafından yapılan bazı girişimler, Rusya'nın iç ve dış politikasında geriye dönüşü yansıttığı şeklinde algılanmıştır. Ancak Rus toplumundaki SSCB özlemi ve SSCB'ye iade-i itibar çerçevesinde yapılan girişimler, Rus iç ve dış politikasının yönünü siyasal gerçeklik ve faydacılık ekseni dışına taşıma çabası şeklinde dış politikaya yansımamıştır.

11 Eylül'e kadar bir alt dönem olarak adlandırılabilecek Putin dönemi Rus dış politikası, ekonomik ve toplumsal koşulların üstünde şekillenmiş ve birçok yönüyle devamlılık arz etmiştir. Kullandığı araç ve hedeflediği amaçlar açısından benzerlik gösterse de, Yeltsin dönemi ile karşılaştırıldığında Putin'in iktidarı Rusya'da ekonomik, siyasal ve toplumsal koşullar değiştiğinden araçlar daha etkin, amaçlar daha olası bir konuma gelmiştir.

Putin'in İkinci Dönemi

Putin, iktidara geldiği andan itibaren merkezi otoriteyi güçlendirmek ve Rus toplumunun devlete olan güvenini tazelemek amacı içinde yolsuzlukların ve istikrarsızlık unsuru yaratan odakların üstüne gitmiştir. Mart 2004 başkanlık seçimleri yaklaşırken, "hırsızlık" ve "haksız kazanç" ile suçladığı oligarklarla mücadelesinde bir yandan kamuoyu desteği bir yandan da güçlü yönetim için eylemlere girişmiştir. Bu açıdan başkanlık seçimlerinde aday olacağını açıklayan petrol devi Yukos'un Yönetim Kurulu Başkanı Mihayl Hadarskovski, Ekim 2003'te tutuklanarak Putin tarafından tasfiye edilmiştir.

Gücü tam olarak elinde bulunmak isteyen Putin, Yeltsin dönemi politikacılarının da tasfiyesine girişmiştir. Başkanlık İdaresi Başkanı Voloşin ve Başbakan Mihayl Kasyanov gibi önemli politikacılar bu tutuklama kararında Putin ile ters düşmüştür. Voloşin, Ekim 2003'te istifa ederken, Kasyanov Putin tarafından reformların yavaş uygulandığı ve başkanlık kurumuna yönelik eleştiriler nedeniyle Şubat 2004'de görevinden alınmıştır.228 Böylece Putin, kendine başkanlık seçimlerine daha rahat girme ortamı yaratmıştır. Yahudi kökenli, ticaret ve vergi konularına hâkim olmasının yanı sıra son dönem Rusya BM Temsilcisi Mihaly Fradkov'u başbakanlığa ataması ile Putin, Aralık 2003 Duma seçim sonuçları da düşünüldüğünde ikinci dönem iktidarına yönelik kurumlar arası eşgüdüm sağlayarak gücünü pekiştirmiştir.

Bu dönemde Rusya'ya ilişkin eleştirilerde Birleşik Rusya Partisi'nin tek parti olma yolunda ilerlediği ve demokrasi deneyiminin yok olmak üzere olduğu yer almıştır. Bu eleştirilere Putin'in oligarklara ve basına yönelik eylemleri de doğrudan katkıda bulunmuştur. Şubat 2004'te Rusya'da Birleşik Rusya Merkezi tarafından yapılan Kamuoyu ve Pazar Araştırması (VTsIOm) anket çalışmasında demokrasinin ne anlama geldiği sorusuna verilen cevaplar ise, Rus toplumunun Batı'dan gelen eleştiriler ile aynı görüşte olmadığını ortaya koymuştur. Yine aynı ankette özgürlük veya düzen arasında seçim yapıldığında % 88'lik bir oran ile düzen tercih edilmiştir. Bu ilk bakışta demokrasi anlayışı ile tezat olarak algılanabilir. Ancak bu algılama, Anglosakson tarzı bireye önem veren demokrasi anlayışı ile düzen ve Rus geleneksel değerlerini öncelleyen kolektivist yaşam algılaması arasındaki farkın anlaşılması için önemlidir.

Putin'in bu farkın ve toplumun kendine özgü değerlerinin bilincinde olması kamuoyunun desteğinin arkasında yatan başlıca unsur olarak görülebilir. Mart 2004 başkanlık seçimlerinde bu desteği arkasına alan Putin (en yakın rakibi Nikolai Haritonov'a yüzde 60 gibi tarihi bir farkla) oyların toplamda yüzde 72'sini elde ederek Rusya Federasyonu tarihindeki başkanlık seçimlerinde en yüksek oy oranına ulaşmıştır.

Putin, iç siyasal gelişmelerin verdiği güç ile dış politikasını, özellikle eski Sovyet coğrafyasında ortaya çıkan yeni koşullara uyarlama uğraşına girmiştir. Kasım 2003'te Gürcistan'da ABD'nin etkisiyle gerçekleşen "Kadife Devrim" ile bölgede Rusya'nın geleneksel ve ulusal çıkarlarına saygı gösterilmeyeceği açıkça ortaya çıkmıştır. Bu süreç, Ukrayna'da Kasım 2004 parlamento seçiminden sonra yaşanan "Turuncu Devrim" ile devam etmiştir. Orta Asya'da ise 2005 yılının ilk aylarında başlayan ve Kırgızistan Başkanı Askar Akayev'in istifa etmek zorunda kalması ile sonuçlanan bir iktidar değişikliği yaşanmıştır. ABD, bu

ülkelerin Rus etki alanından çıkmaları ve ABD yönelimli politikalar yürütmeleri için demokrasi ve insan haklarına aykırı tutum ve davranışlar gibi kanıtları siyasi baskı aracı olarak kullanmıştır.

Putin, bu gelişmeler karşısında Rus dış politikasını rekabete dayalı bir denge üzerine oturtmaya çalışmıştır. Bu döneme kadar ABD'nin Rusya'nın "yakın çevre"deki çıkarlarını anlamasını bekleyen Putin, karşılık olarak Orta Asya ve Kafkasya'da önlem niteliğinde politikalar yürütürken, İran ve Çin ile Almanya/Fransa önderliğindeki Avrupa'yla ilişkilere yoğunlaşarak denge arayışına gitmiştir. BDT alanında Ortak Ekonomik Alan, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü ve Orta Asya Ekonomik Birliği gibi bütünleşmeyi arttırıcı girişimlerle işlevselliği arttırmaya dönük uyarlamalar yapılmıştır.

"Yakın çevre"sinde "Rusya'nın kontrolünde eşit ilişkiler" çerçevesinde sürdürülen dış politika, bu bölgenin ortak küresel bir mücadele alanı olduğu gerçeği üzerinden yürütülmüştür. Rus dış politika karar vericileri, 11 Eylül'ün dış güçlere bölgeye giriş kapısını açtığının ve yeni koşulların yeni dış politika aktörlerini gerektirdiğinin bilincinde politika oluşturmaya başlamıştır. Örneğin, Şanghay İşbirliği Örgütü'nün 5 Temmuz 2005'te Alma Ata'da yapılan toplantısında ABD'den Özbekistan ve Kırgızistan üslerinin boşaltılmasına yönelik tarih belirlemesi istenmiştir. ABD'nin serseri devlet olarak tanımladığı İran'ın Hindistan ve Pakistan ile birlikte Şanghay İşbirliği Örgütü'ne gözlemci üye olması, ABD'ye karşı duruşun bir göstergesi şeklinde değerlendirilmiştir.

İran ile girilen ilişkiler, Rus dış politikası açısından Irak işgali sonrasında ayrıca bir önem kazanmıştır. Rusya'nın önemli ve eski müttefiki İran'a yapılan baskılara karşı duruşunun ardında Rusya'nın çıkarları kadar uluslararası sistemdeki yerinin ağırlığını hissettirme ihtiyacı da vardır. Bu açıdan 2006'daki G-8 zirvesine ev sahipliği yapacak olması, 7 Temmuz 2005 Londra saldırıları sonrası G-8 içinde teröre karşı ortak bir bildirge girişiminde

bulunması ve Kuzey Kore'nin nükleer silah programlarından vazgeçmesi konusunda arabuluculuk yapması gibi aktif politikalar Rusya'nın doğrudan uluslararası sistemde söz sahibi olma isteğini yansıtmaktadır.

Rusya, son tahlilde gücünün sınırlılığı çerçevesinde, Irak işgalinin yarattığı ve devam eden kargaşa ortamının ABD'ye verdiği zararı değerlendirerek Orta Asya'da ABD'ye karşı denge arayışlarında olumlu sonuçlar elde etmektedir. Putin'in ikinci dönem iktidarı ile Rus dış politikası daha gerçekçi girişimlerle 11 Eylül sonrası dinamiklerin oluşturduğu koşulları sorgulamaya başlamıştır.

Bu süreçte eski Sovyetler Birliği ülkelerinin NATO ile yakın ilişkiler kurması, Rusya'yı rahatsız etmiştir. Zira bu durum, sınırlarına yakın bölgelerde daha fazla Amerikan gücü demektir. Rusya için oldukça stratejik bir konumda olan Ukrayna da NATO'ya katılmak isteyen ülkeler arasındaydı. Ukrayna, Rusya için oldukça önemliydi çünkü doğalgaz Ukrayna üzerinden aktarılıyordu ve Karadeniz'deki Rus gemileri Ukrayna'da demirlenmişti ve ülkede 8 milyon civarında Rus vatandaşı yaşıyordu. Dolayısıyla Ukrayna 2004 yılı cumhurbaşkanlığı seçimleri, Rusya için oldukça önemliydi ve Kremlin'in çıkarlarını koruyacak bir aday kazanmalıydı. Bu aday Victor Yanukoviç olmuştur. Diğer aday ise Batı ile ilişkileri sağlamlaştırmayı düşünen Victor Yuşçenko'ydu. Seçimleri Kremlin'in adayı Yanukoviç kazanmıştı fakat Yuşçenko seçimlere hile karıştırıldığını iddia etmiştir. Halkın desteğini arkasına alan Yuşçenko "Turuncu Devrim" ile seçimlerin iptal edilmesini sağlamıştır. Seçimler yenilenmiş ve bu sefer kazanan isim Victor Yuşçenko olmuştur. Bu da Kremlin'in daha temkinli davranması gerektiğini göstermiştir.

Bu yıllarda ABD'nin Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne "füze savunma sistemi" kurmak istemesi, ABD-Rusya ilişkilerinde gerginliğe sebep olmuştur. Amerika her ne kadar bu sistemin

İran'a karşı yerleştirildiğini söylese de Rusya bunu kendine karşı bir tehdit olarak algılamıştır. Rusya'nın 2008 yılında Gürcistan'a müdahalesi ilişkileri daha da germiştir. Gürcistan, NATO'ya katılmak için toprak sorunlarını halletmek istiyordu. Acaristan'a karşı müdahalesi başarıyla sonuçlanmış ve bölgeyi kontrol altına almıştı. Diğer bölgelere de aynı müdahalede bulunmak istemiş ancak Gürcistan'ın NATO'ya girmesini istemeyen Rusya, bunu engellemek istemişti. Böylece Osetya'da bulunan Rus Barış Güçleri'nin de öldürüldüğü gerekçesiyle Gürcistan'a karşı müdahalede bulunmuştur. Müdahale bittiğinde Güney Osetya ve Abhazya bağımsızlığını ilan etmiş, Rusya Federasyonu da bunu resmi olarak tanımıştır.

Victor Yanukoviç

Rusya bu dönemde yönünü doğuya çevirerek, İran'ın çabalarıyla İslam Konferansı Örgütü'ne gözlemci ülke statüsünde katılmıştır. Böylece Rusya, Müslümanlar arasında artmaya başlayan Amerika karşıtlığından faydalanmak istemektedir.

2008 yılında başkanlık koltuğuna oturan Medvedev, ılımlı bir dış politika yürütmeyi tercih etmiştir. Bu dönemde ABD ile ilişkiler geliştirilmiştir. Medvedev devlet başkanı seçildikten kısa

süre sonra ABD'de başkanlığı Obama kazanmıştır. Medvedev, ABD ile ilişkilerini iyi tutmak istemiş ve Obama da Rusya ile yeni bir başlangıç yapmak istemiştir.

Bu süreçte ABD yönetiminin nükleer silahları azaltması tekrar gündeme gelmiştir fakat Rusya ilk başta olumlu yanıt vermemiş, anlaşmanın imzalanabilmesi için Amerika'nın Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne kuracağı füze savunma sisteminden vazgeçmesini istemiştir. ABD ise Rusya'dan İran'a yaptığı silah ihracatından vazgeçmesini istemiştir. Başlangıçta buna olumlu bakmayan Rusya, İran'ın nükleer silah üretmek için tesis kurduğu BM genel konseyinde ispat edilince ihracattan vazgeçmiştir. Böylece ABD ve Rusya, 2010 yılında Prag'da "nükleer silahların azaltılmasına" yönelik anlaşma imzalamışlar ve ABD, kurmayı düşündüğü "füze savunma sistemini" rafa kaldırmıştır. Ayrıca, NATO'nun Ukrayna ve Gürcistan'ı da içine alacak şekilde genişleme politikası da, bu bağlamda ertelenmiştir. Rusya, uzun zamandır üye olmak için beklediği Dünya Ticaret Örgütü'ne bu dönemde üye olmuştur. Bu da Rusya'nın daha fazla yabancı yatırımı çekmesini sağlamıştır.

Putin, 2012 yılında üçüncü kez başkanlık koltuğuna oturduğunda, Ortadoğu'da Arap Baharı yaşanıyordu. Sovyetler Birliği zamanında Rusya, Ortadoğu'da etkin bir rol oynamıştı. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ise bölgedeki etkinliğini kaybetmiş fakat 2000'li yıllardan itibaren Vladimir Putin iktidarıyla birlikte tekrar eski aktif rolüne dönmüştü. Rusya'nın Ortadoğu politikasındaki hedefi büyük güç olabilmek adına Amerika'nın bölgedeki hâkimiyetinin azaltılması, bir taraftan Ortadoğu devletlerine silah satışı ve ucuz Ortadoğu petrol rezervlerine yatırım yaparak yeni ortaklıklar oluşturulmasıdır. Bu dönemde Rusya, Irak ile olan ilişkilerini tekrar canlandırmış ve Irak'la büyük çaplı silah anlaşması imzalamıştır. Suriye'de yaşanan iç karışıklıklarda, bölgede istikrarsız bir Suriye istemedikleri için

Irak'la birlikte Beşar Esad'a destek vermiştir. Lakin Esad sonrası dönemde bölgedeki rolünü kaybetmeyi istemediği için muhalif gruplarla da ilişkisini kesmemiştir. Rusya, Suriye politikasında Çin'in çok büyük desteğini almıştır. İlişkileri oldukça ilerleyen Rusya ve Çin, ABD karşısında ortak hareket etmişlerdir. Ekonomik işbirlikleri, stratejik ortaklıklar oluşturmuşlar ve ikili ticaret anlaşmaları imzalamışlardır.

Putin'in üçüncü döneminde, Amerika ve AB ile ilişkilerinin iyi olduğu söylenemez. Ukrayna krizi ve 16 Mart 2014'te Kırım'ın Rusya'ya katılması sonucu Amerika ve AB'nin ekonomik yaptırımları, ilişkileri iyice geriletmiştir. Batı karşıtı politikalar izleyen Rusya, yakın çevre ülkeleri ile ilişkilerini ilerletmiş ve 29 Mayıs 2014'te Belarus ve Kazakistan ile birlikte Avrasya Ekonomik Birliği'ni kurmuştur.

Medvedev ve Putin

Kırım Krizi

Kırım krizi Soğuk Savaş sonrasında Batı-Rusya ilişkilerinde en gerilimli döneme neden olmuştur. Bu gerilimin ortaya çıkmasında temel sebep Batılı devletler ve Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik takip ettiği farklı stratejilerdir. Ukrayna üzerindeki rekabet Şubat 2014'te Rus yanlısı Ukrayna eski Cumhurbaşkanı Yanukoviç'in görevini bırakmak zorunda kalmasıyla belirginleşmiştir. Batılı devletler Ukrayna'nın Avrupa-Atlantik kurumlarına uyumunu ve Kiev'de Batı yanlısı aktörlerin iktidara gelmesini amaçlamaktadır. Moskova ise Ukrayna'nın NATO'ya muhtemel üyeliğini ve AB ile yakınlaşmasını engellemeye çalışmakta, Kiev'in Batı ile geliştireceği güçlü ilişkilerin Rusya'nın siyasi ve ekonomik çıkarlarını tehdit edebileceğini değerlendirmektedir.

Çarlık Rusya ve Sovyetler Birliği döneminde Moskova yönetiminde olan Kırım Yarımadası, 1954 yılında Sovyet lider Nikita Kruşçev tarafından Ukrayna›ya bağlanmıştır. 1991 yılında yapılan referandum ile ‹özerk cumhuriyet' statüsünü almış ve Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra da Ukrayna'ya bağlı özerk yapı olarak varlığını sürdürmüştür. 1994 Budapeşte Memorandumu ile ABD, Birleşik Krallık ve Rusya Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü taahhüt etmişlerdi. 1997 yılında ise Ukrayna ve Rusya arasında imzalanan anlaşma ile Rus donanmasının Sivastopol'deki varlığı uzatılmıştı. Demografik olarak ise Ukraynaca konuşan nüfusun en az bulunduğu yerlerden biri olmuştur. Tatarların

Uzak Asya'ya sürülmesi ve Ruslaştırma politikaları Kırım Yarımadası'nda Rusların sayısının artmasına ve etnik Rusların sayılarının Tatarlar ile etnik Ukraynalılara karşı daha fazla olmasına sebep olmuştur.

Rusların Kırım ve Donbass bölgelerinde sayıca fazla olmaları geçmiş dönemdeki seçim sonuçlarına da yansımıştır. Yarımadadaki Tatar ve Ukraynalılar, Rus etkisine karşı çıkarken; etnik Ruslar Rusya ile yakın politikaları savunan partileri desteklemiş ve Euroskeptik bakış açılarını korumuşlardır. Yevromaydan (Euromaidan) gösterileri patlak vermeden yapılan son seçimlerde Rus yanlısı politikalarıyla bilinen Yanukoviç, Kırım›da % 52.34 oy oranı ile Lugansk ve Donetsk bölgelerinden sonraki en yüksek oy oranına erişmiştir.

21 Şubat 2014 tarihinde Ukrayna cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç aylar süren gösteriler sonrası Rusya'ya kaçmıştır. Ukrayna hükümeti değişmiş ve Batı yanlısı bir hükümet gelmiştir. Rusya, yeni hükümeti tanımamıştır ve darbe girişimi olarak nitelendirmiştir.

23 Şubat'ta Sivastopol şehrinde Rus yanlısı gösteriler gerçekleşmiş; Simferopol ve Sivastopol'de Rus yanlıları yerel milis örgütlenmeler oluşturmaya başlamışlardır. Aynı gün Kerç şehrinde Ukrayna bayrağı indirilmiş ve Rus bayrağı takılmıştır. 26 Şubat'ta Rus silahlarına sahip ve Rus yapımı giysiler giyen fakat herhangi bir arma veya bayrak taşımayan Rus yanlısı milisler, Kırım Yarımadası'ndaki pek çok stratejik noktayı ele geçirmişlerdir. İlk olarak 4.000-5.000 civarında Kırım Tatarı ve Yevromaydan destekçisi Rus yanlısı ayrılıkçılarla karşı karşıya gelince iki kişi hayatını kaybetmiştir. Rus yanlısı milisler Sivastopol ile Simferopol arasındaki yolu tutmuş ve güvenlik noktaları oluşturmuşlardır. Ertesi gün başkent Simferopol'de Kırım parlamento binası ele geçirilmiştir.

Mart ayının ilk haftasında Anapa'dan da takviye kuvvetler alan Rus güçleri, Sivastopol'deki Ukrayna donanmasını kuşatmış ve teslim olmalarını istemiştir. Bunun yanında da Simferopol'deki Ukrayna birlikleri de kuşatılmış ve çıkışlarına izin verilmemiştir. 6 Mart'ta Kırım Yüksek Konseyi 16 Mart tarihinde Kırım'ın Rusya'ya katılıp katılmayacağını belirleyen referandum yapacaklarını açıklamıştır. 8 Mart›ta Kırım Yarımadası'nı Ukrayna anakarasına bağlayan yol üzerindeki Çongar köyü ele geçirilmiş ve Ukrayna askeri personeli ve ailelerinin bölgeyi terk etmeleri istenmiştir.

16 Mart 2014 tarihinde referandum yapılmıştır. % 83 oranında katılım oranının olduğu referandum sonucunda Kırım›da % 96.77, Sivastopol'de ise %95,6 oranında Rusya'ya bağlanmak yönünde oy kullanılmıştır. Bir gün sonra Kırım Parlamentosu resmen Rusya'ya bağlanma talebini iletmiştir. İlerleyen günlerde Obama Ukraynalı ve Rus yetkililere yaptırım kararını açıklamıştır. Ayrıca, Rusya'nın G-8 üyeliği de askıya alınmıştır. 27 Mart'ta BM Güvenlik Konseyi, Kırım referandumunun yasal olmadığını

belirten bir karar çıkarmıştır. 17 Mart 2014 tarihinde Rusya devlet başkanı Vladimir Putin Rusya'nın Kırım'ı ilhakını onaylayan imzayı atmış ve Kırım resmen Rusya'ya katılmıştır.

Kırım'ın Rusya'ya resmen dâhil olmasından sonra, Rusya bölgede çok hızlı bir şekilde kendi yönetimine karşı olanlara karşı tasfiye politikalarına girişmiştir. Kırım Tatarları, Ukrayna ile bütünlükten yana olduklarını ifade etmişler ve Rus işgaline karşı çıkmışlardır. Bunun üzerine bazı Kırım Tatarları kaybolmuş veya ölü bulunmuşlardır. Kırım Tatarlarının lideri ve Ukrayna milletvekili Mustafa Abdülcemil Kırımoğlu›na 2019 yılına kadar Kırım›a giriş yasağı getirilmiştir. Kırım Tatar Milli Meclisi, 14 Eylül tarihindeki Kırım Parlamento seçimlerine katılmayacağını açıklamış ve tüm Tatarları seçimleri boykot etmeye çağırmıştır. Seçimlerden iki gün sonra Rus güçleri Kırım Milli Meclisi'ne baskın düzenlemiş ve pek çok önemli materyale el koymuşlardır. 27 Ocak 2015'te Kırım Tatarlarının televizyonu olan ATR de Rus istihbaratının baskınına uğramıştır.

Putin Ukrayna'yı Nasıl Kaybetti?

İki komşu ülke olan Rusya ile Ukrayna'yı birbirine bağlayan birçok etmen bulunmaktaydı. Bunlardan en önemlisi, Slav kimliğine dayalı benzer kültür ve dile sahip olmalarıydı. Ukraynalılar çeyrek asır süren bağımsızlık sonrası kendileri göreceli yakın gördükleri Rusya ile nasıl düşman haline gelmişlerdi? Kremlinolojist olarak adlandırılan uzmanlardan bazıları Rusya'nın, Kırım'ı işgal etmesini tek önemli aktöre bağlıyorlar: Putin.

Avrupa kıtasında Yugoslavya'nın dağılmasından sonra yaşanan ve melez savaş stratejisinin ilk kez uygulandığı Kırım'ın işgalinin altında yatan nedenlerden arasında jeopolitik unsurlar, ulusal çıkar, stratejik derinlik gibi faktörler belki ikinci planda yer almaktadır. Putin açısından ekonomi de o kadar önemli değildir. Kırım'ın işgali ile yabancı sermayenin Rusya'dan kaçması ya da hızla yükselecek olan enflasyon bile Putin'in kafasındaki düşünceler arasında yer almamış olabilir. Rus politikacılar, hızla düşen petrol ve doğalgaz gelirlerini ve halkın azalan alım gücünü düşünmemiş olabilirler. Putin'in en çok korktuğu durum Batı'nın ihraç ettiği demokrasi ve insan haklarının Moskova kapılarına kadar gelebileceği korkusu olabilir.

1989 yılı Putin açısından önemli bir yıl. Kendisi o dönemde Doğu Almanya'nın önemli şehirlerinden biri olan Dresden'de KGB'nin en üst düzey yetkilisi olarak görev yapmaktaydı. Berlin

Duvarı'nın yıkıldığı anda kişisel olarak yaşadığı travmanın etkisinde bugün bazı dış politika adımları atıyor olabilir. Doğu Almanya'da en önemli bürokratlardan biri olarak görev yaparken birden Dresden KGB bürosunu giren Doğu Almanları karşısında görünce yaşadığı şaşkınlığı hâlâ bugün üzerinden atamamış olabilir. Hitler'i yenen Kızıl Ordu'nun en önemli 20 askeri birliğinin Doğu Almanya'dan çekilmesini izlemiştir. Gorbaçov'un aciz kalarak askeri müdahalede bulunmadan Berlin Duvarı'nın bir gecede yıkılması sadece Putin'in değil birçok Rus vatandaşının psikolojisinde yer etmiş olabilir. Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından Polonyalılar, Çekler ve diğer Doğu Avrupa halkları birer birer demokrasiyi benimserken daha sonra 2000'li yılların ortasında Ukrayna'da yaşanan Turuncu Devrimi ve hatta 2011/12 yıllarında Moskova'daki sokak gösterileri Putin'in en çok korktuğu durumu ortaya çıkarmış olabilir. O da demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, şeffaflık gibi Batı değerlerinin Rusya'nın kılcal damarlarına kadar girmesi...

Putin'e göre, Sovyetler Birliği'nin yıkılması "çağımızın en büyük jeo-politik felaketidir." Putin Rusya Başkanı olarak ilk kez göreve geldiği yıllarda bir dizi demokrasi-yanlısı "renkli devrimlerle" karşı karşıya kalmıştır. 2000 yılında Sırbistan, 2003 Gürcistan ve 2004'de Ukrayna'da yaşanan renkli devrimleri Polonyalı lider Lech Walesa'nın "şeref ve haysiyetli" olarak nitelendirmesine rağmen Putin tüm bu devrimleri Amerikan CIA'nin operasyonları olarak görmekteydi. KGB yerine kurulan FSB'nin bu devrimler sırasında varlık gösterememesi de ayrı bir sorun olarak karşısında durmaktaydı.

Şüphesiz Putin Kırım'ı işgal ettikten sonra Ukrayna'nın yüzde 40'ını oluşturan doğu bölgesine yönelmesinin ardında Çariçe Katherina'nın Novorossiya (Yeni Rusya) dediği bölgeleri alma isteği bulunmaktaydı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da komşu bir devletin toprağına ilk kez saldırı düzenlenmesi bizleri 19. yüzyıldaki "güç her şeyi haklı çıkarır" ilkesine geri götürmekteydi. Batı'nın buna tepkisi askeri değil ekonomik oldu ve daha çok yaptırımlara dayandı. Bütün bunlara rağmen Ukrayna içinde yapılan anketler Putin'in Ukrayna'yı kaybettiğini göstermekteydi. 2014 Mayıs ayında PEW tarafından yapılan anket sonuçlarına göre Ukraynalıların yüzde 77'si ülkelerin bölünmesine karşıydılar. Donbas bölgesi dışında kalan Doğu Ukrayna'da bu oran yüzde 70 olarak verilmişti.

Malezya Havayolları'na ait uçağın düşürülmesinden sonra yapılan PEW anketine göre Ukraynalıların yüzde 60'ı Rusya'ya karşı negatif bakış açısına sahipti. Oysaki 2011'de yapılan anket sonuçlarına göre Ukraynalıların yüzde 84'ü Rusya'yı pozitif olarak algılamaktaydılar. Savaş meydanlarda kazanılan zaferler yerine günümüzde insanların algılarında savaşlar kazanılmakta. Rusya Kırım'ı işgal ederek ve Ukrayna'ya askeri olarak saldırarak Ukrayna halkının büyük çoğunluğunda ve dünya kamuoyunda savaşı kaybetmiş oldu.

Turuncu Devrim

Kısaca Putin, Kırım hariç Ukrayna'yı kaybetti. 2014 yılında Putin, Kırım'ı işgal ettiğinde aslında Ukrayna'yı da kaybetmiş oldu. Doğu Ukrayna'da Donbas bölgesinde donmuş çatışma yaratma dışında Novorossiya'yı yani Rusya'ya bağlayamadı. Batı'nın yaptırımları ile Rus ekonomisini çökertmek yanında NATO'yu da Rusya sınırına daha fazla yaklaştırmış oldu. Bunun yanında yakın müttefiki olan Belarus, Kazakistan ve Türkmenistan'ın Rusya'ya karşı daha şüpheci olmasına ve uzaklaşmasına yol açtı.

PUTİN VE SURİYE POLİTİKASI

Moskova-Şam ilişkileri Suriye'nin bağımsızlığını ilan ettiği 1946 yılında başlamış ve istikrarlı bir şekilde devam etmiştir. Soğuk Savaş döneminde ve hatta 1946 yılından bu yana Suriye Batılı ülkelerle sorunlar yaşarken Sovyetler Birliği'nden destek görmüştür. Bu bağlamda Sovyet merkezine yakınlık tarihsel ilişkilerin devamlılığını ve Rusya'nın desteğini sağlamaktadır. Dolayısıyla bu birliktelik Suriye'nin dış politikasının da merkezini oluşturmuştur. Dönemin şartları ve gelişen hadiseler de iki ülkeyi birbirine yakınlaştırmıştır. Soğuk savaş öncesinde İsrail'in bölgedeki varlığı da Suriye'nin SSCB'ye müzahir olmasına vesile olmuştur, İsrail ve ABD'den güvenlik tehdidi algılayan Suriye SSCB'ne yaklaşmıştır. Dolayısıyla İsrail'in varlığı da SSCB'nin Ortadoğu'daki aktörlüğünün devamını sağlıyordu. İki ülke arasında 1946 yılında başlayan diplomatik ilişkiler, Baas Partisi'nin Suriye'ye hâkim olmasının ardından ekonomik ve askeri alanda hızla gelişmiş, Suriye SSCB'nin Ortadoğu'daki en önemli ortağı haline gelmiştir. Dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi bu bölgede de ABD ve Rusya hegemonya yarışına girmişlerdir. Sovyetler Birliği'nin Suriye ile olan ilişkileri genel olarak siyasi ve askeri temeller üzerine oturtulmuştur. Suriye'nin Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ne üs vermesi de ilişkilerin askeri boyuta taşınmasını sağlamıştır. Antiemperyalist ve Batı karşıtı olan Suriye, Batı tehdidine karşı silahlanma ihtiyacı hissetmiş ve 1956 yılında SSCB ile askeri ve teknik alanlarda işbirliği antlaşmaları yapmıştır. Bu anlaşma ile SSCB, Suriye'ye yoğun bir silah

ticareti gerçekleştirmiştir. Soğuk Savaş sonrası SSCB dağılmış ve 26 Aralık 1991'de Rusya Federasyonu kurulmuştur. 1991 yılında Rusya daha çok iç siyasete yönelmiş, Suriye dâhil hiç bir Ortadoğu ülkesi ile ilgilenmemiştir. İki ülke arasında ilişkiler her ne kadar yeni kurulan Rusya ile ilk yıllarda sekteye uğramış olsa da 1994 yılında imzalanan askeri anlaşmayla ilişkilerin tekrar normal seyrine döndürülmesi yönünde adımlar atılmıştır. Ortadoğu'daki tek müttefiki Suriye'yi kaybetmek istemeyen Rusya, 1994 ve 1996 yıllarında yapılan iki anlaşma ile ilişkilerdeki durgun yılların bitmesini sağlamıştır. 1994 yılında askeri işbirliğini öngören bir anlaşma, 1996 yılında da askeri modernizasyonlar konusunda bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmalarla Rusya ve Suriye ilişkileri tekrar normale dönmüştür. Soğuk Savaş'tan bu yana devam eden Rusya-Suriye iyi ilişkilerinin istihbarat ayağına da değinmek gerekir. Soğuk Savaş boyunca iki ülke arasında istihbarat alanında işbirliği yapılıyordu. Dahası, Suriye istihbarat örgütü El Muhaberat'ın dönem içinde KGB tarafından eğitildiği de biliniyordu. Üstelik SSCB dağıldıktan sonra da Moskova-Şam hattında istihbarat alanındaki işbirliği devam etti. Hatta Irak'ın işgali sırasında FSB Irak'taki gelişmeleri Suriye üzerinden takip etmiş ve Suriye neredeyse Rusya'nın Ortadoğu'daki gözü konumuna gelmişti.

1999 yılında Vladimir Putin'in devlet başkanı seçilmesi ile birlikte Rusya Federasyonu yenilenme sürecine girmiştir. Putin ile birlikte küresel siyasette daha etkili olmaya başlayan Rusya, Ortadoğu'ya tekrar ilgi duymaya başlamıştır. Rusya-Suriye ilişkilerinin 2003 yılına kadar orta düzeyde seyir izlemesi ABD'nin Irak müdahalesiyle hızlanmıştır. Bölgenin ateş hattına döneceğinin farkına varan Şam yönetimi yüzünü hemen Moskova'ya çevirmiş ve ilişkilerin derinleşmesi yönünde adımlar atmıştır. Rusya'nın da çıkarına olan bu durum sebebiyle karşılıklı ilişkiler hızlanmıştır. Bir bakıma Rusya-Suriye yakınlaşmasını ABD'nin Irak operasyonu sağlamıştır. Aslında bir yönüyle Ortadoğu'da Suriye'den başka müttefiki kalmayan Rusya, Suriye'ye mecbur kalmıştır. Ortadoğu'da yaşanan her gelişme Suriye-Rusya ilişkilerini biraz daha yakınlaştırmış, deyim yerindeyse iki ülkeyi kader birliği yapmaya zorlamıştır. Bağımsızlığından hemen sonra, iki kutuplu bir yapıya dönüşen dünya sisteminde, Suriye tercihini SSCB ile birlikte hareket etmekten yana kullanmıştır. Bu birliktelik soğuk savaş dönemi boyunca sürmüş, 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla birlikte kısa bir süre durağanlaşan bu ilişkiler, Putin'in iktidara gelmesiyle beraber Rusya'nın yeniden küresel meselelerle ilgilenmeye başlamasıyla eski seyrine ulaşmıştır.

Rusya Federasyonu'nun Suriye Politikasının Temel Dinamikleri

Rusya ile Suriye arasındaki yakın ilişkiler, 1956 yılında iki ülke arasında askeri ve teknik alanlarda imzalanan işbirliği anlaşmalarıyla başlamıştır. O tarihten bu yana Suriye, Rusya'yı siyasi ve askeri alanlarda en önemli müttefiki olarak görmektedir. Rusya'nın Suriye yönetimine yönelik desteğinin arkasında, tarihten gelen sıcak denizlere inme politikası ekseninde şekillenmiş askeri ve ekonomik çıkarları bulunmaktadır. Suriye'nin askeri harcamalarının büyük bölümü, Rusya kaynaklı silahlara yönelik olmuştur. Rusya'nın Suriye'ye olan ilgisinin arkasında silah ticaretinin yanında, Suriye'nin Tartus Limanı'ndaki Rus ikmal ve bakım üssü önemli rol oynamaktadır. Akdeniz kıyısında yer alan ve stratejik bir öneme sahip olan Tartus'ta 1971'den beri devam eden Rus varlığı, hâlihazırda Rusya'nın eski Sovyet coğrafyası dışındaki tek deniz üssü olma özelliğini korumaktadır. Tüm bu unsurlar, Suriye'yi Rusya'nın Ortadoğu ve Akdeniz'deki jeopolitik çıkarlarının merkezine yerleştirmektedir. Tartus'taki askeri üssün korunması ve genişletilmesi, Rusya'nın Akdeniz'deki varlığı açısından, özel bir önem arz etmektedir. Rusya'nın Suriye ile ilişkilerinde bir diğer önemli husus Suriye'de bulunan yaklaşık % 15 oranındaki Hristiyan nüfustur. Rusya'nın kendisini Ortodoksların hamisi olarak görmesi, İstanbul'daki Fener Rum Patrikhanesi'yle rekabet durumunda olması Suriye'ye ilgisini arttırmaktadır. Rusya'nın Suriye konusunda bölgesel

politikalarına yön veren faktörlerden biriside, Ortadoğu'daki dönüşümler ışığında özellikle Sünni rejimlerin Batı tarafından desteklenmesi ve adeta model olarak sunulmasıdır. Rusya, II. Dünya Savaşı sonrası oluşan dünya düzeninde Batı ile nüfuz rekabetine girişmiş ve hegemonyası altındaki ülkelere yönelik Batı kaynaklı her türlü politikanın karşısında durmuştur. Bu alışkanlığın gereği olarak bugün de Suriye'ye yönelik her türlü Batı kaynaklı politikaya karşı duruşunu sergilemektedir. Rusya'da önemli bir kesim Rusya'nın yeniden küresel güç olma istek ve arzusuna Batı karşıtı politikaların uygulanmasıyla ulaşılacağına inanmaktadır. Rusya, Suriye politikasında önceliklerini askeri, siyasi, ekonomik, jeopolitik ve uluslararası güç dengeleri çerçevesinde belirlemiştir. Suriye, Rusya için ülke ve deniz aşırı olarak etki ve çıkar sahası içinde bulunmaktadır. Rusya için Suriye, müttefik olduğu kadar kendisi için askeri ve kültürel planda da stratejik bir konumda bulunduğu için önem arz etmektedir. Özellikle Akdeniz'deki konumu ile Suriye stratejik önemi yüksek bir müttefik durumundadır. Rusya'nın Suriye krizine tarafsız kalmasının artık Ortadoğu'da Rus varlığının kalmadığı anlamına geleceğini düşünen Rus politika yapıcıları, bu küresel oyunda yeniden yer almanın yollarından birisini Suriye krizinde aktif politika yürüterek kazanca dönüştürme çabasında olmuşlardır.

Rusya Federasyonu'nun Suriye Politikasının Analizi

Ortadoğu, dünyanın en özgün ve en karmaşık bölgelerinden biridir. Üzerinde kadim medeniyetlerin yaşamış olmasından, semavi dinlerin bu topraklarda doğup köklenmesinden ve stratejik konumundan dolayı küresel ve bölgesel aktörler nezdinde oldukça kıymetlidir. Sahip olunan enerji kaynaklarının zengin olması, bu zenginliklerden faydalanmak isteyen aktörlerin birbirleriyle mücadele etmelerine neden olmaktadır. 2010 yılının sonlarında ortaya çıkan ve tüm Ortadoğu ülkelerini etkisi altına alan ve hatta bazılarını rejim değişikliğine zorlayan Arap Baharı, kısa bir süre sonra Suriye'de de kendisini göstermiştir. Arap Baharı sürecinde ortaya çıkan halk ayaklanmalarının seyri ülkelere göre farklılıklar göstermiştir. Suriye'de ise rejim gücünün muhalif gruplara karşı tutumunu sertleştirmesiyle halk ile rejim arasında sonuçlanan bir trajediye ve kaotik bir ülke ortamına sebep olmuştur. Soğuk Savaş döneminde Batı Bloğu ile Doğu Bloğu arasındaki mücadeleyi yakinen yaşayan bölge, Soğuk Savaş sonrası dönemde de yine aynı aktörlerin güç mücadelelerine sahne olmaktadır. Bölgeyi tasarlamaya çalışan ABD ve etrafındaki Batılı birkaç devletle, Çin tarafından desteklenen Rusya bölge ülkeleri üzerinde hegemonya yarışına devam etmektedirler. Bu ayrışmanın içerisinde Suriye, Rusya'nın Ortadoğu'daki iyi bir müttefiki olarak sürekli yerini korumuştur. Rusya ve Suriye arasındaki ilişkinin sürekliliğinde, Suriye'nin

bölgesel konumu belirleyici nedenlerden birisi olmuştur. İran ise bu kaotik ortamda Rusya'nın yanında yer alması ve meseleye mezhepsel temelli yaklaşımı nedeniyle sorunun daha da kaotik bir hale dönüşmesine yol açmıştır.

Suriye'de çatışmaların başladığı günden bu yana küresel politikada ikili bir gruplaşma mevcuttur. ABD öncülüğündeki, İngiltere, Suudi Arabistan, Katar, İsrail ve Türkiye'nin de içinde yer aldığı ilk grup, Suriye'ye barış ve istikrarın Beşar Esad'ın iktidardan düşmesiyle gelebileceğine inanmakta ve buna göre politik bir tavır sergilemektedir. Öte yandan Beşar Esad'ın gidişinin Suriye için çözüm olmayacağına ve dışarıdan bir müdahaleyle hiçbir ülkeye demokrasi gelmeyeceğinde ısrar eden ikinci grup Rusya önderliğinde tavır belirlediği görülüyor. Rusya'nın bu tavrı Batı güdümündeki Suriye'de kurulacak bir düzenin bölgede var olan gücünü kaybedecek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda Rusya, Çin ve İran sıklıkla Suriye'ye yönelik müdahaleye sıcak bakmadıklarını ifade etmektedirler. İki tarafta Suriye sorununa çözüm aramaktan ziyade, küresel rekabet ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket

etmektedirler. Bunun sonucu olarak Suriye'deki iç savaş devam etmekte, Suriye yaşanılmaz bir ülke haline gelmekte ve dünya ciddi bir mülteci sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunda taraflardan birisinin en önemli ülkesi olan Rusya'nın Suriye politikasının iyi bilinmesi sorunun daha net anlaşılmasına katkı sağlayabilecektir.

Jeopolitik ve jeostratejik konumu itibariyle önem atfedilen Suriye, Rusya için öncelikli konuların başında gelmektedir. Rusya, Suriye'de rejim değişikliğini istememektedir. Muhtemel bir rejim değişikliğinin bölgede daha fazla istikrarsızlığa yol açabileceğinden çekinen Rusya, İran-İsrail arasında var olan gerginliğin Suriye'de oluşabilecek bir değişimle daha da ateşleneceğini düşünmekte ve kendi bölge çıkarlarına zarar verebileceğini düşünmektedir. Ayrıca Suriye yönetiminin düşmesi durumunda Rusya'nın Akdeniz ile kara bağlantısı koparılmış olacak ve Esad yönetiminin akabinde gelecek yönetimin Rus çıkarlarını savunup savunmayacağı sorusunun cevabı Rusya'nın karşısında durmaktadır. Rusya burada pozisyonunu bir "güç manivelası" olarak kullanmak istemektedir. Bölge halkları açısından Rusya'nın çıkara dayalı bir politika izlemesi eleştirilirken yine bölgedeki otoriter rejimler ve liderler tarafından verilen bu destek memnuniyetle karşılanmaktadır. Tüm bu jeopolitik çıkarların yanı sıra, tek kutuplu bir dünya düzenine itiraz eden Rusya, ABD öncülüğündeki politikaların Ortadoğu'da öne çıkmasını istememektedir. Rusya'nın Suriye krizine yönelik aktif politikasının altında yatan en önemli neden dünya güç dengesinde var olduğunu, yeniden küresel bir güç olmak istediğini ilan etmesidir. Ortadoğu önemli bir bölge, Suriye ise konumu itibariyle Rusya ve Çin için bölgedeki "önemli giriş kapısı" anlamına gelmektedir. Çin, bölgedeki gelişmelere, ülkesine yönelik enerji ve hammadde arz güvenliği çerçevesinden bakmakta ve kendisi için tehdit oluşturduğunu düşündüğü muhalif hareketlere karşılık mevcut yönetimin yanında

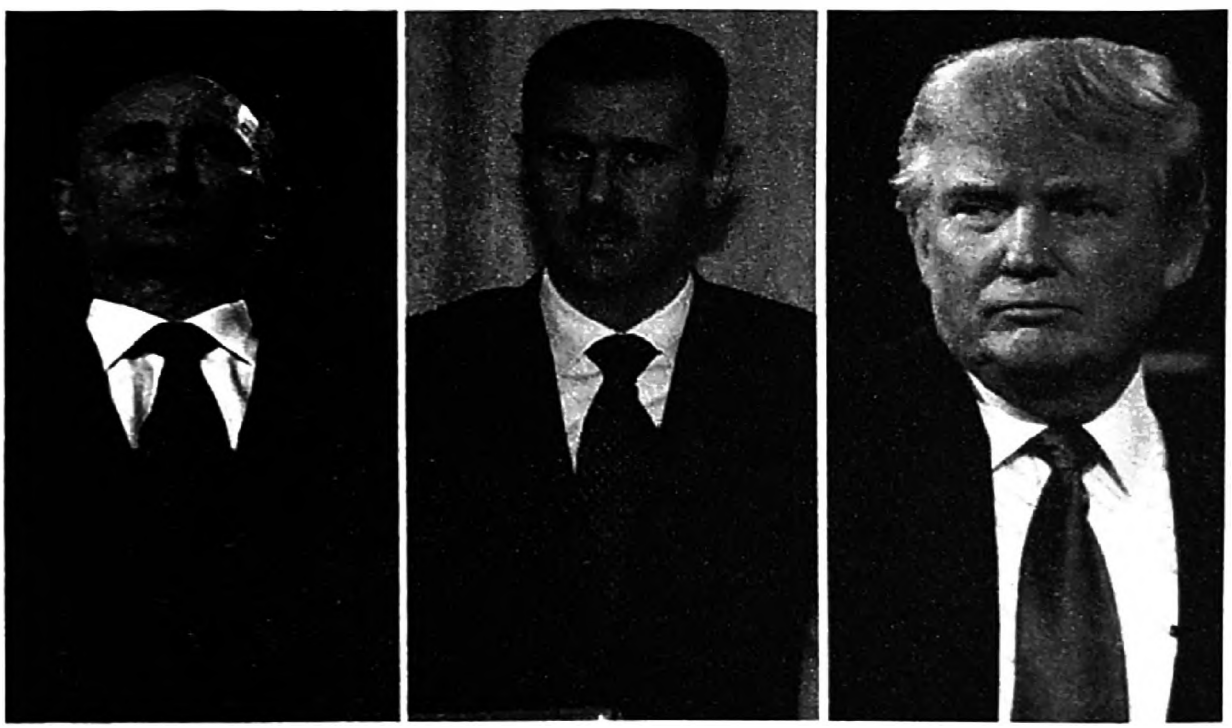
yer almaktadır. Suriye'nin Akdeniz'e sahili olması hiç şüphesiz Rusya için çok önemlidir. Rusya'nın sıcak denizlere açılması Akdeniz'den geçmekte ve burada sahili olan bir müttefikinin olması ilişkilerin bu yönde ilerlemesine neden olmuştur. Akdeniz'de bulunan Tartus Limanı Rusya'nın bu bölgede bayrak gösterebildiği tek üssüdür. Sovyetler Birliği döneminde 1971 yılında yapılan anlaşma gereğince verilen bu üs, soğuk savaşın sona ermesinden sonra dahi etkisini kaybetmemiştir. Suriye'deki silahların neredeyse tamamına yakını Rus üretimidir. Savaş başladığından beri Rusya silah desteğini sürdürmektedir.

Suriye'deki yönetim değişikliği Rusya için buradaki çıkarları adına çok önemli etkiler yaratacaktır. Rejimin değişmesi durumunda ve ulusal bir modernleşme gerçekleştirilmesi, içgüdüsel olarak Rusya'nın bu bölgede faaliyetlerine devam ettirmesini oldukça zorlaştıracaktır. Bu durumda Rusya elinde bulundurduğu Tartus Limanı'nı pazarlık konusu yapacaktır. Rejimin değişmesi ve şu anda muhalefette bulunan grubun iktidara gelmesi durumunda Suriye'nin ABD ve onun bölge müttefikleriyle ilişkilerini geliştirmesi Rusya'nın menfaatlerine ters bir durum oluşturabilecektir.

Suriye'de olası bir rejim değişikliği Rusya'nın ekonomik menfaatlerinin zedelenmesinin ötesinde Ortadoğu'daki siyasi varlığı da sona erecektir. Bu durum Rusya'yı Suriye krizine aktif müdahaleye itmektedir. Rusya'nın Suriye politikasında bir diğer parametre, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle bölgeyi ABD'ye kaptıran Rusya'nın, bu bölgeye tekrar hâkim olabilme isteğidir. Rusya bu bölgede hâkimiyet kuramasa dahi ABD'ye rakip olma çabasındadır. Soğuk Savaş sonrası kaybettiği müttefikleri belki geri kazanamayacak olan Rusya'nın Suriye'yi de kaybetmeye tahammülü yoktur. Putin ile Esad yönetimimin yakınlaşması 2005 yılında Beşar Esad'ın Moskova'ya yaptığı ziyaretle hızlanmış ve 2010 yılında Kremlin iade-i ziyarette bulunarak

bölgedeki diğer devletlere ve Batı bloğuna Şam'ın arkasında olduğunu ilan etmiştir. Rusya bu kaotik durumun ve sürecin Rusya'nın "arka bahçesi' olarak gördüğü Orta Asya ve Kafkasya'ya sıçrama ihtimalinden endişe etmektedir. Bu sebeple Rusya, Suriye yönetimini desteklemekte ve ciddi miktarda silah satışı yapmaktadır.

Rusya Suriye'de izlemiş olduğu diplomatik politikalarını ve askeri yardımları bir adım daha öteye taşımıştır. Rusya'nın odak noktası olan Suriye'nin kuzeybatısında yer alan Lazkiye'de kurulan hava üssü stratejik bir öneme sahiptir. Rusya bu bölgede etkin bir askeri operasyon yürütmek istediği için stratejik bir noktada kurulacak hava üssün uçakların kısa sürede geri dönüp yakıt depolayıp görevlerini yerine getirmeleri için büyük bir avantaj sağlayacağının bilincindedir ve bu yüzden stratejik öneme sahip olan bu bölge Rusya'nın küçük bir deniz üssü haline gelmiştir. 2015 itibariyle, Lazkiye'de hareketlilikler görülmüş ve Rusya, bölgedeki askeri gücünü arttırarak Suriye'de varlığını aktif hale getirmiştir.

Başka bir ifadeyle, Suriye yönetiminin kalıcılığını sağlamak ve bölgedeki terörist grupları yok etmek için askeri imkânlarını kullanmaya başlamıştır. Rusya'nın Suriye'deki oyun kurgusu tutarlı bir şekilde sürdürülmektedir. Rusya'nın askeri gücünü kullanarak Suriye'ye müdahale etmesi Ortadoğu'da güç dengesi hesaplarının yeniden yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Rusya'nın dominant bir aktör olarak stratejik önemi olan Suriye'de yerini alması hem diğer aktörlerin pozisyonlarının değişebileceği hem de Ortadoğu'da yeni gelişmelerin ortaya çıkabileceği beklentisini kuvvetlendirmektedir. Başlangıçta Rusya'nın Suriye krizine doğrudan müdahale edeceği beklenmemiştir; ancak Rusya'nın Suriye'de doğrudan askeri güç kullanması, bölgesel aktörler aracılığıyla politika uygulayan ABD'ye göre, Rusya'yı avantajlı konuma getirmiş ve Batı'yı politikalarını tekrar gözden geçirmeye zorlamıştır.

Suriye Krizinin Çözümüne Yönelik Rusya'nın Stratejisi

Rusya'nın Suriye'deki sorunu çözmek amaçlı izlediği stratejinin diplomatik ve askeri olarak iki boyutu mevcuttur. Diplomatik boyutta üç önemli çizgi ön plana çıkmaktadır. Bunlar;

- Putin hükümetinin Suriye'de mevcut olan iktidar-muhalefet görüşmelerinde arabuluculuk yapması.

- Rusya'nın bölge devletleriyle işbirliği çerçevesinde Suriye krizini çözme çabaları.- Moskova'nın krizin çözümüne yönelik önerdiği planını uluslararası kamuoyu ve özellikle Batılı devletler tarafından kabul ettirmek istemesi için yapmış olduğu girişimlerdir.

Rusya'nın krizin başından itibaren Suriye'de izlediği strateji öncelikle Libya'da olduğu gibi dış güçlerin mevcut rejimi devirme girişimlerinin engellenmesi olmuştur. Bu amaçla Kremlin BM Güvenlik Konseyi'nde şimdiye kadar Suriye aleyhine önerilmiş dört karar tasarısını veto hakkını kullanarak engellemiştir. 4 Ekim 2011 tarihinde Esad rejiminin muhaliflere baskılarını devam ettirmesi halinde Suriye'ye yaptırım uygulanmasını belirten tasarı Rusya ve Çin tarafından veto edildi. 4 Şubat 2012 ve 19 Temmuz 2012 tarihlerinde de Esad rejimine karşı olan tasarı yine Rusya tarafından veto edilmiştir. Rusya tarafından 22 Mayıs 2014'de Esad rejiminin işlemiş olduğu suçların Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde yargılanmasını öngören tasarının kabul

edilmesi de engellenmiştir. Ağustos 2013'te Suriye'de sivillere yönelik kimyasal silah kullanılması üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Suriye'ye karşı askeri müdahaleyi öngören tasarı da Rusya ve Çin tarafından veto edilmiştir.

10 Eylül 2013 tarihinde Rusya ve Suriye Dışişleri Bakanları Sergey Lavrov-Valid Muallem görüşmesinin ardından Esad, Moskova'nın Suriye'deki kimyasal silahların imhasını öngören önerisini kabul etmiştir. Daha sonra 14 Eylül 2013'de Cenevre'de Lavrov-Kerry görüşmesi ile Moskova-Washington arasında kimyasal silahların imhası konusunda uzlaşma sağlanmıştır. Bununla Batılı ve bazı Arap devletlerinin Suriye'ye askeri müdahale girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu doğrultuda da Kremlin'in Suriye krizinde en önemli hedefleri ülkede ve tüm bölgede terör örgütü IŞİD'in ve Esad muhaliflerinin faaliyetini yok etmek; ülkenin toprak bütünlüğünü koruya bilmek ve Esad güçlerinin kontrolünde olmayan bölgeleri tekrar Şam yönetimine kazandırmak; Esad'ın darbe ile değil seçimle iktidardan çekilmesini sağlamak olarak gösterilebilir.

Yukarıda belirtilen hedeflerle birlikte Moskova Suriye'de kendi ulusal çıkarlarını garanti altına almaya çalışmaktadır. Esad'ın iktidardan çekilmesi ile Batı eksenli bir Suriye yönetiminin kurulması Rusya'nın ülkedeki askeri varlığını tehlikeye atacaktır.

Putin'in Arabuluculuk Girişimleri

Suriye'deki iç savaşın sonlandırılması amacıyla iktidar ve iç/dış muhalefet arasında arabuluculuk yapan Kremlin, tarafları aynı masaya oturtmayı kısmen başarmıştır. Rusya başlangıçta Suriye iç muhalefeti temsilcisi olarak bilinen ve Esad yönetiminde de Bakan olarak görev yapmış Kadri Cemil'i Ekim 2011'de Moskova'da kabul etmiştir. Nisan ve Kasım 2012'de Ulusal Koordinasyon Komitesi Başkanı Hasan Abdülaziz Moskova'da temaslarda bulunmuştur. Dış muhaliflerle ilk temaslar 2012'den itibaren başlamıştır. Lavrov'un Suriye Ulusal Konseyi ile Esad arasında diyalog çağrısı muhalifler tarafından kabul edilmemiş; Temmuz 2012'de ise Ulusal Konsey Başkanı Abdulbasit Seyda Moskova'da Rus yetkililer tarafından kabul edilmiştir. Şubat 2014'de ise Suriye Ulusal Koalisyonu (SUK) Başkanı Ahmet al-Carba Moskova'yı ziyarette bulunmuştur.

Ocak 2015'ten itibaren ise arabuluculuk girişimlerinin sonucunda Esad ve muhalif güçlerin temsilcileriyle Moskova'da üç görüşme gerçekleştirilmiştir. SUK bu görüşmelere katılmaktan imtina etmişse de muhalifleri temsil eden 30'un üzerinde temsilciyle Moskova'da Suriye'nin BM Daimi Temsilcisi Beşar el Caferi arasında Rusya'nın arabuluculuğunda Moskova'da diyalog gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, sorunun Suriye toprak bütünlüğü çerçevesinde çözümü- nü öngören Moskova prensipleri belgesi kabul edilmiştir. Moskova'daki toplantıya PYD Eş Başkanı Salih Müslim özel olarak davet edilmiş ve Rusya, Suriye'deki Kürtlerin

bir kısmını temsil eden PYD üzerinden gelecekte bölgedeki çıkarlarını korumayı amaçladığını göstermiştir. Nisan 2015'te Moskova, PYD temsilcilerinin de katıldığı Suriye muhalefeti ile iktidar arasında ikinci diyaloğu organize etmiştir. Ağustos 2015'te PYD'nin Esad yönetimi ile işbirliği yapabileceği mesajını vermesi, Rusya'nın arabuluculuk girişimlerinin sonucu olarak değerlendirilebilir.

Sergei Lavrov

PYD'nin silahlı kanadı YPG'nin IŞİD'le mücadelesine Rusya destek vermektedir. Ağustos 2015'te Esad iktidarının askeri ve güvenlik personelinden oluşan 6 yetkilinin Moskova'yı ziyaret etmesi de önem taşımaktadır. Bu ziyaretin Ortadoğu'da teröre karşı mücadele kapsamında Suriye'nin toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin sağlanması olduğu tahmin edilmektedir. Rusya ayrıca Ağustos 2015'te Suriye Ulusal Koalisyonu (SUK), Kadri Cemil ve PYD'nin katılımıyla iktidar ve muhalefet temsilcilerini Moskova'ya davet ederek görüşme organize etmiştir. Ancak bu görüşmeden olumlu sonuç çıkmamıştır. Zira Batı'nın ve Türkiye'nin desteklediği SUK'un Esad rejimi ile uzlaşmayacağı

bilinmektedir. Fakat SUK Başkanı Halit Hoca Moskova görüşmeleri sonrasında Rusya'nın krizin çözümü ile ilgili olarak tavrında bir esneklik gösterdiğini beyan etmiştir. Bu bakımdan Rusya'nın amacı SUK ve diğer Batı yanlısı muhaliflere kendi politikasını kabullendirmek için baskı uygulamaktır. 30 Eylül 2015'ten itibaren IŞİD dışındaki hedeflerin Rus uçaklarının saldırılarına uğraması da bu amaçla yapılmaktadır.

Moskova şimdiye kadar bu istikamette başarılı gözükmektedir. Rusya'nın muhalifleri hedef alan hava saldırıları sonrasında Suriye Ulusal Kurtuluş Ordusu Koordinatörü ve Özgür Suriye Ordusu'nun eski sözcüsü Fahd el Masri Moskova ile temas kurmaya ve Rus yetkililerle görüşmek için temsilci göndermeye hazır olduklarını belirtmiştir. Masri, Rusya'nın muhaliflerin de dâhil olacağı Suriye Ulusal Ordusu kurulmasına yardımcı olmayı önermiştir.

Rusya'nın Krizin Çözümüne Yönelik Bölgesel İşbirliği

Rusya IŞİD'e karşı mücadele için Bağdat'ta Suriye, Irak ve İran'la ortak bilgi merkezi kurmuştur. Bilgi merkezinin en temel amacı terörle mücadele kapsamında bölgedeki gelişmelere ilişkin bilgi toplanması ve analizinin yapılmasıdır. Merkezin terörle mücadele amaçlı 3 aylık başkanlık süresiyle dönüşümlü olarak subaylar tarafından yönetilmesi kararlaştırılmıştır. Elde edilecek bilgilerin kuruma üye devletlerin genelkurmay başkanlarına aktarılması amaçlanmaktadır.

Suudi Arabistan, Katar, Ürdün ve Türkiye gibi bölge devletlerini zaman zaman IŞİD'e yardım eden ülkeler olarak eleştiren Rusya, krizin çözümüne yönelik bu devletler ile işbirliğine de önem vermektedir. Ağustos 2015'te Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, Doha'da Körfez Ülkeleri İşbirliği Konseyi çerçevesinde terör örgütü ile mücadele amaçlı Rusya, Suriye, Türkiye, Suudi Arabistan ve Ürdün'den oluşan koalisyon önerisinde bulunmuştur. Fakat bu öneri koalisyona davet edilen ülkelerin Batı yanlısı bir politika izlediklerinden dolayı zor gözükmektedir. Ayrıca bu önerinin kabulü Esad rejiminin meşruluğunun bu devletler tarafından tanınması anlamına gelebilir ki, her üç ülke buna karşıdır. Bu planın bir parçası olarak Suriye ve Irak silahlı kuvvetleri ve bölgedeki Kürt silahlı birliklerinin de katıldığı bir koalisyon öngörülmekteydi.

Rusya, Suriye-Suudi Arabistan arasında diyalog görüşmeleri için de arabuluculuk yapmıştır. Bu doğrultuda Temmuz 2015'te Moskova'nın arabuluculuğunda Riyad kentinde Suriye Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı Ali Memlük ve Suudi Prensi Muhammet bin Salman arasında görüşme gerçekleştirilmiş; 11 Ağustos 2015'te Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Adil el Cubeyr Moskova ziyareti sırasında ülkesinin Esad var olduğu sürece Suriye krizinin çözümlenmeyeceği mesajını Rusya'ya iletmiştir. Buna rağmen Putin Suudi Arabistan'la krizin çözümüne yönelik işbirliği içerisinde olmakta ısrar etmektedir. Suudi Arabistan savunma bakanının Rusya'yı ziyaretinde taraflar teröre karşı ortak politika yürütmek ve Esad'ın geçici dönem için iktidarda kalması konusunda ortak tavır sergilemiştirler.

Bölge devletlerinden Irak ve Mısır Rusya'nın Suriye'deki hava operasyonlarını faaliyetini desteklemektedir. Bağdat yönetiminin resmi daveti olursa Rusya Hava Kuvvetlerinin Irak'ta da terör örgütüne karşı operasyonlar düzenleyeceği tahmin edilebilir. Mısır'ın da Rusya ile genel olarak politik-askeri işbirliğini geliştirmesi için çaba harcadığı bilinmektedir. Örneğin 2013 darbesinden sonra Cumhurbaşkanı Sisi Moskova'yı dört defa ziyaret etmiştir. Ayrıca İsrail'in de Suriye konusunda kendi güvenliğine oluşan tehlikeyi önleyebilmek için Rusya ile görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Uluslararası İşbirliği Çabaları

30 Eylül 2015 tarihinden önce Rusya Başkanı Putin, Batılı devletleri Suriye muhalefetine silah yardımı yapmakla suçlamaktaydı. Bu silah yardımları uluslararası hukuk ve BM Güvenlik Konseyi kararları kapsamına uygun olmamasından dolayı Kremlin tarafından eleştirilmekteydi. Putin'e göre Batılı ülkelerin eğit-donat programı çerçevesinde Esad'a muhalif olan güçlere destek vermesi, aslında terör örgütüne yapılmış bir yardım olarak algılanması gerekmektedir. Çünkü programa katılanların çoğunun silahları aldıktan sonra terör örgütüne katıldığı ile ilgili istihbarat haberleri dolaşmaktadır. Putin aynı zamanda Suriye'de kendi ülkesinin varlığının BM Nizamnamesinin taleplerine uygun bir şekilde gerçekleştirildiğini beyan etmektedir. Putin'e göre Rusya'nın Esad hükümetine askeri yardımı uluslararası anlaşmalara uyumlu olarak gerçekleştirilmektedir.

Putin 28 Eylül 2015'de BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmasında IŞİD'le mücadele için BM mandasında uluslararası anti-terör koalisyonunun kurulması için çağırıda bulunmuştur. ABD bu öneriyi kabul etseydi Suriye'de terör örgütü ile mücadeleye muhtemelen Rusya bu formatta katılabilirdi. ABD ise Rusya'nın kendi öncülüğünde kurulan koalisyona katılmasını istemekteydi. Putin'in, Obama'ya ABD'nin Suriye'deki faaliyetini Bağdat'ta oluşturulmuş merkez üzerinden koordine etmesini önerdiği de bilinmektedir. Putin ve Obama aynı zamanda Rusya ve ABD'nin bölgedeki faaliyetlerini koordine etmek amaçlı

iki ülkenin dışişleri, savunma bakanlarının ve diğer yetkililerin görüşmelerinin gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda karar almışlardır. Birçok Batılı devletlerin son dönemlerde Suriye krizinin çözümü için Rusya ile işbirliğinin etkili olacağını açıklamaktadırlar. Ayrıca krizin çözümüne yönelik Esad rejimi ile de görüşmeler gerçekleştirilmesinin gerekliliğini beyan etmeleri Putin'in bir başarısı olarak değerlendirilebilir.

Fakat Rusya'nın hava operasyonları sonrasında Türkiye de dâhil olmakla birçok devlet Moskova'yı kınamıştır. İdlib, Hama ve Humus'ta gerçekleştirilmiş saldırıların IŞİD terör örgütüne ziyaden ılımlı muhaliflere yapıldığından ve sivillerin can kaybından dolayı Rusya'yı eleştirmektedirler. Suudi Arabistan Rusya'ya çağırı yaparak Suriye'deki bombardımanlara son verilmesini talep etmiştir. Rusya'nın operasyonlarından rahatsızlık duyan ABD ise, Putin'in Moskova'da Suriye krizinin çözümü için uluslararası konferans düzenlenmesi talebini reddetmiştir. Bununla birlikte Medvedev başkanlığındaki Rus heyetinin Obama ile görüşme önerisini kabul etmemiştir fakat daha sonra ise John Kerry Rusya'dan bu konuda ikili görüşme gerçekleştirmeyi talep etmiştir.

Putin-Obama Görüşmesi Sonrasında Ne Değişti?

28 Eylül 2015'de New York'ta BM Genel Kurul toplantısı çerçevesinde Putin ve Obama arasında önemli bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmede Suriye krizinin çözümüne yönelik tarafların politikalarında yakınlaşmaya olan beklentilerde hayal kırıklığı yaşandı. Her iki küresel gücün bölgedeki çıkarının diğerini rahatsız etmesi göz önünde bulundurulursa herhangi bir yakınlaşmanın mümkün olmayacağı da tahmin edilebilirdi. Moskova ve Washington'un Suriye krizinde anlaştığı tek konu ülkenin laik devlet olarak kalması ve yeni bir politik sistemin oluşturulmasıdır. IŞİD'le mücadelenin devam ettirilmesi gerekliliğinde de taraflar hemfikirdirler. Fakat Suriye'de yeni politik sisteme geçiş sürecinin nasıl olması konusunda taraflar arasında mutabakat sağlanmamaktadır.

Putin New York'a gitmeden önce Suriye'de izleyeceği stratejiyi muhtemelen iki alternatif olarak belirlemiş ve bunu BM Genel Kurulu'nda konuşmasında ve Obama ile yaptığı görüşmesinden sonra netleştirmeyi kararlaştırmıştır. Putin görüşmede Obama'ya, Rusya'nın önerisinin kabul edilmeyeceği takdirde kendisinin Suriye'de operasyonlara başlayacağını belirtmişti. Rusya bu operasyonları BM Güvenlik Konseyi mandasında değil; Moskova-Şam arasında 1980 yılında imzalanmış anlaşma ve Esad'ın Moskova'dan yardım talebi üzerine gerçekleştirme kararı almıştır.

Rusya için Suriye'de öncelikli olarak IŞİD'e karşı mücadele edilmesi gerekmektedir. ABD için ise önemli olan IŞİD'le mücadelenin

Esad rejiminin iktidardan çekilmesine engel taşımaması gerektiğidir. Putin BMGK toplantısından sonra Rusya Güvenlik Konseyi'ni acil toplantıya çağırarak Rus askerinin Suriye'de kullanılmasına izin vermesi için parlamentoya müracaat etmiştir. Böylece Moskova ve Washington arasında Suriye krizinin çözümüne yönelik görüş ayrılıkları devam etmektedir. Rusya kendi savaş uçaklarını Suriye'de kullanmaya başladığı andan itibaren ABD'den Suriye'nin hava sahasını terk etmesi çağırısında bulunmuştur. Washington'un Moskova'nın bu önerisini kabul etmeyeceği de tahmin edilebilirdi.

ABD'nin Suriye'de Esad rejimine ilişkin politikasının önceki yıllara göre değiştiği söylenebilir. İki ülke başkanı arasındaki görüşmenin ardından ABD Dışişleri Bakanı John Kerry de Suriye krizi konusunda temel ilkelerde anlaşma sağlandığı, fakat sonuçla ilgili görüş ayrılığının olduğunu ifade etmiştir. Önceden Esad'ın iktidardan çekilmesi şartında ısrar eden Beyaz Saray, bu talebinden vazgeçmiş gibi gözükmektedir. Fakat görüşülmekte olan konu geçiş sürecinin kısa dönemli olması ve Esad'ın bu süre sonunda iktidardan gideceğiyle ilgili teminat verilmesi gerektiğidir. Rusya ise Suriye'de yeni bir hükümet oluşturulmasına sadece Suriyelilerin karar vermesi gerektiğini ifade etmekte ve Esad yönetimine yapılan baskılardan Batılı güçlerin vazgeçmesini talep etmektedir.

Rusya'nın, Suriye'de Askeri Varlığı

Rusya-Suriye arasında askeri işbirliği artarak hızlı bir gelişme göstermektedir. Akdeniz'de Rusya'ya ait tek askeri üssün Suriye'deki Tartus Limanı'nda bulunması da Moskova-Şam ilişkilerinin stratejik işbirliği boyutunu göstermektedir. En son 1974 yılında Sovyetler Suriye ile birlikte İsrail ordusuna karşı Golan'da ortak operasyon düzenlemişti. 41 yıl aradan sonra iki ülke yeniden teröre karşı birlikte savaşmaktadır. Suriye'de askeri varlığını kalıcı yapmak için Rusya'nın Esad rejiminin yanında savaşa girme ihtimali şarttı.

Özellikle Ağustos 2015'den itibaren Kremlin yönetimi bölgedeki askeri varlığını artırmaya başlamıştır. Rusya Suriye'ye insani yardım malzemeleri dâhil askeri malzemeler de göndermiştir. Ağustos ayı içerisinde Rusya Suriye'ye MiG-31 savaş uçakları göndermekle Esad rejimine askeri destek sağlamıştır. Suriye'deki Rus askerleri ilk defa 24 Eylül 2015 tarihinde Suriye ordusu ve Hizbullah'la birlikte IŞİD mevkilerine ortak saldırı gerçekleştirmiştir. Rusya'ya ait 810. Deniz Piyade Tugayı askerleri Halep'in doğusundaki terör örgütünün kontrolündeki Kweiris Hava Üssü'nü bombalamıştır.

Rusya 30 Eylül 2015'de Suriye'ye asker göndermek için Federal Konsey'in onayını aldıktan hemen sonra bölgedeki askeri üsse 6 adet Su-34 savaş uçağı göndermiştir. Bunun Esad yönetiminin talebi doğrultusunda yapılmış bir yardım olarak açıklayan Kremlin, Rus askerlerinin görevinin terör örgütüne karşı Suriye

askerlerine hava desteği sağladığını ifade etmiştir. Bu bağlamda uçakların Çeçenistan'da bulunan Mozdok Askeri Üssü'nden kalktığı, daha sonra Azerbaycan, Hazar Denizi, İran ve Irak hava sahasından geçerek Lazkiye'deki askeri üsse konuşlandığı bilinmektedir. Rusya'nın Eylül 2015'ten itibaren Lazkiye'de askeri hareketliliği de dikkat çekmektedir. Eylül ayının başından beri Rusya'dan Suriye'ye her birisinde 12 adet Su-24M bombardıman ve Su-25 saldırı uçaklarından oluşan uçak filoları gönderilmiştir. Su-24 ve Su-34 uçakları KH-29L havadan yere lazer güdümlü füzeler taşımaktadır. Su-30 avcı uçağı, T-72 ve T-90 tankları da Suriye'ye gönderilen silahlardır. Gönderilmiş konvansiyonel silahlar ve askerler Lazkiye'deki askeri üssün yanı sıra Ceblah'da da yerleştirilmiştir. Suriye'de Rusya Hava-Uzay Kuvvetlerine ait 12 adet Su-25 saldırı uçağı, 30 adet Su-24M ve 4 adet Su-34 bombardıman uçakları, Su-30 SM avcı uçağı ve 7 adet Mi-24 helikopteri mevcuttur. Rusya bölgedeki politik-askeri etkisini artırmak amacıyla Suriye'de deniz, hava ve kara kuvvetleri unsurlarından oluşan yeni bir askeri üs kurma girişiminde bulunabilir.

Operasyonlarda Rus Uçaklarının Hedefleri

Suriye'ye gönderilen Rus savaş uçakları ilk günden hava saldırılarını gerçekleştirmektedir. Rusya için önemli olan kısa süre içerisinde Esad güçlerinin kontrolünde olmayan toprakları IŞİD terör örgütünden geri almak ve rejimin ülkede tek yasal askeri güce sahip olmasını temin etmektir. IŞİD dışında Esad güçlerine karşı çıkan ve Batılı devletlerin destek verdiği muhalif güçleri de Rusya bu kapsamda değerlendirmektedir. Bu nedenden dolayı Rusya'nın operasyonlarda saldırdığı hedeflerde muhalif güçlere ait silahlı birliklerin olması anlaşılmaktadır.

Rusya'nın operasyonlarda önemli amaçlarından bir diğeri Suriye'nin ikinci büyük kenti olan Halep'in kontrolünü Esad rejiminin geri almasıdır. Halep bölgesinde Ceyşul Muhacirin vel Ensar örgütüne karşı Rus ve Suriye ortak operasyon düzenlemiş ve başarılı olmuştur. Suriye'nin kuzeybatısındaki İdlib kentinde bulunan Cisr eş-Şuğur ve Kafr Nabil Rus uçaklarının hedefleri arasındadır. Bu bölgelerin Nusra tarafından kontrol edilmesi, Rusya'nın savaşta tek IŞİD'le değil, aynı zamanda Esad karşıtı güçlerle de savaşacağının bir örneğidir. Ülkenin batısında bulunan Humus ilinde de terör örgütü- ne karşı havadan ve kurudan operasyonlar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 8 Ekim 2015'te Rusya Savunma Bakanlığı Hazar Denizi'nde bulunan filosundaki 4 gemiden Suriye'nin kuzeyindeki Rakka bölgesinde IŞİD hedeflerini 26 adet füzeyle vurduğunu açıklamıştır.

Rusya'nın operasyonlarından rahatsızlık duyan ABD önderliğindeki iç ve dış muhalif güçleri muhtemelen bunu önlemek için kara operasyonlarını artıracaktır. Gelişmeler bu şekilde devam ederse İran askeri birliklerinin kara operasyonuyla Esad rejimine destek vereceği kaçınılmazdır. Bu amaçla 11 Eylül 2015'ten beri İran Silahlı Kuvvetlerine ve Devrim Muhafızları ordusuna ait 1000 civarında asker Suriye'ye çıkartma yapmış; Lazkiye'nin güneyinde bulunan Gorin askeri tesisine yerleşmiş ve daha sonra ise Rusya ile birlikte muhaliflerin kontrolünde olan İdlib ve Hama bölgelerindeki operasyonlara katılmıştır. Rusya'nın hava operasyonları ABD'nin de Suriye politikasını aktifleştirmeye neden olmaktadır.

ABD'nin ılımlı muhaliflere eğit-donat programından vazgeçmesi de Beyaz Saray'ın Suriye politikasındaki değişimin belirtisidir. Beyaz Saray'ın terörle mücadele amaçlı IŞİD'in merkezi olarak bilinen Rakka kentine operasyon düzenlemek için hazırlandığı bilinmektedir. Burada asıl amacın ise, Rusya'nın askeri olarak Suriye'de aktif bir rol alacağı algısını zayıflatmaktır. Bu

nedenle ABD'nin Suriye'nin kuzeyindeki muhalif güçlere C-17 kargo uçağı ile 112 sandıkta 50 tonluk mühimmat göndermesi ile kendisinin bölgede kaybolan imajını korumayı amaçlamaktadır. Suriye'deki Arap Koalisyonuna yardım amaçlı olarak Haseki vilayetine indirilen cephane daha çok hafif otomatik silahlardan, el bombalarından, mermilerden, havan mermileri ve RPG-7 roketatar mermilerden oluşmaktadır.

Fakat ABD'nin muhaliflere yardımları Rusya'nın operasyonları sonrasında çok etkili olmamaktadır. Rusya'nın hava operasyonlarında başarılı olması ABD'nin bölgedeki etkisini azaltmaktadır. Kremlin'in Suriye'de nihai amaca ulaşılana kadar hava operasyonlarına devam edeceği tahmin edilebilir.

PUTİN, SURİYE ZAFERİYLE NELERİ KAZANDI?

Rusya 2015'te Suriye'ye askeri operasyon düzenlediğinde, dönemin ABD Başkanı Barack Obama Moskova'nın "Bir batağa saplanacağını" söylemişti. Obama döneminin ABD Savunma Bakanı Ashton Carter, Rusya'nın bu yaklaşımının "başarısızlığa mahkûm" olduğunu iddia ediyordu. Tüm bunların üzerinden iki yıl geçmişken Rusya felaket tellallarını yalancı çıkarmış gibi görünüyor.

11 Aralık 2017'de sürpriz bir ziyaret için Suriye›ye giden Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, "Usta bir şekilde" savaştıklarını söylediği askerlerinden, "evlerine zaferle geri dönmelerini" istedi. Rusya askeri birliklerinin önemli bir bölümünün de geri çekilmesi emrini verdi. Peki, Moskova'nın görevi başarıyla tamamlandı mı? Evet, öyle görünüyor.

Putin 2015'te operasyonu duyurduğunda hedeflerinin 'uluslararası terörle' mücadele etmek olduğunu söylemişti. Irak Şam İslam Devleti'nin (IŞİD) Suriye'de yenilgiye uğradığı da açık. Batılı güçler ise Moskova'yı Suriye'deki ılımlı muhalifleri de hedef almakla suçluyor. Öte yandan, Rusya›nın başarıya ulaşmış bir hedefi daha vardı: Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad›ı iktidarda tutmak.

Rus askeri birlikleri Suriye'nin başkenti Şam'da sahadaki dengeleri Esad'ın lehine çevirirken, Suriye'de rejim değişikliği ümitleri de boşa çıktı. ABD, Türkiye ve Suudi Arabistan, bir süredir bölgede barışın sağlanması için Esad'ın gitmesi gerektiğini söylüyordu. Artık bu çağrılar dile getirilmiyor. Esad siyasette hayatta kalabilmiş olmasını Putin'e borçlu. Bu da Moskova'nın Suriye'deki etkinliğini güçlendiriyor.

Ortadoğu'daki Rolü Suriye'nin Ötesinde

Rusya'nın Suriye'nin kuzeybatısında bulunan Lazkiye yakınlarındaki Hmeymim Hava Üssü ile Tartus Askeri Üssü, bölgedeki varlıklarını sürdürecek. Öte yandan, Rusya'nın Ortadoğu'daki rolü Suriye'yle sınırlı değil. Moskova Suriye Savaşı'ndan bölgenin öncü aktörlerinden birine dönüşerek çıktı.

Başlıca gelişmeler şunlardı:

- Mısır'la olan müzakereler sonucu buradaki hava sahası ile hava üslerinin Rus askeri jetlerinin kullanıma açılması.

- Türkiye'ye S-400 füze savunma sisteminin satışı içi Ankara'yla yürütülen görüşmeler.

- Suudi Arabistan'la ilişkilerin kuvvetlendirilmesi.

ABD'nin Ortadoğu'da Eli Zayıflıyor

Rusya'nın Ortadoğu'daki yükselişi, Amerika'nın bölgedeki imajıyla ise ters yönde hareket ediyor. ABD Başkanı Donald Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıyan kararı, Arap dünyasında büyük tepkiye neden oldu. ABD'nin bölgedeki uzlaşmacı imajı da hasar gördü.

Rusya'nın askeri operasyonunun uluslararası sonuçları da oldu. Moskova'nın 2014'te Kırım'ı ilhak etmesi sonrası Rusya dünya güçleri tarafından dışlanırken, Suriye operasyonu sayesinde Ruslar Batılı liderleri Suriye görüşmeleri kapsamında müzakere masasında karşısına alabildi.

2015'te Rusların büyük bölümü Suriye'nin ikinci bir Afganistan'a dönüşebileceğini düşünüyordu. 1980'lerde Afganistan'da 10 bin Sovyet askerinin öldüğü operasyonsa Ruslarda endişe yaratıyordu. Suriye savaşında hayatını kaybeden Rus askerlerin resmi sayısı 41 olarak açıklandı. Onlarca Rus müteahhidin de bölgede öldürüldüğü bildirildi. Buna rağmen Kremlin zaferini ilan edip askeri birliklerinin sayısını azaltarak, Suriye'nin ikinci bir Afganistan gibi görünmemesini de sağlamış oldu.

SYRIA
LATUFF 2015
(AFTER JAMES GILLRAY)
1805
MIDDLE EAST EYE

"Rus Ordusu İçin de Bir Sınav"

Kremlin'e yakınlığıyla bilinen Komsomolskaya Pravda Gazetesi 2017 Aralık'ının ikinci haftasındaki yazılarında Suriye'deki savaşın Rusya'nın askeri gücünü artırdığı sonucuna varıyordu. Gazete sayfalarında, "On binlerce asker cephede büyük deneyimler kazandı. Teröristlere karşı savaşmak, sadece bizim halkımız için değil askeri teçhizatımız için de bir sınavdı" ifadeleri yer alıyordu.

Rusya üç ay içinde liderini seçmek için sandık başına gidecek. Putin yeniden aday. Sloganının da "görev başarıyla tamamlandı" olması bekleniyor. Adaylığını açıkladıktan günler sonra Suriye'ye gitmesi de bu nedenle anlam kazanıyor. Öte yandan Suriye›de çatışmalar tamamen sona ermiş değil. IŞİD›in sayıca az olsalar da sokak savaşına hazır militanları halen bölgede. Rusya'nın Suriye'nin geleceğine yönelik siyasi çözüm çabalarının sonuç vereceği de kesin değil. Karmaşık yapısı düşünüldüğünde, zafer ilan etmek de Suriye Savaşı'nı bitirmeyecek.

PUTİN'İN ORTADOĞU'DA MEKİK DİPLOMASİSİ

Rusya'nın Suriye'ye Eylül 2015'te askeri müdahalesi sonrasında kısa bir sürede başarılı olduğu mesajını vermek amaçlı, Putin'in 15 Mart 2016 tarihinde Suriye'den askerlerini çekeceğini Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu ve Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'la görüşme sonrasında da verdiğini hatırlamak gerekiyor. O zaman bu kararın stratejik içerikli olduğunu savunmuş; Rusya'nın o dönem için askerlerini Suriye'den çekmesinin çıkarlarıyla uyuşmadığını söylemişti. Sonraki gelişmeler, Rusya'nın Suriye'den herhangi askeri bir çekilme yapmayarak, daha çok takviye yaptığını gösterdi.

Rusya Devlet Başkanı Putin'in Suriye'deki Hmeymim Rus Hava Üssü'nü ziyareti sırasında Suriye'deki askerlerini çekeceği mesajını vermesini öncekinden farklı olmadığını düşünmek gerekiyor. Rus askerlerinin Suriye'den tam olarak çekilmeyeceğini söylemek için birçok nedeni olabilir. Ancak en belirgin nedeni Putin, Rus askerinin Suriye'de terörle mücadelede zafer kazandığını ve zaferle vatanlarına döneceği mesajı verilmektedir. Putin ve Rus toplumu için bu mesajın önemi oldukça fazladır. Özellikle, Putin'in 2018'de yapılacak olan Rusya Devlet Başkanlığı seçimlerinde adaylığını açıklamasından sonra, Rus toplumunda önemli bir imaj kazanmasına yardımcı olacak bir karar olarak düşünülmelidir.

Peki, Putin askerlerini geri çekmekle neyi kastetmektedir? Putin'in Hmeymim Üssü'nde verdiği mesajlarda, terör örgütünün

Suriye'de yeniden harekete geçmesi durumunda, Rusya'nın daha ağır bir darbesiyle karşılaşacağı belirtilmektedir. Bunun için ise, Putin'e göre Suriye'deki Rus askerlerine ihtiyaç kalmamaktadır. Rusya'nın deniz ve hava kuvvetleri Suriye'deki terörle mücadele edebilecek güçtedir. Putin, bu mesajla Rusya'nın Hazar Filosu'ndan Kalibr füzeleriyle ve Tu-22M3 bombardıman uçaklarıyla Suriye'deki teröristlerin hedeflerini vurabildiği mesajını vermektedir.

Rus askerleri Lazkiye'deki Hmeymim ve Tartus Üslerinde varlıklarını sürdürmeye devam edecektir. Özellikle, Tartus Limanı ile ilgili olarak 18 Ocak 2017 tarihinde imzalanmış Rusya-Suriye arasındaki 49 yıllık anlaşma Rusya deniz filosuna Suriye'de geniş haklar tanımaktadır. Söz konusu anlaşmaya göre Rusya'ya eş zamanlı olarak nükleer denizaltılar dâhil 11 Rus savaş gemisini Suriye'de bulundurma hakkı tanıyor. Bu anlaşma da dikkate alındığında, Rusya Suriye'deki askeri varlığını hiçbir zaman azaltmayacaktır. Suriye'den geri çekilmesi öngörülen Rus askeri envanterinde 23 uçak, 2 helikopter, bir askeri hastane heyetinin olduğu tahmin edilmektedir. Fakat büyük kapsamda bir geri çekilme Rus askeri üslerinin güvenliğinin sağlanmasında sorunlar ortaya çıkarabilir. Ayrıca, Suriye tarafı IŞİD'e karşı mücadele sonrasında Moskova'nın da terör örgütü olarak kabul ettiği el-Nusra ile mücadelede Rusya'dan yardımına ihtiyaç olduğunu açıklamaktadır.

Rusya Mısır'da Nükleer Santral İnşa Ediyor

Suriye'den sonra Mısır ziyaretinde bulunan Putin, beklenildiği gibi Rusya'nın Rosatom şirketinin başkent Kahire'nin 130 kilometre kuzeybatısındaki Akdeniz kıyısındaki Dabaa kentinde inşa edeceği ilk nükleer santralle ilgili devletlerarası anlaşma törenine Mısır Cumhurbaşkanı Sisi ile birlikte iştirak etti. Mısır da son dönemlerde Rusya ile ilişkilerini geliştirme politikası izlemektedir. Nükleer santral inşası da bu kapsamda değerlendirilebilir. Temmuz 2016'dan itibaren nükleer santral inşa edilmesine ilişkin anlaşma sağlandığı ve santralin inşasına yaklaşık 26 milyar dolarlık bir yatırım yapılacağı kararlaştırıldığı bilinmektedir. Bu miktar Rusya'nın Mısır'a 22 yıllığına vereceği kredi ile karşılanacaktır. Bu miktarın santralin inşasının % 85'ini karşılayacağı tahmin edilmektedir. Nükleer santralde 4 enerji bloğunun inşası öngörülmekte ve ilk blokun kullanıma başlama tarihi olarak 2026 yılı planlanmaktadır.

Bu bağlamda son yıllarda Rus konvansiyonel silahlarına Mısır'ın ilgi duyduğu bilinmektedir. Nisan 2017'de Rusya'nın Mısır'a MiG-29M savaş uçakları ihraç ettiği bilinmektedir. Mayıs 2015'te iki ülkenin bu savaş uçaklarından 50 adet Mısır Hava Kuvvetlerine 2020 yılına kadar gönderilmesine ilişkin anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmanın 2 milyar ABD doları olduğu tahmin edilmektedir.

Kasım 2017'de iki ülkenin Rus Hava-Uzay Kuvvetleri'nin Mısır hava mekânını ve hava üslerini kullanabilmeyi öngören ön anlaşma imzaladığı da bilinmektedir ki, böyle bir anlaşma Rusya'nın Ortadoğu'da artan etkisini daha da pekiştirecektir. Dikkat edilmesi gereken bir husus böyle bir anlaşmanın, Trump'ın son aylarda Mısır'la ilgili kararlarının sonrasında gelmesidir. 1980'lerin sonlarından itibaren ABD'nin Ortadoğu bölgesinde önemli müttefiklerinden biri olan Mısır'ın her sene yaklaşık 1,3 milyar ABD doları değerinde askeri yârdim aldığı bilinmektedir. Trump yönetimi Sisi hükümetinin Kuzey Kore ile ilgili ilişkilerinden ve insan haklarını ihlal etmesinden dolayı bu yardımı büyük oranda azaltma kararı almıştır. Bu da Mısır'ın Rusya ile ilişkilerini geliştirmek için önemli nedenlerden biri olarak değerlendirilebilir.

Putin-Erdoğan Görüşmesi ve Verilen Mesajlar

Türkiye ve Rusya devlet liderleri arasında bu yıl sekizincisi düzenlenen ikili görüşme Moskova-Ankara arasında ilişkilerin düzeyinin nasıl olduğunu iyi bir şekilde anlatmaktadır. Uçak krizi sonrasında hızla gelişen ikili ekonomik ilişkiler, son ticari verilerde olduğu gibi önemli mesafe kat etmiş; ticari ilişkiler 2017 yılının ilk 10 ayında % 30 oranında artmıştır. Türk tarım ürünlerinin Rusya pazarlarına girmesinin önündeki engeller kaldırılmış ve bu da ihraç oranının artmasına neden olmuştur. Türkiye Rus turistlerin tercih sıralamasında yeniden üst sıralara çıkmıştır.

İki ülke arasındaki olumlu gelişmelerin yanı sıra, çözümü beklenen sorunlara yönelik bir gelişme olmadığı da gözükmektedir. Özellikle, Rusya'nın Türk vatandaşlarına vizeyi uygulamaya devam etmesinde kendisini göstermektedir. Fakat ilişkilerde herhangi bir sorun yaşanmazsa 2018 yılı içinde Rusya'nın bununla ilgili bir karar alacağı beklenebilir. Rusya'dan S-400 füze savunma sistemlerinin alımı ile ilgili de iki ülke arasında önemli kararlar alınmış; Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın da beyan ettiği gibi sona yaklaşılmış; fakat Türkiye'nin teknoloji transferi ve ortak üretim konusundaki talebi Rusya taraftan olumlu karşılanmamaktadır. Ayrıca belirtildiği üzere Rusya'nın sağlayacağı krediyle bu silahın alınacağı anlaşılmaktadır.

İkili ilişkileri etkileyen bir diğer konu Suriye ile ilgili iki ülkenin yaklaşımlarıdır. Rusya, Astana toplantılarına önem verdiğini; Suriye sorununun çözümünde Türkiye ve İran'la ortak politikalar izlediği mesajını vermektedir. Dahası Soçi'de de görüşmelerin devam etmesi gerektiğini; fakat sadece bölgesel güç değil; bir küresel güç olarak da Cenevre görüşmelerine önem verdiğini vurgulamaktadır. Putin'in Suriye sorununun çözümünde uluslararası hukuk prensiplerinin uygulanması gerektiği mesajı da Esad rejiminin uluslararası toplum tarafından meşru olarak kabullenilmesi gerektiğinin bir başka şeklidir.

Suriye sorununa ilişkin Türkiye ile birçok konuda Rusya'nın görüş farklılığının olduğunu anlamak zor değil. Özellikle, Suriye'nin Esad'lı bir yönetimle devam etmesi ve PYD'nin de Suriye üzerindeki varlığının kabullenilmesi gerektiğini farklı şekillerde Türkiye'ye iletmektedir. Bu bağlamda Rusya bu tutumundan vazgeçmeyeceği mesajını vermektedir. Devlet Başkanı Putin ve Cumhurbaşkanı Erdoğan arasındaki son görüşmeler öncesinde Putin-Esad görüşmelerini hatırlamakta yarar var.

Rusya'nın Kudüs Sorununa Yaklaşımı

Trump'ın Kudüs'ü İsrail başkenti olarak tanıması sonrasında Rusya'nın verdiği demeçlerin daha diplomatik içerikli olduğunu görülmektedir. Trump'ın kararının bölgede barışa tehlike oluşturduğu vurgusu yapan Devlet Başkanı Putin, Kudüs'ün statüsü konusunda Filistin ve İsrail'in doğrudan temaslarıyla belirlenmesi gerektiği mesajını vererek, ülkesinin tavrını belirlemiş oldu. Rusya'nın da taraf olduğu iki ülke arasındaki barış görüşmelerinin de tehlikeye girdiği Kremlin'den Trump kararına tepki gösterilmiştir. Bu konu ile ilgili olarak da Rusya, İsrail başkentinin Batı Kudüs'e taşınabileceğini, ancak bunun için ilk önce Filistin topraklarının statüsünün belirlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bununla ilgili Nisan 2017'de Rusya Batı Kudüs'ü İsrail başkenti, Doğu Kudüs'ü ise Filistin başkenti olarak gördüğünü beyan etmişti.

S 400

PUTİN'İ 2018'DE NELER BEKLİYOR?

2018 Vladimir Putin için özel bir yıl olacak. Önce devlet başkanlığı seçimini kazanacak. Ardından Dünya Futbol Şampiyonası'na ev sahipliği yapacak. Ancak dış politikada bazı risklere göğüs germek zorunda da kalabilir.

Rusya'yı kısa bir aralık dışında 18 yıldır yönetin Devlet Başkanı Vladimir Putin'in 2018 yılının Mart ayında yeniden seçileceğini söylemek herhalde kehanet olmaz. Seçim tarihi olan 18 Mart sembolik anlam da taşıyor. 18 Mart 2018'de Rusya Kırım'ı ilhak etmişti. Kırım'ın ilhakının sonuçlarının önümüzdeki yıl da hissedileceğine kesin gözüyle bakılıyor. Putin Kırım'ı 'aldığı' için ülkesinde alkışlanıyor. Kırım'ın Ukrayna'dan koparılması, Rusya'da Putin'in dünya siyaset sahnesine dönüşü olarak lanse ediliyor.

İç Politika Ağır Basmaya Başladı

Her ne kadar dış politika Putin'in tutkusu olsa da ve Suriye örneğinde olduğu gibi 2007 yılından bu yana dış politikada önemli hamleler yapılmış olsa da Putin, 2018'de dikkatini iç politikaya çevirecek. Alman Dış Politika Derneği'nin Rusya uzmanı Stefan Meister "Devlet başkanlığı seçimi kadar, ekonomik krizin atlatılamaması ve Putin'in popülaritesinin azalmasının da iç politikayı ön plana çıkardığını" söylüyor.

Vladimir Putin'in kamuoyunun dikkatini dış politikayla dağıtmaya çalışacağını ancak bunun kolay olmayacağını belirten

Meister sözlerini şöyle sürdürüyor: "Ruslar artık yoruldu, büyüklük iyi ve güzel ama biraz daha az olamaz mı, diyorlar." Devlet Başkanı, Batı'nın ekonomik yaptırımları kadar Rusya'nın en önemli ihraç malları olan petrol ve doğalgaz fiyatlarının düşmesinin de rol oynadığı ekonomik sorunların atlatıldığını söylüyor. Kamuoyu araştırmaları şirketi Levada'nın son anketi Putin'in popülaritesinin Ağustos ayından bu yana 5 puan gerileyerek yüzde 78'e düştüğünü gösteriyor.

Suriye'ye Kalmak İçin Gidildi

Rusya Dış Politika Konseyi adlı düşünce kuruluşundan İvan Timofeyev de dış politikanın ağırlık kaybedeceğini tahmin ediyor. Kimofeyev Suriye angajmanının başarıya ulaştığı, ancak ekonomik modernleşme ve teknoloji açığı başta olmak üzere içteki sorunların çözüm beklediği görüşünde.

Fransız Dış İlişkiler Enstitüsü direktörü Tatiana Kastoueva-Jean Putin'in seçim kampanyasını askeri birliklerin Suriye'den kısmen çekilmesine karar verdiği aralık ayında başlattığını söyledi. Tatiana Kastoueva-Jean "Putin üçüncü başkanlık döneminde bütün askeri operasyonlara son verecek bir barış elçisi gibi görünmeye çalışıyor" diyor.

Rusya'nın dünya siyaset sahnesinde ben de varım demek için en çok Ortadoğu ve özellikle de Suriye'de varlık gösterdiğini belirten Tatiana Kastoueva-Jean'a göre, askeri alanda kazanılan başarıya rağmen, görüşleri çelişen çok sayıdaki aktörle birlikte soruna siyasi çözüm bulmak kolay olmayacak. Timofeyev İŞİD'in yeniden ayaklanabileceğine işaretle Rusya'nın 2018'de Suriye ve Kuzey Afrika'daki bağlantısını arttırabileceğine ihtimal vermiyor. Timofeyev DW mikrofonlarına "Rusya'nın kaynakları sınırlı olmakla birlikte ülke sınırları dışındaki askeri müdahalenin dış politikada düşük maliyetle avantaj sağlayabileceğini

Suriye'de tecrübe ettiğini" söyledi. Rus uzman bu nedenle "bazı ülkelerde Rusya'nın askeri bakımdan daha aktif olmasının gerekebileceğini, ancak bunu savaşarak değil, daha fazla askeri üs kazanarak başarmaya çalışabileceğini" dile getirdi.

Ukrayna Bilmecesi

Uzmanlar Rusya'nın ayrılıkçıları desteklediğini inkâr ettiği Ukrayna'da Minsk Anlaşması'nın uygulanmasının 2018'de zor olacağını belirtirken Kiev yönetimi Donetsk ve Luhansk'ta işgal kuvveti olarak tanımladığı Rusya'nın krizi daha da tırmandırmasından endişe ediyor. Moskova yönetiminin ortak ateşkes denetleme merkezinden çekileceği şeklindeki açıklaması Ukrayna'da böyle yorumlanıyor.

Brookings-Institution adlı Amerikan düşünce kuruluşu uzmanlarından Bteven Pifer de kötümser görüşlere katılıyor. Pifer Ukrayna'nın doğusunda Birleşmiş Milletler Barış Gücü konuşlandırılmasının Rusya'daki devlet başkanlığı seçiminden önce mümkün olmayacağı görüşünde. Amerikalı uzman Rusların maliyet açısından Donbass Havzası'ndaki durumdan memnun olduklarını ve anlaşmazlığı Kiev'i baskı altında tutmak için kullanacaklarını söyledi. Pifer Moskova yönetiminin kriz bölgesine barış gücü gönderilmesini gerçekten istediğinden de şüphe duyuyor.

Stefan Meister, Ukrayna'daki iç siyasetin hangi yönde gelişeceğini kestirmenin zor olduğunu söyledi. Meister, "Bütün oyunu altüst edecek gelişmeler olabilir. Yolsuzlukla suçlanan Devlet Başkanı Petro Poroşenko aleyhindeki gösterilerde şiddetin artması Putin'e yarıyor" dedi. Fransız uzman Kastuyeva-Jean da Ukrayna'nın NATO ve Avrupa Birliği üyeliğini önlemenin Moskova'nın başlıca hedefi olarak kalacağı görüşünde.

Ruhani, Putin ve Erdoğan

ABD Yaptırımları Arttırıyor

İvan Timofeyev Rusya açısından en büyük riskin ABD ile ilişkilerden kaynaklandığını belirtti. Timofeyev, «Kontrolü kaybettik ve kriz 2017›de daha da tırmandı» diyor. ABD yönetiminin Ocak ayı sonunda Kongre›ye sunacağı ‹Kremlin listesi› de krizin daha da tırmanmasına yol açabilir. Washington yönetiminin ayrıntılı raporunda Kremlin ile ilişkisi bulunan nüfuz sahibi politikacılarla işadamlarının adları yer alacak. Raporun hazırlanmasına, Rusya›nın başkanlık seçimine müdahale ettiğinin anlaşılması üzerine ek yaptırımlar hazırlanırken karar verilmişti. Rus uzman Timofeyev ‹rapor geniş tutulduğu takdirde Moskova›nın Trump›a gösterdiği sabrın tükenebileceği› görüşünde.

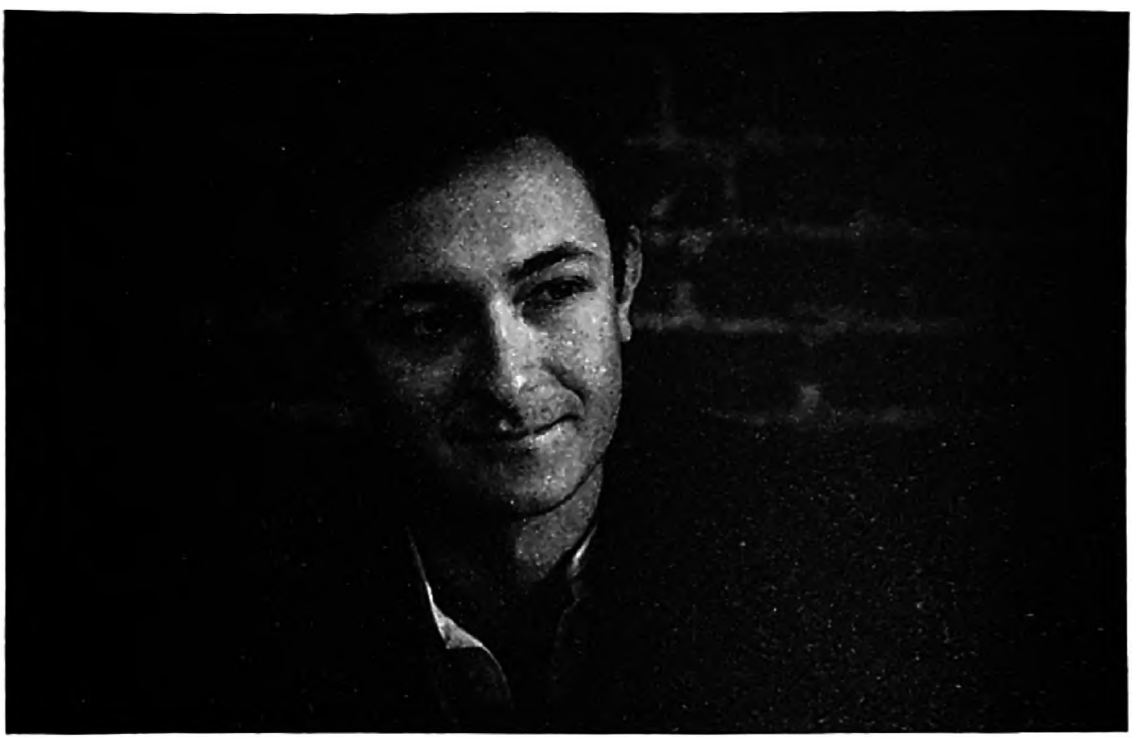
Brookings-Institution'dan Steven Pifer "ABD'nin kararlaştırdığı yaptırımların Rusya'yı endişelendirdiğini ve zaten dibe vurmuş olan ilişkilerin nasıl daha da kötüleşebileceğini tasavvur edemediğini" aktarıyor. Pifer, "Putin, Başkan Donald Trump'ın döneminde ilişkilerin düzelebileceğini ummuştu.

Ancak başkanlık seçimi kampanyası sırasında Rusya ile gizli mutabakata varıldığına dair suçlamalar Trump'ın elini kolunu bağlıyor" diyor.

Uzmanlar bu nedenle yaptırımların kaldırılabileceğine ihtimal vermiyor. Stefan Meister "Moskova'nın Trump ile uzlaşmayı gözden çıkarma noktasında olduğuna" dikkat çekiyor ve "iki süper gücün liderleri buluşsalar bile gerginliğin azalacağına inanmadığını" söylüyor.

VLADİMİR PUTİN'İN GİZLİ HAYATI

İngiliz gazeteci Ben Judah, defalarca Rusya'ya seyahat edip, Putin'in en yakınlarıyla görüşerek hazırladığı 2014'te çıkan kitabı "Fragile Empire. How Russia Fell In and Out of Love with Vladimir Putin - Kırılgan İmparatorluk. Rusya Putin'e Nasıl Âşık Oldu ve Ondan Nasıl Soğudu" Rus devlet başkanının perde arkasındaki hayatı hakkında bugüne dek pek duyulmamış bilgilere yer verdi. Bazı yargıları özellikle sert: "Bol bol içip şişmanladığı Dresden'de ikinci sınıf bir KGB ajanından başka bir şey değildi; hayatının ilk 35 yılı sıfır başarıyla geçti."

Ben Judah

Sovyetler'e Ne Zaman Küstü?

Kitapta anlatılanlara göre Putin, bu dönemde insanlarla sağlıklı iletişim kurmakta zorlanıyordu. Ne işinde ne de özel hayatında işleri yolunda gidiyordu. Bir defa evliliğin eşiğinden döndü. Yarbaylıktan öteye ilerleyemediği KGB'de onu parlak bir gelecek bekliyor gibi görünmüyordu. Derken Sovyetler Birliği çöktü. Dresden'de görevli genç ajan Putin de çöken sistemden umudunu kesti. O sallantılı günlerde başından geçen bir olay bu konuda hayatına ve tercihlerine yön verecekti. Antikomünist bir grup Dresden'de KGB ofisinin önünde eylem yaparken Putin ne yapması gerektiğini Moskova'ya sormuş ve cevap alamamıştı. Kendisi o günü şöyle anlatıyor: "Bana 'Moskova'dan emir gelmeden bir şey yapamayız ve Moskova şu an sessiz' dediler. 'Moskova sessiz' denince ülkenin ortadan kalktığını anlamıştım. Belli ki ülke tedavisi olmayan bir hastalığa yakalanmıştı."

Akıl Hocası Kim?

Vladimir Putin, bugün geldiği yeri büyük ölçüde Anatoli Sobçak isimli bir hukuk profesörüne borçlu. Sobçak, Leningrad (St. Petersburg) Üniversitesi'nde Putin'in hocasıydı. Sovyetler dağıldıktan sonra onu önce üniversiteye geri çağırdı; ardından da St. Petersburg'un ilk seçilmiş belediye başkanı olduğunda yanına aldı. Hayatı boyunca da Putin'e akıl hocalığı yapmaya devam etti.

Yüzerken Karar Alıyor

Kahvaltıdan sonraki ilk işi spor. En yakınlarının anlattığına göre Rus lider, Rusya'nın gidişatını en çok yüzerken düşünüyor. Sıradan bir günde, başkan havuzdan çıkınca soluğu spor salonunda alıyor. Bisikletle, koşu bandıyla ilgilenmiyor; hobisi ağırlık kaldırmak. Bu arada haber kanallarını seyrederek günün meselelerine

de vâkıf oluyor. Görüşmek isteyen bakanlar, bürokratlar kapısında kuyruk oluyor. 2-3 saat beklemek normal karşılanıyor.

Buz Adam, Buz Pistinde

Putin'in en sevdiği uğraşı buz hokeyi. Kaskını takıp piste çıktığında çevresinde ona en yakın insanları buluyor. Birkaç haftada bir organize edilen bu çok özel buz hokeyi maçlarına davet edilmek bugünün Rusya'sının en itibarlı olayı. Rusya'da gücü elinde tutanlar, oligarklar, bürokratik elit, yani en seçkinler orada. Hepsinden öte St. Petersburg kökenliler, yani eski arkadaşları, en güvendiği insanlar tribünlerde. Arkady ve Boris Rotenberg, Gennady Timchenko gibi işadamları bunlar. Daha o eski günlerde, her şeyin başında, Putin henüz belediye başkanı yardımcısıyken yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen arkadaşlar. Zamanında Putin'e 'Patron' diye seslenen yakın dostlar (Şimdi de 'Çar' diyorlar). Oyuncularsa korumalardan ibaret. Bir tarafta Putin'in, diğer tarafta Başbakan Dimitri Medvedev'in korumaları yer alıyor. Çok seyrek de olsa Medvedev'in kendisi de maçlara katılıyor.

Her Gün Üç Dosya

Putin'in çalışma odasına bakanlar, ortama hâkim, ağır, ahşap bir masa görüyor. Masanın üzerinde ne bir ekran duruyor ne de bir bilgisayar. Öğleden sonraları, danışmanlar masanın etrafına toplanıp, devlet başkanını bilgilendiriyor. Bu toplantı sırasında, ileri teknoloji değil, Sovyet Rusya'dan miras eski usul yöntemler kullanılıyor. Yani sabit telefonlar ve büyük kırmızı dosyalar... Putin'in her gün özel önem atfettiği, mesai ayırdığı üç ayrı dosya var. Birincisi yerel istihbaratın (FSB) hazırladığı, Rusya'nın içişleri dosyası. İkinci dosya dış istihbarat (SVR) kaynaklı. Sonuncusu Putin'in yakın koruma ağının çabalarıyla hazırlanıyor. Bu dosyada kişiler hakkında bilgiler mevcut olduğu sanılıyor.

En Büyük Korkusu

Putin, yabancı bir ülkeyi ziyaret ettiğinde, bir otelde yaklaşık 200 oda tutuluyor ve o otel neredeyse Kremlin'e dönüştürülüyor. İstihbarat servisi, gerekli kontrolleri bir ay öncesinden yapıyor. Çarşaflar ve banyo takımları Rusya'dan özel ve yine mühürlü bir şekilde getirilen ürünlerle değiştiriliyor. Odaya sadece bizzat devlet başkanı girebiliyor. Ziyaretler esnasında Putin, maiyetinde sadece Rus aşçılar değil, garsonlar ve temizlik görevlileri de bulunduruyor. En büyük korkusu zehirlenmek. Kimse bu yüzden Putin'e bilgisi dışında yemek sunamıyor.

Yeni Kremlin Novo-Ogaryovo

Moskova trafiğinden hazzetmiyor. Trafikte vakit kaybetmeye tahammülü olmadığından, belki de rakip şehir St. Petersburg'dan geldiğinden başkentle başı çok hoş değil. Evden çalışıyor. Şehrin batısında, Novo-Ogaryovo'daki bir villayı daimi rezidansı seçtiğinden beri ülkesini genellikle buradan yönetiyor.

Bıldırcın Yumurtasıyla Kahvaltı

Putin gün ağarmadan kalkıp işe koyulan devlet adamlarından değil. Geç uyanıyor. Güneş iyice yükseldiğinde, son derece sade kahvaltısını yapmaya başlıyor. Favorisi yumuşak beyaz peynir. Bazen omlet, bazen yulaf lapası yiyor. Keyfi yerindeyse de bıldırcın yumurtası. Her şeyin çok taze olması şart; tüm yiyecekler Rusya'nın dört bir yanındaki köylerinden gönderiliyor.

Putin'in Rutini

Putin'in sabit, önceden kestirilebilir bir çalışma programı yok. Danışmanları hep tetikte ve hazır olmak zorunda. Üstelik internete ve bilgisayar ortamındaki bilgilere pek güvenmeyen başkanları yüzünden her şeyi eski usul, muntazaman dosyalamaları gerekiyor. Hava soğumuşken çalışmayı seviyor Putin. Zihin o zaman daha berrak oluyormuş. Danışmanlar da bu tempoya uymak zorunda.

İnternet Keyfi

Danışmanlarının ona gösterdiği komik videolar... Kendisiyle dalga geçilen bu videoları ilgiyle izlediği söyleniyor.

Gazetecilerle İlişkisi

Yıpratıcı. Bazen de hoyrat. Açıktan dalga geçtiği, onunla röportaj yapan kişilerin sorularını saçma bulup yüzüne güldüğü zamanlar da var, açıktan kabaca azarladığı da.

Randevu Defteri

Görüşme süresi 15 dakika. Ajandası dolu. Bazı görüşmeler için sonraki yıla randevu veriliyor.

Fazla Mesai

Cumartesi-pazar da işbaşında. Stalin'den beri en çok çalışan lider olduğu söyleniyor. Bir başka özelliği, Rusya'nın devasa coğrafyasında en çok yeri görmüş devlet başkanı olması.

En Yakını

Koni isimli siyah Labrador köpeği. Ama ilişkileri Putin standardına göre biraz karmaşık. Devlet başkanına karşı keyfi davranan, ona isyan eden, yüzüne "bağıran" tek canlı o.

Judo

1974 yılında okulunda judo şampiyonu olan Putin bu özelliğini sık sık gündeme taşıyor. Sert lider imajının cilası olan judo anları dönem dönem basına dağılıyor. Eski Maliye Bakanı ve Merkez Bankası Başkanı Sergey Alaksashenko'ya göre Putin'in Judo aşkı onun dış politika stratejilerinde de etkili oluyor. Putin dış politikayla sıkça özdeşleştirilen satrançtaki gibi karşı tarafın hamlesini beklemek yerine, judoda olduğu gibi fırsatını bulduğu anda tek hamlede rakibi indirmeyi seviyor.

Ne Okuyor?

Kitaplarla arası yok. Danışmanlarına göre, görevi sırasında iki roman bitirdi. Bunlardan biri Latin Amerikalı hayali bir tarihçinin 2054'te geçen bir hikâyesi. Tarihçi "The Third Empire-

Üçüncü İmparatorluk" isimli bu macerada, bütün Rusya'yı bir araya getiren "Çar II. Vladimir"in hayatını anlatıyor.

Tarihe İlgisi

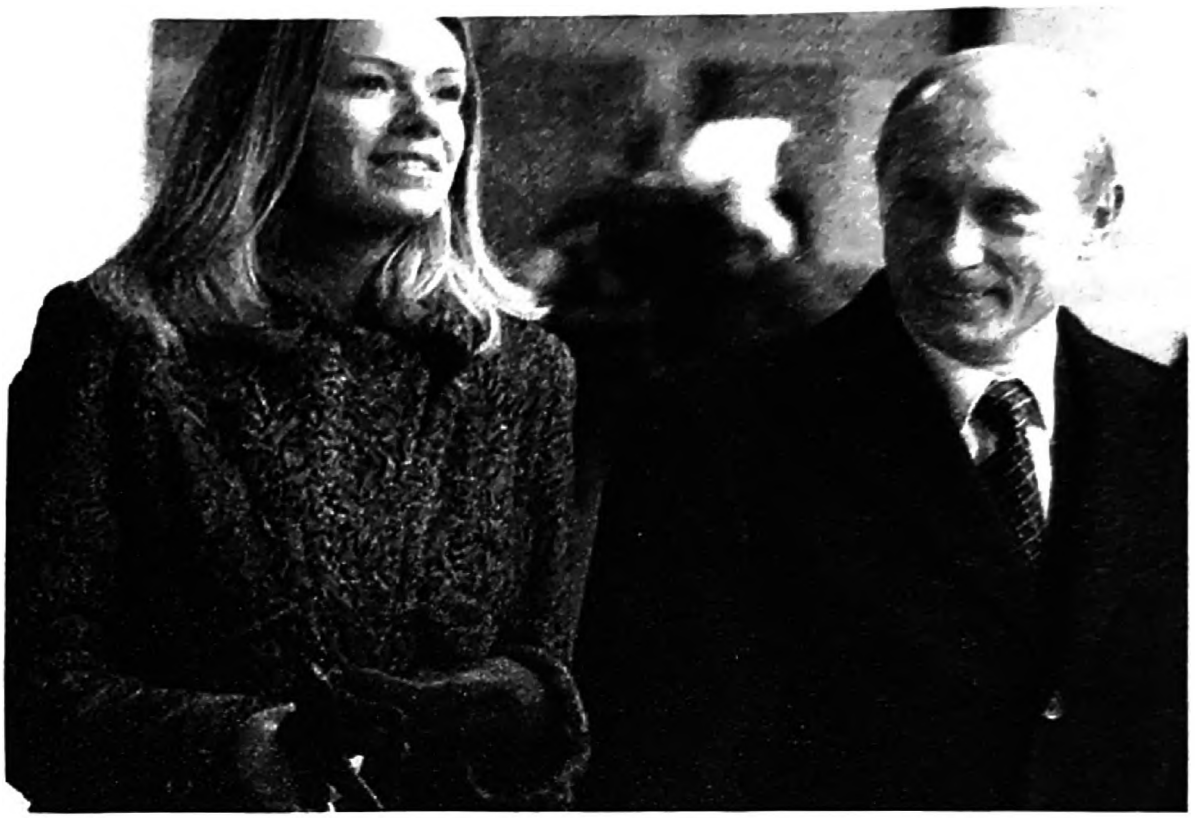
En çok bizde "deli", Batı'da "muhteşem" diye bilinen Çar Petro'nun hayatına meraklı.

Aile Yaşantısı

Ekaterina Tikhonova (Putin)

Eşi Lyudmila'yla 2013 yılında boşandı. İki kızı var. 32 yaşındaki Maria'yla (lakabı Maşa), 31 yaşındaki Ekaterina (Katya diye çağrılıyor). 30'lu yaşlarındaki iki kızının da "mütevazi" bir hayata sahip olmasının nedeni bizzat babaları. Putin kızlarını medyadan uzak tutuyor. Rus medyası Putin'in kızlarıyla alakalı fotoğraf yayınlarken çekiniyor.

Maria Putin

Casusluk

Casusluk romanları ve filmlerine bayılan Putin'in en sevdiği dizi de 1970'lerde yayınlanan bir casusluk serisi olan "17 Moments of Spring." Dizide II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Nazi saflarına sızan Stierlitz isimli Rus ajanının hikâyesi anlatılıyor. Putin'i bu casusluk hadiselerinde en çok etkileyen şey ise koca bir ordunun yapamadıklarını tek bir adamın yapabilmesi olmuş. Tek adam kavramına takıntılı olduğu okuduğu kitaptan, izlediği diziden bile belli. Casus Stierlitz karakteri Sovyetler için Batı'da James Bond neyse o anlama geliyor.

KAYNAKÇA

Arap Baharı Özelinde Rusya'nın Suriye Politikası-Barış Doster

Dünden Bugüne Suriye-Abdullah Manaz

Kadim Komşumuz Yeni Rusya-Yılmaz Tezkan, Ülke Yayınları

Kremlin'deki Yeni Çar: Vladimir Vladimiroviç Putin-M. Murat Taşar

17 Maddede Vladimir Putin'in Gizli Hayatı-Yenal Bilgici, hurriyet.com.tr/17-maddede-vladimir-putinin-gizli-hayati-40023099

Putin Dönemi Rus Dış Politikası: Moskova'nın Rövanşı-İlyas Kamalov, Yeditepe Yayınları

Putin Dönemi Rusya'sına Genel Bir Bakış-Rabia Bilge, sahipkiran.org/2016/05/14/putin-donemi-rusyasi/

Putin, Kadirov ve Basayev Üçgeninde Mashadov'un Ölümü ve Çeçenistan Sorunu-Ramil Mammadov, tasam.org/tr-TR/Icerik/176/putin_kadirov_ve_basayev_ucgeninde_mashadovun_olumu_ve_cecenistan_sorunu

Putin Ukrayna'yı Nasıl Kaybetti?-Doç. Dr. Sezai Özçelik, qha.com.ua/tr/fikir-yazilari/putin-ukrayna-yi-nasil-kaybetti/156112/

Putin, Suriye zaferiyle neleri kazandı?-Steven Rosenberg, bbc.com/turkce/haberler-dunya-42339296

Putin'i 2018'de neler bekliyor?-Roman Goncharenko, dw.com/tr/putini-2018de-neler-bekliyor/a-41933490

Rus Dış Politikasını Oluşturan İç Etkenler: Yeltsin ve Putin Dönemleri-Merve İrem Yapıcı

Rusya Federasyonu'nda Yeltsin ve Putin Dönemlerinde İzlenen Dış Politikaların NATO ile İlişkiler Düzleminde Karşılaştırması-Kenan Turgutoğlu

Rusya Federasyonu'nun Yeni Güvenlik Doktrini: Yakın Çevre ve Türkiye-İdil Tuncer

Rusya-Suriye İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı-Yrd. Doç. Dr. Osman Ağır & Meram TakarRusya'nın Suriye'deki Varlığının Nedenleri-Samet Yüce

Rusya'nın Suriye Denklemindeki Yeri: İkili ve Bölgesel Çıkarlar-Kerim Has

Rusya'nın Suriye Politikası ve Türkiye-Rusya İlişkileri-Fatih Özbay

Rusya'nın Suriye Stratejisi ve Orta Doğu'da Değişen Güç Dengeleri-Elnur İsmayilov, bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-66-20151026141255.pdf

Vladimir Putin Dönemi Rusya Dış Politikasına Bir Bakış; Söylemler, Arayışlar, Fırsatlar-Erhan Büyükakıncı

VLADIMIR PUTIN

AHMET SEYREK

Putin, "Herkes hayatından, sevdiklerinden vazgeçemez. Uzun, uzun yıllar boyunca ailesini bırakamaz. Herkes hayatını ülkesine hizmet etmeye adayamaz. Bunu sadece seçilmiş insanlar yapabilir. Hiç abartmıyorum. Resmi olmayan istihbaratta çalışanlar sıra dışı insanlardır" şeklinde konuştu.

Rusya Devlet Başkanı 1990'da Sovyetler Birliği'nin çökmesinin ardından KGB'deki görevlerinden istifa etmiş ancak daha sonra Rusya'nın istihbarat örgütü FSB'ye katılarak 90'ların sonuna kadar burada görev yapmıştı...

İyi bir hukuk eğitimi alan Putin'in öğrenciliği sırasında azimlilik, güvenilirlik ve büyük bir organizasyon yeteneğine sahip olduğu söylenmektedir. Putin'in öğrencilik yıllarında Rus tarihinde önemli yer tutan Petro'ya ve Aleksandr Nevski'ye hayran olduğu, onları takdir ettiği bilinmektedir. Leningrad şehrinin entelektüel havasından da etkilenmiş olsa gerekir. Genç bir hukuk öğrencisiyken "Helsinki Nihai Senedi" onu etkileyen hukuk belgelerinin en önemlisidir. Bu bildirge öteden beri Batılı değerlere açık Leningrad'da özel bir ilgiye mazhar olmuş, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde insan haklarının korunması ile ilgili ilk grubun oluşmasına sebebiyet vermişti...

www.mavicatiyayinlari.com

9 786052 944172